

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**TERÖR KONULU SİNEMA FİLMLERİNİN GENÇ
NÜFUS ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Kazım Özkan ERTÜRK

HAZIRLAYAN
İsmail BAYDİLİ

2011

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TERÖR KONULU SİNEMA FİLMLERİNİN GENÇ NÜFUS
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr.
Kazım Özkan ERTÜRK

HAZIRLAYAN
İsmail BAYDİLİ

Jürimiz, .. /.. /....tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans/
doktora tezini oy birliği/ oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Doç. Dr. Mustafa YAĞBASAN
2. Yrd. Doç. Dr. Kazım Özkan ERTÜRK
3. Yrd. Doç. Dr. Beyzade Nadir ÇETİN
4. Yrd. Doç. Dr. Muhammed DÜŞÜKCAN
5. Yrd. Doç. Dr. Işıl HORZUM

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim kurulunun .. /.. / .... tarih ve .....
sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Terör Konulu Sinema Filmlerinin Genç Nüfus Üzerindeki Etkileri****İsmail BAYDİLİ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İletişim Bilimleri Anabilim Dalı****ELAZIĞ–2011; Sayfa: XI+129**

Toplumların siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamlarıyla sanatları arasında kopmaz bir bağ vardır. Toplumların sanat eserlerini inceleyerek, toplumsal durumları hakkında bilgilere varmak mümkündür. Sinema da insanları derinden etkileyen sanat dallarından birisidir. Sinema ilk yıllarından beri içinde yetiştiği toplumun şartlarından etkilenmiştir. Ülkemizde de durum dünya sinemasından farklı değildir. Toplumun içerisinde meydana gelen ve toplumda iz bırakan olaylar sinemamızda yer bulmuştur. Türkiye’de meydana gelen terör olayları da diğer toplumsal olaylar gibi sinemada yerini almıştır.

Bu tez çalışmasında, Terör unsuru içeren sinema filmlerinin genç izleyicilere etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Kullanılan anket yöntemi ile genel olarak genç izleyicilerin terör unsuru içeren sinema filmlerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Gençlerin terör içerikli sinema filmlerinden etkilenmelerine rağmen, bu filmlerin teröre ve terör örgütü mensuplarına sempati ile bakmalarına neden olmadığı da anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Terör, Sinemada Terör

SUMMARY

Master Thesis

Effects of Terror Movies on Young Population

İsmail BAYDİLİ

Firat University

Institute of Social Sciences

Department of Communication Sciences

ELAZIĞ-2011; Pages: XI+129

There is a non-breakable link between the political, social and economical lives of societies and their art. It is possible to obtain information about circumstances of societies while researching their artworks. Cinema is one of branches in art that has a deep impact on people. Cinema has been impressed from conditions of society in which it grew up till the beginning times of it. In our country, there is no different situation than global cinema environment. The events that happen in society and tracer on people, take place in our cinema. The terror events which occur in Turkey took place in cinema as the other social events.

In this thesis, it is researched how terror indicated movies affect the young people. In the results of survey technique, it is determined that young people are affected by terror indicated movies in general. It is also found out that despite the affect of terror indicated movies on young people, these movies have not caused an attraction to terror and its members.

Keywords: Cinema, Terror, Terror in Movies

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VIII
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE GELİŞİMİ

1.1. Terör	4
1.1.1. Şiddet Terörizm ve Anarşizm Kavramları.....	7
1.1.1.1. Şiddet.....	7
1.1.1.2. Terörizm	8
1.1.1.3. Anarşizm.....	10
1.1.2. Gerilla-Terörist Ayrımı	12
1.1.3. Terörün Nedenleri	13
1.1.3.1. Ekonomik Nedenler.....	16
1.1.3.2. Siyasi Nedenler	16
1.1.3.3. Sosyo-Kültürel Nedenler	17
1.1.3.4. Eğitimsel Nedenler	18
1.1.4. Terörün Amaçları	19
1.1.5. Terör Türleri	24
1.1.5.1. Devlet Terörü	25
1.1.5.2. Devlete Karşı Terör	27
1.1.5.2.1. Etnik Milliyetçi Terör.....	27
1.1.5.2.2. İdeolojik Siyasi Terör.....	28
1.1.5.2.3. Ayrılcıkçı Terör	28
1.1.5.2.4. Kır Terörü	28
1.1.5.2.5. Şehir Terörü	29
1.1.6. Uluslararası (Küresel) Terör	30
1.2. Terörün Türkiye'deki Tarihi	35

1.2.1. Sağ-Sol (İdeolojik) Terörü.....	37
1.2.2. Ermeni Terörü.....	39
1.2.3. Etnik Terör (Pkk / Kongra-Gel Terör Örgütü).....	40
1.2.4. Radikal İslamcı Terör (Hizbullah Terör Örgütü).....	44

İKİNCİ BÖLÜM

2. KİTLE İLETİŞİMİ VE MEDYA TERÖR İLİŞKİSİ

2.1. Kitle İletişimi	47
2.1.1. Kitle İletişiminin İşlevleri.....	48
2.1.2. Kitle İletişim Araçları.....	49
2.2. Terör Medya İlişkisi	50
2.2.1. Terör Örgütlerinin Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Sebepleri.....	54
2.2.2. Kitle İletişim Araçlarında Terör Konusu İşlenirken Sosyal Sorumluluk Bilinci ve Etik Kurallara Uyum	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİNEMANIN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

3.1. Sinema Nedir.....	62
3.2. Dünyada Sinemanın Gelişimi	62
3.2.1. Sessiz Sinema 1895–1927	62
3.2.2. Sesli Sinema 1927-1960	69
3.3. Türkiye’de Sinemanın Gelişimi	72
3.3.1. İlk Yıllar	72
3.3.2. Tiyatrocular Dönemi (1923-1939).....	73
3.3.3. Geçiş Dönemi (1939-1950)	74
3.3.4. Sinemacılar Dönemi (1950-1970).....	75
3.3.5. Genç Sinemacılar Dönemi (1970-1980).....	76
3.3.6. 1980 Dönemi Türk Sineması	77
3.3.7. 1990 Sonrası Türk Sineması	78
3.4. Sinemada Etkili Akımlar	81
3.4.1. Dışavurumculuk (Ekspresyonizm).....	81
3.4.2. İzlenimcilik	82
3.4.3. Gerçeküstücülük.....	82

3.4.4. Gelecekçilik (Fütürizm).....	83
3.4.5. Yeni Gerçekçilik	83
3.4.6. Yeni Dalga	84
3.4.7. Özgür Sinema.....	84
3.5. Toplumsal Sinema.....	84
3.5.1. Sinema ve Toplum	84
3.5.2. Toplumsal Sinema.....	85
3.5.3. Toplumsal Gerçeklik Akımı	86
3.5.4. Toplumsal Gerçekliğin Sinema Akımlarının İncelenmesine Yönelik Farklı Modeller Işığında Değerlendirilmesi	86
3.5.4.1. Gabriel Huaco'nun Toplumsal Travma ve Kopuş Yaklaşımı	86
3.5.4.2. Andrew Tudor'un Örgüt Sosyolojisi Yaklaşımı	87
3.5.4.3. Terry Lovell'in Bağlamsalcı Yaklaşımı	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TERÖR İÇERİKLİ SİNEMA FİMLERİNİN GENÇ NÜFUS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

4.1. Çalışmanın Yöntemi.....	89
4.1.1. Problem Durumu	89
4.1.2. Amaç	90
4.1.3. Önem	90
4.1.4. Varsayımlar.....	91
4.2. Araştırma	92
4.2.1. Araştırma Modeli	92
4.2.2. Evren ve Örneklem.....	93
4.2.3. Sınırlılıklar.....	93
4.2.4. Verilerin Toplanması.....	93
4.3. Verilerin Çözümü (Anket Sonuçlarının Yorumu).....	94
4.3.1. Verilerin Basit Dağılımları	94
4.3.2. Deneklerin Demografik Özellikleri.....	95
4.3.3. Deneklerin Televizyon ve Sinema ile İlgili Genel Tutumlarının Ölçülmesi..	97
4.3.4. Deneklerin Toplumsal Konulu Sinema Filmleri ile Terör Konulu Sinema Filmlerine Bakış Açılarının Ölçülmesi	99

4.3.5. Deneklerin Terör İçerikli Sinema Filmlerindeki Şiddet Sahnelerine Bakış Açılarının Ölçülmesi.....	100
4.3.6. Deneklerin Diğer Sorulara Verdikleri Yanıtlar.....	102
4.3.7. Anketteki Bazı Soruların Çapraz Karşılaştırılmasından Elde Edilen Bulgular.....	110
SONUÇ	118
KAYNAKÇA	123
ÖZGEÇMİŞ	128
EKLER	129

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ankete Katılan Öğrenciler ve Fakültelere Göre Dağılımı	94
Tablo 2. Deneklerin Fakültelere Göre Dağılımı.....	94
Tablo 3. Deneklerin Cinsiyetine Göre Dağılımı	95
Tablo 4. Deneklerin Yaşa Göre Dağılımı	95
Tablo 5. Deneklerin Doğum Yerleri.....	96
Tablo 6. Deneklerin Öğretim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı	96
Tablo 7. Deneklerin Televizyon İzleme Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular.....	97
Tablo 8. Deneklerin İzlediği Televizyon Programı Türüne İlişkin Bulgular.....	97
Tablo 9. Deneklerin Sinemaya Gitme Sıklığına İlişkin Bulgular	98
Tablo 10. Deneklerin Sinemada İzlemekten En Çok Hoşlandığı Film Türüne İlişkin Bulgular	98
Tablo 11. Deneklerin Toplumsal Filmlere Karşı İlgilerinin Ölçülmesi	99
Tablo 12. Deneklerin Terör Konulu Sinema Filmlerine Karşı Olan İlgisinin Ölçülmesi.....	99
Tablo 13. Deneklerin Terör İçerikli Sinema Filmlerinde Kamu Güçlerinin Sivil Halka ve Terör Örgütü Mensuplarına Şiddet Uygulamasından Etkilenme Şekillerinin Tespitine İlişkin Bulgular	100
Tablo 14. Deneklerin, Terör İçerikli Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Kamu Güçlerine ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasından Etkilenme Şekillerinin Tespitine İlişkin Bulgular	101
Tablo 15. Deneklerin, Terör Konusunun İşlendiği Filmlerde Terör Örgütü Mensuplarına Gerilla, Mücahit, Özgürlük Savaşçısı Gibi İsimler Verilmesinden Nasıl Etkilendiklerini Tespite Yönelik Bulgular	102
Tablo 16. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinin Oluşturduğu Korku Ve Panikten Ne Kadar Etkilendiklerine İlişkin Bulgular	102
Tablo 17. Deneklerin, Terör Konusunun İşlendiği Filmleri İzlemesinin, Terör ve Terör Örgütü Mensuplarına Sempati İle Bakmasında Ne Kadar Etkili Olduğuna Yönelik Bulgular	103
Tablo 18. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde, Terör Örgütünün Eylemini Yaptığı Yerden Etkilenmelerinin Ölçülmesine İlişkin Bulgular	104

Tablo 19. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra, Gezme ve Eğlenme gibi Sosyal Alışkanlıklarında Nasıl Değişmelerin Meydana Geldiğinin Ölçülmesi	105
Tablo 20. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmleri İzledikten Sonra Saldırıya Uğrama Korkusundan Etkilenmelerinin Ölçülmesi.....	105
Tablo 21. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra Terör Örgütü Hakkında Olumlu Düşünceler Oluşturacak Reklam Ve Propaganda Amacı Taşıyan Söylem Veya Görüntülerden Nasıl Etkilendiğinin Ölçülmesi	106
Tablo 22. Deneklerin Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra Terörün Olumsuz Yönlerini Fark Edebilmelerinin Tespiti	106
Tablo 23. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Dramatik Hayat Hikayelerinden Etkilenmelerinin Ölçülmesi	107
Tablo 24. Terör Konulu Sinema Filmlerinde Etnik Terör Konusunun İşlenmesinin Toplumda Etnik Ayrımcılığa Etki Derecesinin Tespiti	107
Tablo 25. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde, Terör Örgütü Mensuplarına Hakaret Edici Lakap Ve İsimlerin Verilmesinin Teröre Bakış Açılarında Bir Değişiklik Getirip Getirmediğine İlişkin Bulgular	108
Tablo 26. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Ağlaması, Hüzünlenmesi, Acı Çekmesi Gibi Duygusal Tepkiler Vermesi Durumunda, Terör Örgütü Mensuplarına Karşı Sempatik Bir Bakış Açısı Oluşması Durumunda Etkilenme Derecelerinin Tespiti	109
Tablo 27. Doğum Yerinin Bağlı Olduğu Coğrafi Bölgelere Göre, Kamu Güçlerinin Terör Örgütü Mensuplarına Ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasına Karşı Verilen Tepkinin Karşılaştırılması.....	110
Tablo 28. Doğum Yerinin Bağlı Olduğu Coğrafi Bölgelere Göre, Terör Örgütü Mensuplarının, Kamu Güçlerine Ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasına Karşı Verilen Tepkinin Karşılaştırılması.....	111
Tablo 29. Günlük Televizyon İzleme Sıklığı İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku Ve Panik Oluşturmasındaki Ektisinin Karşılaştırılması	112
Tablo 30. Televizyonda İzlenen Program Türleri İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku ve Panik Oluşturmasındaki Ektisinin Karşılaştırılması.....	113

Tablo 31. Sinemaya Gitme Sıklığı İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku Ve Panik Oluşturmasındaki Etkisinin Karşılaştırılması .	114
Tablo 32. Okumakta Olduğu Sınıf İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Oluşturduğu Korku Ve Panik Etkisinin Karşılaştırılması	115
Tablo 33. Sinemada En Çok Hoşlandığı Film Türü İle Terör Konulu Filmlerden Hoşlanma Oranının Karşılaştırılması.....	116
Tablo 34. Toplumsal Sorunların Ele Alındığı Sinema Filmlerinden Hoşlanma Sorusu İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinden Hoşlanma Sorusunun Karşılaştırılması	117

ÖNSÖZ

“Terör konulu sinema filmlerinin genç nüfus üzerindeki etkileri” başlıklı tez çalışmasında, genç izleyicilerin terör konulu sinema filmleri hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Terör konulu sinema filmlerinin gençlerde nasıl bir duygu oluşturduğu, teröre veya terör örgütü mensuplarına karşı, duygularında bir değişmeye neden olup olmadığı, terör konusunun gençler üzerinde bir korku ve panik havası oluşturup oluşturmadığı konuları incelenmiştir. Bu tez çalışmasıyla, Terör konulu sinema filmlerinin gençler üzerindeki etkilerini ölçmek amaçlanmıştır. Bunun için anket hazırlanarak, Elazığ ili Fırat Üniversitesi fakültelerindeki örgün eğitim gören öğrencilere uygulanmıştır. Bu anket çalışması sonucunda elde edilen verilere, analiz programı yardımıyla basit frekans dağılımı ve korelasyon hesaplamaları yapılmıştır.

Bu çalışma süresince, yardımlarını esirgemeyen değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kazım Özkan ERTÜRK’ e ve manevi destekleri ile hep yanımda olan aileme teşekkür ederim.

ELAZIĞ–2011**İsmail BAYDİLİ**

GİRİŞ

Dünyada ilk terör eylemi M.S. 66-73 yılları arasında Roma İmparatorluğunun işgali altında olan Filistin'de meydana gelmiştir. Roma'yla işbirliği yapan Yahudileri öldürmek için yapılan saldırı sonucunda bazı Yahudiler öldürülmüş, öldüren teröristler ise kalabalığın içine karışarak kaybolmuşlardır. Yaklaşık 2000 yıldır dünya üzerinde terör yaşamaktadır. 2000 yıl içinde dünyadaki tüm gelişim ve değişimlerden terör de etkilenmiş, sürekli bir yenilik içinde ilerlemiştir. Çalışmada terör konulu sinema filmlerinin genç nüfus üzerindeki etkisi incelendi. Terör gençler üzerinde etki uyandıran ve sinema filmi olarak da talep gören bir konudur. Terör konulu sinema filmleri genç izleyiciler üzerinde korku ve panik uyandırıp, gençleri olumsuz duygulara yönlendirebilecek etki gücüne sahiptir. Ayrıca terör örgütü mensuplarına karşı bir sempati ve ilgi uyandırabilme olasılığı da mevcuttur. Konu tespitimizde bu düşüncelerden yola çıkarak, terör konulu sinema filmlerinin korku ve panik oluşumundaki etkisini tespit edip, terör filmlerindeki şiddet sahnelerine gençlerin bakış açılarını öğrenip, gençler üzerinde nasıl bir etki uyandırdığını ortaya çıkarıp, terör filmlerinin teröre ve terör örgütü mensubuna karşı sempati oluşturup oluşturmadığını öğrenme amaçlandı. Terör ülkemiz için önemli bir sorun olmasına rağmen, sinemadaki terör konulu filmler üzerine yapılmış çalışmaların az olması, terör konulu sinema filmleri yapılırken daha dikkatli olunması gereğini vurgulayan bu çalışmayı önemli bir noktaya taşımıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde Terör kavramı incelenmiş bu konu ile ilgili fikir belirten uzmanların tanımına yer verilmiştir. Terörle karıştırılan anarşizm, gerilla, özgürlük savaşçısı gibi bazı kavramlara açıklık getirilmiş, terör ile terörizmin farklı noktaları vurgulanmıştır. Terörizmin nedenleri üzerinde durulmuş, amaç ve türleri analiz edilmiştir. Birinci bölümün sonunda Terörle yıllarca iç içe yaşamış ve terörün her türlü acısını çekmiş ülkemizin terör tarihine değinilmiş, ülkemizde oluşan terör türleri incelenmiştir.

İlk terör örgütleri eylem amaçlı kurulurken zamanla eylemler ikinci plana itilmiş ve eylemin getirdiği ses ön plana çıkmıştır. Terör örgütleri de tıpkı firmalar gibi ayakta kalabilmek, sempatican ve eleman ihtiyacını karşılayabilmek için, reklama ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bu amaçla terör örgütleri kitle iletişim araçlarını kendilerini anlatmada ve toplumda korku oluşturmada bir araç olarak kullanmaktadır. Günümüz

dünyasında birçok terör örgütü radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarına sahiptir. Bu araçlar sayesinde hedef kitlesi ile iletişim kurmakta, gerekli bilgileri aktarmakta, toplumun geri kalanında ise korku oluşturmaktadır. Terör örgütlerine ait olan iletişim araçlarının etki gücü azdır, çünkü sadece o iletişim aracını kullanan bireylere etki edebilmektedir. Bu nedenle terör örgütleri eylemleri ile ulusal medyada yer almak ister. Ulusal medyada yer alan bir terör haberi, sadece terör eyleminin olduğu bölgede değil tüm ülkede korku ve panik oluşturacağı için terör örgütü sürekli ulusal medya gündeminde olmak ister. Gündeme taşıyacak eylemler yapar ve bu eylem haberlerinin medyada sürekli aktarılmasını ister.

İkinci bölümde kitle iletişim araçlarının tanımına işlevlerine ve türlerine değinilmiş, kitle iletişim araçlarının insan hayatındaki önemi, propagandaya uygunluğu ve insanları etkileyebilme yetisi üzerinde durulmuştur. Terör örgütleri ile kitle iletişim araçlarının ilişkileri, terör örgütlerinin neden kitle iletişim araçlarını kullandıkları, kitle iletişim araçlarının terör konusunu neden sık sık ve uzun uzun ele aldığı incelenmiş, kitle iletişim araçlarının terör konusunu ele alırken dikkat etmesi gereken bazı önemli noktalara vurgu yapılmıştır.

Sinema insanları etkileyen görsel ve işitsel bir sanat olmakla birlikte, ait olduğu çağın ve toplumun bir aynasıdır. O çağda yaşanan olayların anlatıldığı bir belge gibidir. Daha önce yaşanmış veya şuan yaşanmakta olan olayların sinemaya yansımaları, insanların yaşadıkları veya yaşamakta oldukları olayları algılamalarını daha da kolaylaştıracağı gibi olaylara karşı farklı bakış açıları kazanmalarına da yardım eder. Üçüncü bölümde sinema üzerinde durulmuştur. Sinema sanatının doğuşu ve günümüze ulaşıncaya kadar geçirdiği evreler aktarılmıştır. Sinemanın gelişim sürecinde sinemaya yön veren farklı bakış açıları kazandıran akımlar ve Türk Sinema Tarihi genel hatları ile ele alınmıştır.

Diğer kitle iletişim araçları gibi sinema da insanları etkileme ve yönlendirebilme gücüne sahiptir. Bu güç bir silah gibi hem savunma hem de saldırı amaçlı kullanılabilir. Toplumlara yıllarca anlatılarak kabullendirilemeyecek düşünceler birkaç film aracılığı ile kabullendirilebilir. Sinemanın bu gücünü yok saymak, sinema aracılığı ile toplumumuz üzerinde yapılacak propagandalara sessiz kalmamız ya da görmezlikten gelmemiz anlamına gelir. Sinemanın mucitleri olan Rusya, Amerika, Fransa, Almanya gibi ülkeler bu gücü yıllar önce fark etmiş ve devlet ideolojilerinin yerleşmesinde propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Özellikle Rusya Komünizm rejimini

yerleştirme ve yaşatma amacıyla sinemayı etkin bir şekilde kullanmıştır. Amerika büyük devlet, tek güç, zgr ülke sloganlarını yine sinema filmleri ile tüm dünyaya kabullendirmiştir. Sinemanın insanları etkileme ve yönlendirme gücü diğer kitle iletişim araçlarından daha farklıdır. Sinema salonuna giden bir birey etkilenmeye açıktır. Bu nedenle sinema filmleri propaganda aktarımına en uygun alanlardan birisidir. Araştırmanın son kısmını teşkil eden dördüncü bölümde ise; Terör unsuru içeren sinema filmlerinin genç izleyicilere etkilerini ölçmeyi amaçlayan sorulardan oluşan anketten elde edilen veriler, veri analiz programı yardımı ile basit frekans dağılımı ve korelasyon hesaplamalarına tabi tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE GELİŞİMİ

1.1. Terör

Tarihin ilk yıllarında ortaya çıkan ve günümüze kadar birçok tanımı yapılmasına rağmen üstünde uzlaşım sağlanamayan bir kavramdır “Terör”. Tam bir tanımının yapılamayışının en büyük nedeni teröre maruz kalan veya terörle mücadele eden her devletin kendisini haklı bir konuma getirmek için kendilerine uygun tanımlar yapmalarıdır.

Fransızca bir kelime olan ve kökü Latince “terrere”den gelen terör sözcüğü “korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak, caydırmak” (Güzel, 2002: 15) anlamındadır. Türk Dil Kurumu ise terörü “Korkutma, yıldırma, tedhiş”(TDK Sözlüğü, 1988: 1459) olarak açıklamaktadır. Siyasi Terimler ve Örgütler sözlüğünde " kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri"(www.antalyaemniyet.gov.tr) olarak belirtilmektedir.

Türkçe’de kullanılan “tedhiş” sözcüğü Arapça olup birçok sözlükte “şaşırtma, ürkütme, yıldırma” şeklinde tanımlanmıştır. Fransızca’da “terreur”, İngilizce’de “terror” sözcükleri 13. yüzyılda Latince’den alındığından itibaren peur, frayeur, effroi, épouvante gibi bireysel psikolojik bir ruh hali olan korku durumunu ifade eden bir kavram olarak kullanılmıştır. Bu kavram özellikle “terreur panique” şeklinde bir tehlike karşısındaki kolektif bir tutumun ifadesi olarak kullanılmıştır. 1736 tarihli “Synonymenlexikon” terörü, baskının yarattığı korku ve dehşet gibi duyguların en yüksek derecesini ifade eden bir kavram olarak tanımlamıştır. Oxford sözlüğü de terörü, büyük korku, dehşet; dehşet uyandıran, korkutan şey ya da kişi olarak tanımlamıştır. Terör hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını, hem de bu ortamı yaratan vasıtayı yani şiddet eylemini ifade etmektedir. Bu nedenle bazen terör kelimesi eylem kelimesi ile birlikte “terör eylemi” (toplumda genel bir korku ortamı yaratan şiddet eylemi) şeklinde kullanılmakta; bazen de terör eylemini ifade etmek üzere sadece terör kelimesi kullanılmaktadır (Zafer, 1999: 1).

Ülkemizin 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu terörü şöyle tanımlamaktadır; “Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez

bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığını bozmak amacıyla örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilecek her türlü eylemlerdir” (<http://www.hukuki.net>).

Ceza Hukukçusu Ordinaryus Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER ise "...şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması..." (<http://www.egm.gov.tr>) şeklinde bir tanım vermiştir.

İsmet Karaca'nın tanımlamasına göre terörizm: “ ne bir konversiyonel savaş şekli, ne adi bir suç, ne de iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir deliliktir. Terörizmi farklı kılan en önemli özelliği, onun belli politik amaçlara erişmek için kullandığı kendine mahsus stratejisidir. Çeşitli ve birbirleriyle ilgisiz grupların ürünüdür. Soğuk savaş gibi bu mücadele de uzun ve belirsizdir ” (Aklan, 2002: 11).

Terör kelimesinin bugünkü anlamında, ilk defa Fransada, Fransız Devriminden sonra kullanıldığında herkes hem fikirdir. Devrimden sonra 1793 Martında 1794 Temmuzuna kadar süren dönem terör rejimi veya terör dönemi (reign of terror-regime de le terreur) olarak adlandırılmıştır (<http://www.uludagsozluk.com>).

Terör kavramının modern bir fenomen olarak uluslararası bir sözleşmeye konu olması ise ilk kez Milletler Cemiyeti'ne dayanmaktadır. Milletler Cemiyetince ilan edilen 1937 tarihli “terörün cezalandırılması ve önlenmesi için uluslararası sözleşme” bu alanda bir ilk olmaktadır (Baybaş, 2007: 9).

Yapılan bu tanımların hepsi kavramın bir boyutunu açıklaması nedeniyle tek başlarına ele alındıklarında terör kavramını açıklama konusunda yeterli olmamışlardır, fakat yapılan tanımlarda kullanılan ortak noktalar dikkate alındığında terörü “İnsanları yıldırma, sindirmek yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için yoğun ve sistematik bir korkuyu ve korkuya neden olabilecek her türlü şiddet eylemi” (Keskin, 2007: 24) olarak tanımlamak yanlış olmaz.

Terör kelimesi ilk defa Fransa'da Fransız Devrimi'nde kullanıldığı için günümüzde de artık siyasi suçlara terör veya terörizm denilmektedir. Terör hareketleri toplumun tamamını etkileyerek, bütün toplum üzerinde bir korku, panik veya dehşet havası yaratabilir. Bu şekilde toplumun mevcut düzenini değiştirerek kendi düşüncesine göre bir düzen kurmayı arzular. Terörün diğer suçlardan ayrılmasına neden olan temel

ilke terör suçlarının temelinde bir siyasi hedefin yatmasıdır. Terör olayları diğer suçlar gibi bireysel amaçlar için işlenmez, amaç devletin otoritesini sarsıp, bir panik, korku havası içinde halkın devlete olan güvenini sarsmak ve mevcut düzeni değiştirmektir.

Terör kavramsal olarak ilk kez Fransız Devrimi'nden sonra kullanılmaya başlanmış olsa da terör olaylarının başlangıcı çok eskilere dayanır. İlk olarak M.S. 66-73 yılları arasında Roma İmparatorluğunun işgali altında olan Filistin'de meydana gelmiştir. Roma'yla işbirliği yapan Yahudileri öldürmek için yapılan saldırı sonucunda bazı Yahudiler öldürülmüş, öldüren teröristler ise kalabalığın içine karışarak kaybolmuşlardır. İlk politik amaçlı terör ise Hasan Sabbah'ın kurduğu Haşîşiler'dir. Haşîşiler'in lideri Hasan Sabbah küçük örgütünün büyük düşmanlara savaşamayacak kadar küçük olduğunun farkına varmış ve bugünkü terör örgütlerinin yapısına yakın bir örgütlenme ile yıllarca eylemlerini sürdürmüştür.

Tarihin bilinen ilk terör olaylarından sonra terör, dünyanın her bölgesinde dönem dönem hızlı dönem dönem yavaş bir şekilde varlığını sürdürmüştür.

1839-1842 Afyon Savaşları sonrasında Avrupalı ülkelere limanlarını açan Çin'in sömürgeleştirilmesi döneminde Avrupalı devletlere daha doğrusu yabancılara karşı birçok terör faaliyeti uygulanmış ve bu terör dönemi 1912'de Cumhuriyetin ilan edilmesine kadar devam etmiştir. On yıl süren ve yaklaşık on milyon Çinli'nin hayatını kaybettiği 1851 Taiping ayaklanması ve 1900'deki Boxer ayaklanması da önemli terör dönemleri olmuştur. Çin'deki Cumhuriyet rejiminden sonra 1921'den başlayıp 1949 yılında Komünist rejim kurulması ile sona eren bir iç savaş yaşanmış, böylece Çin'deki terör dönemi yaklaşık yüz yıl sürmüştür (Özçatalbaş, 2006: 11). 19. yüzyılın ikinci yarısında terör, Batı Avrupa, Rusya ve ABD'de de yaygınlaştı. Teröristler siyasal ve toplumsal gücü ele geçirmek için birçok eylem yaptı, birçok devlet lideri terör saldırıları sonucu hayatını kaybetti. Amerikan Başkanı Garfield, Mc Kinley, Fransız Cumhurbaşkanı Carnot, İspanya Başbakanı Antonio Canovas, Avusturya İmparatoriçesi Elizabet ve İtalya Kralı Umberto terör saldırıları sonucu hayatlarını kaybeden devlet liderleri arasındadır. 20 ve 21. yüzyıllarda da terör etkin bir şekilde devam etmiştir. Özellikle 21. yüzyılda terörden canı yanmayan bir devlet kalmamış, terör bir veya birkaç ülkenin sorunu olmaktan çıkıp tüm dünya ülkelerinin ortak sorunu haline gelmiştir. Terörün bu kadar gelişmesindeki en büyük etken ise devletlerin başka devletlerdeki terör örgütlerine verdikleri desteklerdir.

Terörün gücünün farkına varılması, 20. yüzyılda Soğuk Savaş döneminde büyük devletlerin etkisi altında uluslar arası ilişkilerde kullanılan birer araç olarak kullanılmaları sonucunu doğurmuştur. Yani terör devletler tarafından sıklıkla kullanılan bir araç olmuştur. Sıcak Savaş yerini Soğuk Savaşa bırakmıştır. Sovyetler Birliği etkisi altındaki sol tandanslı örgütlere karşı Batılı devletler terörle mücadele politikaları geliştirmiştir. Sıcak Savaş riskine girmeyen Doğu ve Batı Blokları terör örgütlerini kullanarak birbirleriyle mücadele etmişlerdir. Terör örgütleri devletlerin kullanmış oldukları birer piyon olarak görülmüş; çoğu Batılı istihbarat örgütlerinin bilgisi dahilinde hatta desteğiyle kurulmuşlardır. Bu dönemden itibaren terörizm kelimesi artık analitik olarak açıklanmasından ziyade politik bir etiket olarak açıklanmaktadır. Her terör örgütünün adeta koruyan ve destekleyen bir hamisi vardır. Bu durum Wilkinson tarafından şöyle ifade edilmiştir; Sovyetler Birliği'nin terörle mücadele platformuna davet edilmesinin organize suçlarla mücadele masasına mafyayı davet etmek gibidir (Taşgın, 2007: 4, 5).

1.1.1. Şiddet Terörizm ve Anarşizm Kavramları

Terör hem yapısal olarak hem de kavramsal olarak karmaşık bir konudur. Terör konusu içinde ele alınabilecek, terörle bağlantılı hatta zaman zaman terör yerine kullanılan bazı kavramları incelemekte fayda var.

1.1.1.1. Şiddet

Şiddet terörizmin bir parçasıdır, fakat her şiddet terörizm değildir. Artun Ünsal'a göre; Şiddet kavramı sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanır. Şiddet olayları ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır (<http://www.cumhuriyet.edu.tr>).

Fransızca'da şiddet (violence) bir kişiye güç veya baskı uygulayarak; istediği bir şey yapmak ya da yaptırmak şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.cumhuriyet.edu.tr>). Türk Dil Kurumu ise şiddeti "Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik. Karşıt görüşte olanlara, kendilerini kabul ettirme, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma" (TDK sözlüğü, 1988: 1385) olarak açıklar.

Bütün bu tanımlara bakarak şiddetin sadece fiziksel bir zarar vermeden ibaret olmadığını aynı zamanda psikolojik açıdan da zarar verici eylemlerin şiddet olarak değerlendirildiğini görürüz. Terör eylemlerinde kullanılan şiddet de sadece fiziksel

şiddeti içermez. Bir terör olayında kurban fiziksel şiddete maruz kalırken toplum da psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Yani şiddet sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik bir eylemdir.

Terör olaylarındaki şiddetin boyutları ve türlerini bilmek aynı zamanda terörün kullandığı şiddet türü ve boyutlarını saptayabilmek terörle mücadele açısından oldukça önemlidir. Şiddet eyleminin amacı, eylemi yapanın kimliği ve hedefleri ile eylemde hedef olanların kimliklerine bakarak eylemi iki başlıkta inceleyebiliriz. Birinci başlık, şiddeti gerçekleştiren kişinin eylemi herhangi bir amaç gütmeyen gerçekleştirmesi. Burada eylemi gerçekleştirenin topluma veya belirli bir gruba verdiği bir mesaj yoktur, beklentisizce eylem yapılmıştır. Bilinçsiz şiddet olarak isimlendirilir. İkinci başlık ise terörün kullandığı şiddet türünü de içine alan bir amaca yönelik gerçekleştirilen şiddet türü olan bilinçli şiddettir. Bilinçli şiddette eylem daha önceden planlanmış, belirli bir hedefe yönelik yapılmıştır. Bilinçli şiddet kapsamına giren terörde esas hedef bireyler değildir. Bireyler toplumun geri kalanında bir etki yaratmak için kullanılan bir araçtır. Bu nedenle terör olaylarındaki şiddet eylemlerini tekil eylemler olarak değil çoğul bir amaca yönelik eylemler olarak değerlendirmemiz gerekir.

“Sıradan katil, şiddeti yönelttiği kişinin ölmesini arzuladığı için kurbanını öldürür. Amaç, şiddet eyleminin yönelttiği kişiyi yok etmektir. Terörist ise, eylemlerinde insanları belirli bir etki yaratmak siyasal davalarına dikkat çekmek amacıyla öldürür. Kısacası cinayet teröristler için bir amaç değil, hedefine ulaşmak için kullandığı bir araçtır. Terörizm diğer şiddet türlerinden planlı ve organize olarak gerçekleştirilmesi, gizliliği, sadece düşmana değil masum sivillere yönelik olması, şiddeti siyasal eylem ve propaganda aracı olarak seçmesi, sınırlı veya global bir ideolojik amaca yönelmesi ve kurbanlarına siyasi bir amaç uğrunda bir araç olarak şiddet uygulaması gibi unsurlarla ayrılır” (Gökulu, 2005: 18).

1.1.1.2. Terörizm

“Terör ve terörizm kavramları aynı anlamda kullanılsa da iki kavram arasında hassas bir fark vardır. Hacker’e göre terör, güçlüler tarafından korku yaratıcı egemenlik vasıtalarının kullanılmasıdır. Terörizm ise terörizmden başka hiçbir şekilde ciddiye alınmayacaklarını sanan güçsüzler, hakir görülenler ve ümitsizler tarafından terör metotlarının uygulanması ve taklit edilmesidir” (Zafer, 1999: 2). “Ergil ise Terör dehşet demektir. Terörizm, dehşet salmak için girişilen seçilmiş ve planlı eylem ve/veya eylem

tehdididir. Demek suretiyle planlı eylemi terörizm olarak değerlendirmiştir” (Zafer, 1999: 2).

“Terör” ve “Terörizm” farklı kavramlardır. Terör; her türlü şiddet hareketlerini içermekte olup, örgütlü ve kuralsız şiddet hareketleri olarak tanımlanabilir. Terörizm ise siyasi unsur içeren, yani bir ideolojisi bulunan ve mevcut sistemi şiddet yoluyla tahribe yönelmiş, bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin şiddet eylemleri temelinde, mevcut siyasi iktidarı ve rejimi hedef alan faaliyetlerdir. Siyasal bir özellik taşımayan şiddet hareketleri, örgütlü bile olsalar organize suç hareketleri olarak tanımlanmakta, suçu dışında tasnife tabi tutulmaktadırlar. Terör eylemlerinin ortak özelliği; “bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasi ve anayasal yapılarını sarsmak ya da yıkmak amacıyla bilerek ve kasten yapılmış olması” olarak belirginleşmektedir (<http://www.jandarma.gov.tr>).

“Buradan hareketle terörizm, ‘savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriyi, felsefeyi ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır.’ şeklinde tanımlanabilir” (Yavuz, 2006: 6).

Terörizmin varlığından söz edebilmek için, öncelikli olarak bir takım temel unsurların bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurlar: ideoloji, örgüt ve eylem olarak tasnif edilmektedir. Diğer bir ifade ile terör suçunun oluşabilmesi için (Aklan, 2002:28);

- Devletin-milletin birliğine ve temel düzenine yönelik bir amacın olması (ideolojik boyut),
- İlegal örgüt tarafından gerçekleştirilmesi (ideolojik boyut),
- Korkutma, yıldırma, sindirme amaçlı eylemlerin (eylemsel şiddet boyutu) olması gerekmektedir.

T. Kemal Akmaral Anti-Teröristin El Kitabı’nda terörizmin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Akmaral, 2004: 28, 29):

1. Terörizm bir ideoloji, bir doktrin hatta sistematik bir fikir değil, stratejidir.
2. Terörizm terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar.
3. Terörizm, yeni bir düzen ve gelecek büyük bir zafer vaat eder.
4. Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır ve dolayısıyla dış destek olmadan yaşatılamaz.

5. Terörizm, propaganda ile doğar, gelişir ve propaganda ile yaşar. Bizatihi kendisi bir propaganda aracıdır.
6. Terörizm, devlet otoritesine alternatif getiren bir örgütlü harekettir.
7. Mali destek terörün vazgeçilmez ihtiyacıdır. Bu nedenle, soygun ile silah ve uyuşturucu kaçakçılığı yapar (Günümüzde soygun yerini genelde zorla haraç toplama ve üyelerce ödenen aidatlar şekline dönüşmüştür).
8. Terör, bir hak arayışı, yeni bir sistem önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya derece farklılığıyla her üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkar.
9. Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir.
10. Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna getirir. Dehşet ve korku salarak yılgınlık yaratır. Zorba, istismarcı ve kuralsızdır.
11. Terör, bazen başka güç veya güçlerin taşeronudur.
12. Terör, kendi dilini yaratır ve kullanır.
13. Terörün genellikle siyasi bir amacı vardır. (Bazen bu açık bir şekilde belirtilirken bazen örtülüdür.) Örgüt üst düzey yöneticileri bunu bildikleri halde çeşitli sebeplerle bunu açıklamak istemezler.
14. Terör eylemleri, örgütlü bir çabayı gerektirir. Bütün bu eylemler, ferdi olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleştirilir.

Özetle terörizm, insanları dehşete düşürmek amacıyla terör eylemlerinin belirli bir planla uygulanmasıdır. Kısaca terör eylemlerinin tamamını kapsamaktadır. Her ne kadar terör ve terörizm arasında fark olsa da konuşma dilinde bu fark ortadan kalkmış aynı anlamda kullanılmaktadır. Terörizm, genel olarak geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerde sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki eksikliklerin istismar edilmesiyle belirli bir ideolojinin harekete geçirilmesidir. Bizim çalışmamızda ele aldığımız konu terörden ziyade içinde siyasi, ideolojik unsurlar içeren, mevcut yönetimi tahribe çalışan terörizm kavramıdır.

1.1.1.3. Anarşizm

Türk Dil Kurumu sözlüğünde anarşi kargaşa anarşist ise kargaşacı olarak tanımlanmaktadır (TDK sözlüğü, 1988: 127). Etimolojik olarak Eski Yunan'da; "hükümetin olmaması" anlamına gelen "Anarchia" kelimesinden türemiş olan Anarşizm

ise, tıpkı liberalizm ve Marksizm gibi Aydınlanma Çağı'nın bir ürünü olan, ancak başta devlet olmak üzere bütün otoriter biçimlerin ortadan kalkmasıyla tam olarak özgür bir topluma ulaşılabileceğini savunan bir ideolojidir. Bazı anarşistler otoritenin şiddet yoluyla ortadan kaldırılmasından yana iken, bazıları ise şiddete gerek olmadan gerçek anlamıyla özgür bir topluma ulaşılabileceğini savunmaktadır.

Anarşizm sadece mevcut yönetime ve siyasi iktidara karşı değildir. Bireyin üstünde bir güç olması anlayışına karşıdır. Bu açıdan anarşizm basit bir muhalif hareket değildir. Her türlü otoritenin kaldırılmasını savunan bir düşünce yapısıdır. Anarşizme ulaşmak için mevcut tüm yapıları (siyasi, ekonomik, idari v.b.) ortadan kaldırmak gerekir. Bireyin üzerinde olan onun gelişmesini engelleyen her şeyin kaldırılmasını ister. Bireyler çeşitli yasalarla engellendiği zaman, bireyin gelişmesi de engellenecektir. Anarşistler böylece hem devlet, hem ekonomik sistemler hem de din olgusuna karşı çıkarlar.

Anarşizm toplumsal düzeni ortadan kaldırmak için her türlü yıkıcı eylemi meşru görüp düzeni yıkmaya çalışmaktır. Anarşist hareketler, bu noktada terörist eylemlere paralellik gösterdiğinden toplumda oluşan intiba nedeniyle benzer biçimde algılanabilirler. Birbirleriyle çok sık karıştırılan ve aynı anlamda kullanılan terör eylemleri ile anarşist hareketler arasında belirgin farklar vardır. Her şeyden önce teröristler, şiddet eylemlerini amaçsız, salt zarar verme güdüsüyle gerçekleştirmezler. Teröristler öncelikle belirli bir plan dahilinde hareket edip, eylemlerinin etkisini maksimize edecek sembolik hedeflere yönelirler. Nihilizme¹ kayan bazı anarşist hareketler ise rasgele ve bilinçsiz bir Vandalizm² ile önüne gelen her türlü hedefi yok etmeye yönelebilir. Terörizmde ise kurbanın seçimi rasgele yapılmış gibi gözükse de, kurbanlar tesadüfen orada bulunmuş olduklarından dolayı şiddet eylemine maruz kalmış olsa da seçilen hedefler hiçbir zaman rasgele ve bilinçsizce yapılan seçimler değil belirli bir simgesel anlamı olan ve sansasyonel etki uyandıracak eylemlerdir. Bu bağlamda terörist eylemlerin amaçsız şiddet eylemlerinden ziyade belirli bir etkide bulunmayı hedefleyen bilinçli şiddet eylemleridir. Özdağ anarşizm ve terör ayrımını şu şekilde ortaya koyar “Anarşizm, devletsizlik ideolojisini savunan ideolojik bir yaklaşımdır. Yani anarşizmle terörizmi eş anlamlı tutamayız. Bunlar farklı konseptlerdir. Anarşizmin fikri ve felsefi tanımı vardır. Devleti, kötülüklerin ve şiddetin anası olarak kabul eder.

¹ Her türlü gerçek varlığı inkâr eden aşırı bireycilik, hiççilik, yokçuluk.

² Bilerek ve isteyerek, kişiye ya da kamuya ait bir mala, araca ya da ürüne zarar verme.

Bütün kötülüklerin ortadan kaldırılmasını da devletin ortadan kaldırılmasına bağlar. Yani burada geçici bir şiddet kullanımı söz konusudur... Oysa terörizm bütün ideolojilere uygulayabilirsiniz. Bütün ideolojiler terörizmi bir araç olarak kullanabilirler” (Gökulu, 2005: 23).

Bu açıdan bakıldığında, her terörist bir anarşisttir, fakat her anarşist bir terörist değildir. Başta teröristin ve anarşistin eylem ve amaçlarında farklılık vardır. Anarşizm otoriteleri kaldırmayı amaçlarken, terörizm toplumda bir panik duygusu yaratarak egemen gücü zayıflatmayı, kendi hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlar, bir diğer fark ise şiddet kullanma yöntemleridir. Anarşizmde şiddet devlete yönelik yani resmi kurumlardır, terörizmde ise hedef çok farklı çevrelerden olabilir, amaç en çok ses getirecek hedefi bulabilmektir.

1.1.2. Gerilla-Terörist Ayrımı

Terör kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için terör eylemini gerçekleştiren kişinin de özelliklerini ortaya koymamız gerekir. Bu alanda en çok karıştırılan kavramlar gerilla ve terörist kavramlarıdır. Bu iki kavram arasında büyük farklar olsa da bir kavram kargaşası yaşanmakta, kime gerilla kime terörist denildiği hakkında net bir sonuca ulaşılamamaktadır. Bu kavramların karıştırılmasının en büyük nedeni uluslar arası bir ayrımın yapılmamış olmasıdır. Devletlerin kendi çıkar ve dengelerine göre ve ya ideolojilerine göre bu kavramları kullanmayı tercih etmeleridir. Bir devletin terörist dediğine başka bir devlet özgürlük savaşçısı diyebilmektedir. Konunun hassaslığı göz önüne alındığında bu kavram karmaşasının aslında büyük bir sorun ortaya çıkardığı bir gerçektir.

Gerilla ne demektir? Sorusuna yanıt olarak Türk Dil Kurumu : “Düzenli bir orduya karşı, küçük birlikler halinde çatışan, hafif silahlarla donatılmış topluluk. Bu topluluktan olan kimse. Bağımsız bir şekilde hareket eden çete” cevabını vermektedir (TDK Sözlüğü, 1988: 658).

Oxford Englis Dictionary (OED) gerillayı “küçük ve bağımsız olarak hareket eden gruplar tarafından yapılan düzensiz savaflara katılan kişi” olarak tanımlıyor. Webster’da gerilla “özellikle saldırılarla taciz etmeye ve sabotaj yapmaya yönelik eylemlerde bulunan bağımsız bir birliğin üyesi olarak düzensiz bir savaşa katılan kişidir” derken, White’s Political Dictionary’e (WPD) göre gerilla “hareketli, vur kaç taktiğiyle savaşan silahlı küçük gruplardır. Milis gücü için WPD’nin tanımı şöyle:

“Halktan ya da profesyonel olmayan askerlerden oluşan silahlı güç”. Özgürlük savaşçısına gelince, OED’de şu tanımlama yer alıyor: “yerleşik bir politik sisteme karşı direnişe katılan kişi”. Peter Taylor gerilla ile terörist sözcükleri arasındaki tanım farkına rağmen, medyada bunların kullanımında bir yansızlıktan söz edilemeyeceğinin altını çiziyor: Teoride, gerilla, terörist (iç çatışma söz konusu olduğunda tercih edilen politik terim) özgürlük savaşçısı arasında yansız (nötr) bir sözcüktür, ama şimdiki koşullarda, sözcüğü gören ya da işitenlerin sözcük hakkındaki yorumlarının herhangi bir yansızlık ima etmesi ihtimal dahilinde değildir. Özgürlük savaşçısına gelince, o kesinlikle sözlüklerin kapaklarının içinde kalır” (Işık, 2006: 38).

“Gerilla belirli bir bölgede bağımsızlık isteyen ya da belirli bir bölgede haklar elde etmek isteyen bir grubun hakim, resmi bir otoriteye karşı giriştiği bir mücadele olarak tanımlanabilir. Terörizm ile gerilla savaşında en önemli ayrımlardan biri gerilla savaşçısı belirli bir ayırmda bulunarak belirli hedefleri saptayarak, şiddet uygulama özelliği taşır, ancak terörizmde şiddetin uygulanacağı kişi veya kurumlarda böyle bir ayırım söz konusu değildir” (Gökulu, 2005: 41). Terörist saldıracağı kişi veya kurumun özelliğinden çok ortaya çıkaracağı sesle ilgilenir, ne kadar çok gündemde kalırsa, ne kadar çok konuşulursa terör örgütünün eylemi o kadar başarılı olmuş sayılır. Bu nedenle terör eylemi gerçekleştirilirken terörist en çok ses getirecek yönetime başvurur bu sivil halka zarar vermek olsa bile bundan çekinmez. Gerilla ise amacına ulaşacak bile olsa sivil halka zarar vermeyi göze alamaz. Çünkü gerillanın amacı bir halkın veya en azından belirli bir bölge halkının desteğini almaktır. Bu nedenle sivil halka zarar veremez. Terörizm ve gerilla savaşçısı arasında bir diğer fark ise halk desteğidir. Gerilla savaşçısında belirli bir bölgeyle sınırlı olsa da halkın desteği önemlidir. Terörizm gibi korku ve panik havasından ziyade destek almak birincil amaçtır.

1.1.3. Terörün Nedenleri

Günümüze kadar terörle ilgili yapılan çalışmalarda elde edilen ortak bulgulardan birisi de terörün nedenlerini ortaya koymadan bir çözüm bulunamayacağıdır. Günümüzde terör örgütlerinin hemen hemen hepsi dış desteklerle ayakta duruyor olsa da, terörün oluşmasında sadece dış faktörler etkili değildir. Unutulmaması gereken önemli bir nokta terörü gerçekleştiren teröristin de toplumdan çıktığıdır. Bu nedenle terörü içinde yetiştiği toplumun özelliklerinden (ekonomik yapısı, sosyal sorunları,

yönetimsel sorunları, güvenlik sorunları, etnik farklılıkları v.b.) ayrı düşünmek sorunun çözümsüzlüğe doğru gitmesine neden olacaktır.

Terörizm, siyasi, iktisadi ve sosyal sorunlarla beslenen sosyal-siyasi bir olgudur ve ona giden yol, karşılıklı etkileşimlerle dolu sosyal bir oluşumdur. Bu nedenle çevresel iticiler terörizme büyük ölçüde zemin hazırlarlar. İnsanlar, şiddet eylemlerine karar vermeden önce çok çeşitli şartların bir araya gelmesi gerekir. Birçok olayda, örgütün ideolojik siyasi maksatları, bireyleri terör eylemlerine katılmaları için teşvik etmeyip, daha ziyade hayatın kişileri duygusal olarak yönlendirdiği olaylar ve kişisel saikler terör örgütlerine katılmada etkili olmaktadır (Zafer, 1999: 15).

Ahmet Altan 2009 Nisan ayında İstanbul'da bir evde polisler girdiği silahlı çatışma sonucu ölü ele geçirilen ve biri polis iki kişinin hayatını kaybetmesine neden olan bir teröristten gazetede köşe yazısında şöyle bahsetmektedir; Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, İngilizce biliyor, gazetecilik yapmış, hamamlar üstüne epeyce lirik bir üslupla kitap yazmış. Saat beş buçukta, kaldığı "hücre evini" basan polislerin üstüne el bombası atıyor, dışarı çıkıp öldürdüğü polisin telsizini alıyor. Telsizden polise sesleniyor. "Ben bugün öleceğim." Ölümü böylesine kararlı şekilde göze almasının nedeni ne? Kendi sözlerine göre "kardeşlik" ama kendisini çeken bir TV kameramanına ateş edip olaylarla hiç ilgisi olmayan on altı yaşındaki bir aşçı yamağını vurmaktan da çekinmiyor. Değişik bir insan portresi bu. Duygularını ve düşüncelerini bizim gibi sıradan insanların kolayca kavrayamayacağı biri. Ölmeye ve öldürmeye bu kadar yakın durmasını, gözünü kırpmadan insanları öldürebilmesini, ölüme bu kadar kararlı bir şekilde gitmesini ve orada yaşanacak facianın dünyaya "kardeşlik" getireceğine inanmasını açıklayabilmek zor. Onu, daha önceki yıllardan tanıyanlar, "böyle silahlı işlerle pek ilgisi olmadığını" söylüyorlar. Hayatının bir yerinde bilmediğimiz bir kırılma yaşanmış ve "kitap yazarı" kendisi de dahil kimseye acımayan silahlı bir eylemciye dönüşmüş... Belki uzun bir süre daha buna benzer olaylarla karşılaşabileceğiz. Bu tür insanları bulup onları eylemlere sevketmekte mahir birilerinin, bu "ölüme yakın, hayata uzak" çaresizleri kışkırtmaları kolay kolay bitmeyecek. Bunları sona erdirebilmek, hayatı toplum için bir "umuda" çevirmekle ve bu insanları kışkırtan "derin yapıları" ortaya çıkarmakla mümkün olacak herhalde (Atlan, 2009).

Tüm dünyadaki terör olaylarının nedenlerinin aynı olmasının imkanı yoktur. Bu sebeple terörün nedenleri başlığı altında incelenen konuların hepsi her ülkedeki terör örgütlerinin oluşum nedenlerini kapsar gibi bakmamak gerekir. Ülkelerin kendilerine

özgü özelliklerinden kaynaklanan problemlerinde teröre neden olabileceği unutulmamalıdır.

Pek çok bilim adamı, yazar ve çalışma grubu terörü ortaya çıkaran pek çok faktörü değişik ya da paralel bakış açılarından ardı ardına sıralamış ve konunun aydınlanmasına katkıda bulunmaya çalışmışlardır. Bunlardan birisi olan Alexandre Yonah'a göre ise bu sıralama şu şekildedir (Özçatalbaşı, 2006: 15);

- 1-Teröristin kimliği hakkında uzlaşamama
- 2-Terörizmin sebebinin tam olarak anlaşılabilmesi
- 3-Bazı devletlerin birbirleri üzerindeki emellerinden dolayı terörü desteklemeleri
- 4-Uluslararası bir terörizm şebekesinin varlığı
- 5-Dinin politikaya alet edilmesi
- 6-Ahlakta çifte standart
- 7-Hükümetlerin sorunlara çözüm üretememesi
- 8-Teröristlerin hafif cezalara çarptırılması
- 9-Dünya hukukunun umursamazlığı
- 10-Medyanın rolü

Terörist, toplumun içinden çıkmakta ve yine o toplum adına, topluma ve onun oluşturduğu devlete karşı faaliyette bulunmaktadır. O halde teröristi harekete geçiren veya kişileri terörist olmaya iten sebepler nelerdir? Bu bağlamda terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli olmayabilir. Başka bir deyişle, terörü toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel yapısından da ayırmamak gerekmektedir. Terörü oluşturan sebepleri şöyle sıralayabiliriz (www.adana.pol.tr):

- Ekonomik Nedenler
- Sosyo-Kültürel Nedenler
- Eğitim Sistemi
- Psikolojik Nedenler

Necati Alkan da terörizmin nedenlerini dört başlık altında incelemiştir (Alkan, 2002: 37);

- Ekonomik Nedenler
- Siyasi Nedenler
- Sosyokültürel Nedenler

- Eğitim Sisteminden kaynaklanan nedenler

Konuyla ilgili genel başlıkları inceleyelim.

1.1.3.1. Ekonomik Nedenler

“Ekonomik kalkınma ve kamu düzeninin olmadığı ortamlar teröre uygun bir kültür ortamı, yani mikropların üreyeceği, çoğalacağı bir ortam yaratmaktadır. Genelde ekonomik düzeyi düşük ve toplumlarında derin uçurumlar olan Ortadoğu ülkelerinin süregelen sorunlarının özünde bu olgu yatmaktadır” (Baybaş, 2007: 18).

“Toplumun ortalama gelir seviyesinin çok düşük ve gelir dağılımının dengesiz olması, gelir dağılımı adaletsizliğinin sınıflaşmaya yol açması, gizli ve açık işsizlik oranının giderek yükselmesi, ekonomik yönden dışa bağımlılık, ekonomik kurumların yetersizliği, toplu grevlerin ve lokavt uygulamalarının baş göstermesi, toplu işten çıkarmaların artışı, işçi sendikalarının ideolojik açıdan kamplaşması, devletin ekonomi üzerindeki kontrolünü kaybetmesi, kronik enflasyonun ortaya çıkması ve kontrole alınamaması, dış borçların artması nedeniyle ülke üzerindeki dış baskıların yoğunlaşması, teröre neden olan ekonomik faktörler arasında sayılmaktadır. Ekonomik faktörler her kesimi ilgilendirdiklerinden kolayca provake edilebilme özelliğini de taşımaktadırlar” (Özçatalbaş, 2006: 16).

Ekonomik sorunlar tek başına etken olmamakla beraber diğer unsurlarla birleştiğinde önemli bir terör nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik şartların kötü olması insanları sadece maddi olarak sıkıntıya sokmaz, maddi sıkıntıyla beraber psikolojik sıkıntılarda doğurur. Terör örgütleri ise sorun yaşayan, sıkıntı çeken insanları kullanmada üstün bir yetenekleri vardır. Maddi sıkıntıların yanına birde başka problemler eklendiği zaman halk terör örgütüne sempatik yaklaşmaya en azından antipati duymamaya başlamaktadır. Terör olaylarının sona erdirmek isteyen bir toplum öncelikle maddi sorunlarını gidermelidir.

1.1.3.2. Siyasi Nedenler

Siyasi ortamdaki istikrarsızlıklar terörün oluşmasında etkindir. Siyasi partilerin demokrasi kurallarına farklı yaklaşması, partiler ile halk arasında siyasi bir düzlemde birleşememe sorunu, çatışmalara neden olur. İktidarın kadrolaşması sonucu kamu yönetiminin herkese eşit olmaması idarenin tarafsızlığı ve dürüstlüğü ilkesine ters düşen davranışlarda bulunması, kamu kuruluşlarının tarafsızlığından şüphe duyulması, hukuk

sistemi, eğitim sistemi gibi devletin temel kuruluşlarından hoşnutsuzluk durumlarında terör örgütlerinin güç kazanmasına ve toplumda terörün baş göstermesine neden olur.

“Toplumda azınlık durumunda olduğunu, kendilerine farklı davranıldığını algılayan ya da böyle olduğunu sanan insanlar başkalarına güven duymazlar. Bu insanlar güvensizlik duygusunun etkisi altında kimi kez doğru, kimi kez hatalı değerlendirmeler sonucu, toplumun, yöneticilerin, güvenlik güçlerinin, kendilerine karşı art niyetli, ön yargılı, haksız ve yanlı davrandıklarını düşünürler. Bu nedenle onlara güvenmezler. Güvensizlikten kaynaklanan katı, sert, saldırgan içerikli davranış kalıplarını benimserler. Bu tip davranış kalıplarına alt kültürlerinden kaynaklanan ortak değerler yüklerler. Bu davranış kalıplarını saygınlık simgesi olarak kabul ederler. Değerlerini, saygınlıklarını korumak için şiddeti eylem biçimi olarak benimserler” (Yavuz, 2006: 16-17). “Ülkedeki rejimin oturmamış olması, hükümet otoritesinin yetersizliği, eski rejimin özleminin çekilmesi, hükümet otoritesinin bazı grupların çıkarları için kullanılması, mevcut siyasal partilerin ideolojileri arasındaki mesafenin açıklığı, siyasi partiler arası çekişmelerin uzlaşmazlığa dönüşmesi, yasama, yargı ve yürütme erkleri ve devlet organları arasında kuvvetli fikir ayrılıklarının doğması, hükümet bunalımlarının kronik hale gelmesi, devlet kuruluşlarının yozlaşması, yolsuzlukların çoğalması, iktidarın çağın gereklerine göre kendisini yenilememesi ve devletin yetenezsiz, inançsız, cesarettten uzak ve faziletten yoksun bir siyasal kadro ile yönetilmesi terörizme başvurmasını kolaylaştıran nedenler olarak saplanmaktadır” (Baybaş, 2007: 19).

1.1.3.3. Sosyo-Kültürel Nedenler

Sosyal bir olay olan terörizmin nedenlerini araştırırken içinde barındığı toplumun sosyal yapısı da değerlendirilmelidir. Sosyal değerleri, ekonomik değerlerinden daha hızlı değişen toplumlarda siyasal sorunların baş göstermesi büyük bir olasılıktır. Sosyal değerlerdeki hızlı değişimler, toplumda artan uyumsuzluklara ve sorunlara neden olmaktadır. Değişim dönemlerinde yaşanan buhranlar hem teröristlerin eylemlerini yapmak için uygun ortam hazırlamakta hem de teröre karşı toplumda olumlu bir bakış açısı yaratılmaktadır.

“Toplumda feodal kalıntıların bulunması, din, mezhep ve tarikat ayrılıklarının olması, eğitim düzeyinin düşüklüğü, kan davası geleneği, toplumun katı bir şekilde dini inançlara bağlı olması, etnik ayrılıkların bulunması, azınlık unsurlarının varlığı, kişisel

ve toplumsal hak ve özgürlüklerin kısıtlı düzeyde olması, toplumun ideolojik kamplara ayrılması, güvenlik güçlerinin kamuoyunda itibarını yitirmesi, genel ahlak anlayışının yozlaşması ve toplumun bölünmezlik bilincini kaybetmesi, terörün sosyal nedenleri olarak sayılmakta ve sosyal faktörlerin terörizmin oluşması için gerekli altyapı (potansiyeli) yarattıkları savunulmaktadır” (Baybaş, 2007: 18).

İnsanlar kendilerine kucak açan, değer veren onlara bir kimlik veren oluşumlara yönelirler. Bu bir dinsel grup, siyasi parti veya terör örgütü olabilir. Özellikle varoşlarda yaşayan insanlar, mensup oldukları grubun en ateşli savunucusu, sahipçileri olurlar. Çünkü kendilerini her yerde ezilmiş, horlanmış, yok sayılmış ve dışlanmış hissedilen kitleler bu tip oluşumlar içinde insan yerine konulmanın, birey olarak önemsenmenin etkisi altına girerler bu yüzden daha çok duygusal daha az kontrollüdürler.

1.1.3.4. Eğitimsel Nedenler

Terörü besleyen en önemli kaynaklardan biri cehalettir. Toplumların terörden uzak kalabilmelerini sağlamanın, mutlu ve huzurlu bir yaşam kalitesine ulaşmanın en temel yolu da eğitimidir. Dolayısıyla eğitim ne kadar yeterli ve ne kadar olumlu olursa, fertler o kadar mükemmel ve faydalı, ne kadar yetersiz ve olumsuz ise, o derece ilkel ve zararlı olur.

Külebi, terör ile eğitim arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır: “Eğitim düzeyinin düşük olduğu ve kendilerine empoze edilen fikirleri sorgulayamayacak düzeydeki toplulukların terörist sağlamada uygun bir kaynak olduğu bilinmektedir. Ekonomik uçurumların ve refah düzeyi farkının bilincinde olanlar, çabuk etkilenebilen ve dolayısıyla kandırılmaya uygun eğitimsiz insanlar terör amacı etrafında uydulaştırmıştır. Bu nedenle XXI. yüzyılda kaos ortamının daha da artmasını engellemek için bireylerin ekonomik koşullarının düzeltilmesinin yanı sıra eğitim düzeylerinin de artırılması gerekmektedir” (Keskin, 2007: 48).

Terörün nedenlerine bakıldığında, faktörlerin çoğunun eğitim düzeyleri ile yakın ilişki içinde olduğu görülür. Toplumun bütünleşip, ortak bir noktada uzlaşım sağlayabilmesi ancak eğitim ile mümkündür. Hızlı değişen toplumsal yapıya ayak uyduramayıp bir şekilde kendisini toplum dışı gören kişilerin terör örgütlerine katılmalarında terör örgütlerinin üstün yetenekleri vardır. Sadece bu yönüyle baktığımızda bile terör örgütlerinin insan gücünü kesebilmek, yeni insanların terör örgütlerine girmesini engellemek için bile iyi bir eğitim gerektiği ortadadır. Eğitim

sisteminin ezberci zihniyetten uzaklaşp, bireylere olayları ezberletmekten ziyade neden-sonuç ilişkisi kurmalarını sağlayacak hayatlarının tamamında kullanabilecekleri etkin bir eğitim anlayışına ulaşması, para, ekmek veya iyi bir gelecek aracı olmaktan çıkarılıp, Yaşamın her boyutunda kullanabileceği, üstüne hayatını şekillendireceği bir sistemler bütünü haline getirilmesi gerekmektedir.

“Ülkemizde terör sorunu Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde yoğundur ve eğitim seviyesinin en düşük olduğu bölgeler yine Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdir. CHP’nin, Güneydoğu’nun profilini çıkarmak üzere 2006 Kasım ayı itibariyle hazırladığı rapora göre; “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’ne gönderilen öğretmenlerin çoğu stajyer öğretmenlerdir. Bu nedenle eğitim seviyesi çok düşük kalmaktadır. Hakkari son yıllarda hem üniversiteyi hem de orta öğretime giriş sınavlarında sonuncu gelmektedir. Bölgeye mutlaka yeteri sayıda kaliteli öğretmen gönderilmeli, böylece eğitimin kalitesi artırılmalıdır. Bazı okullar kış aylarında tezekle ısınmakta ve öğrencilerden her sabah okula gelirken yanlarında bir parça tezek getirmeleri istenmektedir. Bu XXI. yüzyıl Türkiye'sine yakışmayan utanç verici bir durumdur. Türkiye mutlaka eğitime daha çok kaynak tahsis etmeli ve bölgeye yönelik eğitimde pozitif ayrımcılık yapmalıdır.” şeklinde hususlar yer almaktadır” (Güvendik, 2006: 14).

Terör hareketlerine katılan bireylerin düşük düzeyde olan öğrenim durumları ile ülkemiz eğitim sistemi ile ilgili verilere dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir (Atıcı, 2001: 10):

- Bilinmelidir ki, kapalı olan her okul ve eğitim-öğretim sistemine dahil edilmeyen her birey terör örgütlerinin potansiyel kaynağı haline gelmektedir.
- Terör ve terörle mücadele sadece polisiye ve askeri bir vakıa olarak algılanmamalı, konu öncelikle eğitim boyutuyla da incelenmelidir.
- Eğitim sistemi ve dolayısıyla okullar bireylerin kendilerine saygı duyacakları ve kendilerini gerçekleştirecekleri bir ortam sağlamalıdır. Bireylerde oluşabilecek güvensizlik duygusunun ortadan kaldırılabilmesi için gerekli olan işbirlikli koşullar okullarımızda sağlanmalıdır.

1.1.4. Terörün Amaçları

Terör örgütlerinin amaçları buldukları ülkeye göre değişse de genel olarak bütün terör örgütlerinin belirli ortak amaçları vardır. Bu amaçlardan en belirginini hedef

alınan rejimi, sistemi şiddet yolu ile yıkarak, yerine kendi ideolojileri yönünde yeni bir sistem kurmaktır. Terör örgütleri eylemlerini gerçekleştirirken gelişigüzel davranmazlar. Terör örgütlerinin bütün eylemleri en küçük detaylarına kadar hesaplanıp, belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilir. Hiçbir terör örgütü amaçsızca saldırlılarda bulunmaz veya saldırı yapacağı adresleri, isimleri amaçsızca rasgele seçilmez. Terörizmin temel amacı, bir davaya veya siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu “dikkat çekme” şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Bir terör eylemi ne kadar çok ses getirirse o kadar başarılı olmuş sayılmaktadır.

“Terör örgütleri savundukları ideolojiye bağlı olarak, haksızlık ve zulüm olarak gördükleri yönetim ve yöneticileri bertaraf etmeyi, böylece daha mutlu ve adaletli hayat tarzını amaç edindiklerini ileri sürmektedirler. Bu uğurda kendilerini, haklarını savundukları toplumun, kıymeti henüz tam bilinmeyen meçhul savaşçıları ve fedakar gönüllüleri olarak görürler. Halkın bilinçli olmaması nedeniyle, kendisi için yapılan iyi şeyleri algılayamayacağı ve bu nedenle yürütülen harekete katılmasının mümkün olmadığı, ancak, zaman içerisinde bilinç kazanarak harekete katılacağı ileri sürülür. Bu zamana kadar, azınlıkta olan bilinçli kitlelerin, halk adına mücadeleyi yürütmesi, mücadeleye önderlik etmesi savunulur” (Alkan, 2002: 15). Kendilerine toplumu huzura, mutluluğa götüren kişiler imajı çizerek hedefledikleri amaçlara ulaşmak için toplumun zayıf noktalarını kalkan olarak kullanırlar. Bu bağlamda terör örgütleri; ideolojisi, inancı, mezhebi, düşünce sistemi ve çıkarı doğrultusunda kitleleri etkileyerek kendi lehine yönlendirmek amacını taşımaktadır.

Terör örgütleri her şeyden önce toplumda bir huzursuzluk, bir kaos ortamı yaratarak yönetim ile halk arasında bir güvensizlik oluşturmak, bu güvensizliğin sonucunda da muhalif seslerin artmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Terör örgütleri hiçbir zaman çok sayıda insan öldürmeyi amaçlamazlar onlar için ölen insan sayısından daha önemli olan, gündemde kalabilmek ve halkta bir korku, panik havası oluşturarak halkın terör örgütüne boyun eğmesini sağlamaktır. Özellikle ayrılıkçı terör örgütlerinde devletin halk gözünde aciz bir duruma düşürülerek halkın devlete olan güveninin sarsılması ve bir kısım halkın desteğinin sağlanması, en azından halkın eylemlere, engel teşkil etmemesi terör örgütü için yaşamsal önemdedir.

Terörizm uzmanı Paul Wilkinson terörizmin 5 temel amacının olduğunu belirterek bu amaçları şu şekilde sıralar (Gökulu, 2005: 57):

- 1- Büyük bir korku iklimi yaratmak ve tasarlamak
- 2- Sivilleri içeren bir hedef üzerinde saldırıyı gerçekleştirmek
- 3- Mevcut kurbanların yerine daha geniş bir hedefe yönelmek
- 4- Halkın içinde yer almak ve genel olarak terör olaylarını normal olarak nitelemek
- 5- Hükümetin, toplumun veya özel sosyal grupların politikalarını etkilemek

Siyaset bilimci Ahmet Taner Kışlalı ise, terörizmin amacını şu şekilde belirtmiştir; “Adi şiddet'te, amaç bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektir. Oysa terörist için, şiddet bir amaç değil araçtır. Örneğin, sıradan bir katil, bir insanı ölmesini istediği için öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan yada insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği doğrudan bir önem taşımaz. Bu nedenledir ki; şiddetsiz terör olmaz, ama her şiddet de terör değildir. Atilla Yayla'nın da altını çizdiği gibi; terör eylemlerinde, psikolojik sorunlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir. Terörizm hesaplı bir şiddettir. Amacı, olabildiğince çok insan öldürmek değil, kitlelerin eylemlerinden etkilenmesini sağlamaktır. Kitlelerin dehşete kapılmasını, bir umutsuzluk içinde teröristin isteklerine boyun eğmesinden başka çare olmadığını düşünmesini sağlamaktır” (Kışlalı, 1998: 37).

Terör örgütleri varlıklarının devamını sağlayabilmek için propagandaya ihtiyaç duyar. İktidarı etkileme amacıyla olan terör örgütleri, gerekli etkiyi yaratabilmek için sürekli gündemde kalmak ister. Bir terör örgütü için propaganda hem amaç hem de araçtır. Terör örgütü devamlılığını sağlayabilmek ve hedeflerine ulaşabilmek için sürekli gündemde kalmasını sağlayacak etkili eylemler yapar. Eylemleri ne kadar başarılı olup gündemi işgal ederse, örgütte o kadar dikkat çekici olur. Bu nedenle terör örgütü için haber olmak medyada yer almak, propaganda faaliyetini geniş kitlelere duyurmak açısından stratejik öneme sahiptir.

Kitle iletişim araçlarının verdiği imkanlardan da yararlanan terörizm, saldırgan korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; “Benden yana mısınız değil misiniz?”, “Benden değilsen düşmanımsın!”, “Düşmanımsan hedefimsin!”, “Senin yaşama hakkın yoktur!” şeklinde belirtilebilecek dramatik “taraf olma” çağrışımlarında bulunmaktadır. Terörizm bu dramatik çağrılar ile insanlara tarafsız olma hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet

yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalar da zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş “çatışan tarafları” ortaya çıkarmaktadır (Ergil, 1997: 233).

“Terörün amaçları konusunda ülkeden ülkeye farklılıklara rastlamaktadır. Terör, uzun dönemde siyasal sistemi yıkmaya yönelik bir araçtır; ancak, hedef alınan ulusun moral gücünü yıkmak ve onu oluşturan grupları parçalamak, otoriteyi ve koruyucu görevlilerini ve önemli kişilerini kamuoyunda küçültmek ve son olarak, halk içinde kurulu düzen yanlısı herhangi bir kendiliğinden girişimi önlemek için, yığınları etkisizleştirmek ve herkesi “kendi başının çaresine bakmayı” arar duruma düşürmek de kısa vadeli amaçlarıdır. Terörist gruplar, önce toplumsal bir sorunu “dava” şekline sokmaktadırlar; ilerleyen süreçte, tarafsız insan bırakmamak, toplumu kutuplaştırma; kutuplaşan toplumun içindeki anlaşmazlıkları, çelişkileri çok daha abartılı biçimde iç çatışmalara dönüştürmektedirler. Amaçları, devleti kendisine taraftar olanları koruyacak bir çatı olmaktan çıkarmak, devletin inandırıcılığını, gücünü zayıflatmaktır. Hedef seyirci kitledir, bunun için devleti tahrik etmek en önemli amaçlardan biridir. Tabii mevcut eşitsizlikler, dengesizlikler de ideolojik planda, propaganda alanında son derece uygun bir ortam yaratmaktadır. Tüm terörist gruplar kendilerini ve uğruna savaştıkları kişileri haksız bir rejimin baskılanmış mağdurları olarak görmektedirler, mağdurlar tesadüfi ve sadece hedefe ulaşmada araç olmaktadır. Çünkü terörizmin ruhunda asıl olan halkı yıldırma. Belirli bir hedef kişi yerine; rastgele terörist eylemler bu amaçla daha iyi hizmet etmektedir. Hedefin belirsiz ve tesadüfi olması toplumun tümünde panik yaratmaktadır” (Baybaş, 2007: 29).

Korkmaz terör eylemlerinin işlevlerini şöyle açıklar (Korkmaz, 1999: 84-86);

1) Varlığını duyurma, gücünü gösterme:

Terör örgütleri devletin terörle yoğun mücadeleye giriştiği dönemlerde güçlerini yitirir ve rahat hareket edemezler. Bu dönemlerde örgütler sansasyonel eylemlerde bulunarak güçlerinin bitmediğini, istediği hedefleri vurabileceklerini ve devletin bu eylemleri önlemeye güçlerinin yetmeyeceğini vurgulamak isterler.

2) Taraftarlarına moral verme:

Örgütün yaptığı her eylem sonucunda bu örgütün sempatizanları, örgütüne daha çok bağlanır ve desteğini artırır. Bu durum örgütün gücünü artırmaya neden olacağı için terör örgütlerinin bir amacı da halkın bir bölümünden destek almaktır.

3) Kendinden yana olmayanları sindirme:

Terör örgütlerine karşı olanları korkutmak onları kendilerine karşı devletin koruyamayacağını göstermek böylece güçlerini artırmak için terör örgütleri bu eylemlere girişilebilir. Bu sayede, örgütler istedikleri bir bölgede faaliyetlerini gerçekleştirebilir, kendilerine karşı olanların en azından tarafsız kalmalarını sağlayabilirler.

4) Devleti halka baskı yapmaya zorlama:

Terör örgütlerinin bir amacında halkla devletin arasını açarak bir kısım halkın kendilerine katılmalarını sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmek için, belirli bir bölgede eylemlerini artırıp devletin önlemlerini bu bölgede yoğunlaştırmasını, halkında devletin bu yoğun önlemleri yüzünden rahatsız olmasını ve bu sayede halkın gözünde zorlayıcı, otoriter konuma düşmelerini arzularlar.

5) Örgüt üyelerinin eğitilmesi

Örgütler kendilerine eleman sağlamak için sempatizanlarına öncelikle duvar yazısı, afiş, pankart gibi daha az tehlikeli ve şiddet içeren eylemleri yaptırarak, sempatizanların örgüte bağlılıklarının artmasını hedefler. Böylece örgüt, sempatizanlarını hukuk kurallarından ve ahlak kurallarından uzaklaştırarak kendi amaçlarına yönelik kullanmayı düşünürler.

Terörün belki de en önemli amacı, bir güvensizlik ve belirsizlik ortamı yaratmaya çalışmasıdır. Güvensizlik, terörün seyircisi durumundaki insanlarda geleceğe yönelik kaygıları artırırken, belirsizlik ise buna ek olarak bir kontrolsüzlük duygusu vermektedir. Diğer bir amaç da çok da şaşırtıcı olmayan ve özellikle radikal kesimlerce pek sevilen “taraf olmayan bertaraf olur” yaklaşımıdır. Bu yaklaşım amacı; “biz” ve “onlar” ayrımını yaratmaktır (Kökdemir, 2003: 2).

1.1.5. Terör Türleri

Terörizmi sınıflandırmak, terörizmin nedenlerini, kendini ortaya koyuş biçimini, etkilerini anlamak bakımından ayrıca; terörizmin etkilerini azaltmak ve kontrol altına almak bakımından yararlıdır. Terör ve terörizmin tanımlanmasındaki karmaşa terör türlerinin sınıflandırılmasında da yaşanmaktadır. Terör alanında uzmanlaşmış birçok akademisyen, düşünür terör türlerini farklı açılardan farklı türlere ayırmıştır. Bu sınıflandırmaların bazılarını inceleyelim;

Ergil terörü aşağıdan ve yukarıdan olmak üzere ikiye ayırmıştır. “Terör, egemen sosyo-politik güç yapısına uyumlu, yani onun ürünü ise “yukarıdan terör” söz konusudur. Bu durumda, iktidar-seçkinleri yada egemen güçler alışılmış/ benimsenmiş kurallar veya meşru yönetim uygulamaları yerine iradi seçimleri ile terör sürecini başlatabilirler. Bu tür çözümlenmeye veya otorite zayıflamasına tepki olarak uygulamaya konan yönetim türüne terör rejimi de denilir. Eğer terör ve şiddet egemen güçlerin dışında bir güçten kaynaklanıyorsa bu tür terör sistemi, çoğunlukla mevcut otorite sistemini, özellikle de devleti kontrol eden güçleri çökertmeye yöneliktir. Bu terör tipi ise “aşağıdan terör” olarak adlandırılır (Avşar, 1992:17).

Ortadoğu siyaset sosyoloğu Asaf Hüseyin ise terörü, politik, bireysel ve kriminal terörizm olmak üzere üçe ayırır. Politik terörizmin kökeninde din faktörü olabileceği gibi, laik bir yapı özelliği de gösterebilir. Laik kökenli politik terörizmde Marksist veya milliyetçi ideoloji sahipleri devlete karşı terör yoluyla mücadele verirler. Din kökenli politik terörizmde, İslami bir devlet kurmak için teröre sarılmış dinci grupların eylemlerini örnek olarak göstermek mümkündür. Gerek dinci ve gerek milliyetçi eylemlerde geniş halk kitlelerinin desteği esastır. Bireysel terörizmde ise liderler muhaliflerini yok etme yoluna giderler. Devleti ve devletin iş birlikçilerini eylemlerde destek olarak kullanırlar (Hüseyin, 1990: 46).

Edward Hyams ise terörü “doğrudan doğruya terör” ve dolaylı terör” olarak ayırır. Doğrudan doğruya terörde hedef yöneticilerdir. Başbakanlar, bakanlar, krallar, kraliçeler gibi devlet yöneticilerini hedef alır. Dolaylı terör ise yönetimin halkın gözündeki itibarını düşürmek, güvenini sarsmak, halkın güvenliğini sağlayamadığı düşüncesini yerleştirmek amacı ile yapılan terör eylemleridir. Banka soygunları, kundaklamalar, tanınmış insanların kaçırılması gibi.

Paul Wilkinson ise terörü; ihtilalci, yarı-ihtilafçı ve bastırıcı terör olarak üçe ayırmıştır. ihtilalci ve yarı-ihtilalci terör; mevcut siyasal sistemde yöneliktir. Sistemin

bazı yönlerini değiştirmeyi, hükümet politikalarını etkilemeyi amaçlar. Bastırıcı terörizm; mevcut otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terördür. Uluslararası terör ise, ihtilalci terörün bir alt grubu olup, değiştirilecek siyasal sistem uluslararası hukukun temsil ettiği sistemdir. Bu nedenle, uluslararası terör; sistem dışında sisteme karşı mücadele olarak da tanımlanabilmektedir.

Robert Moss ise terörizmin, teröristlerin inançlarına veya hedeflerine göre sınıflandırılabilirliğini belirterek taktik açıdan terörü üç gruba ayırmaktadır. Bunlar, baskıcı terör, savunmacı terör, hücum terörüdür.

Fikirlerini incelediğimiz uzmanların tanımlarından da anlaşılacağı gibi terör üzerinde çalışan ne kadar uzman varsa o kadar da sınıflandırma mevcuttur. Bireysel terör, politik terör, ayrılıkçı terör, ekonomik terör, biyolojik terör, nükleer madde terörü, etnik terör, devlet terörü, iç terör, dış terör, kır terörü, şehir terörü, seçici terör, rasgele terör, ideolojik terör, siber terör, din söylemli terör... Tüm bu sınıflandırmalar ışığında çıkarılacak olan sonuç bu sınıflandırmaların kesin ve mutlak bir ayırım olmadığıdır. Belirli bir sınıf içinde ele alınan terör örgütü başka bir ortak özelliği nedeniyle ikinci bir terör örgütü sınıflandırılması içine de dahil olabilmektedir. Bu sınıflandırmalar kesin çizgiler değildir, konunun daha net anlaşılması ve çözüm yollarının daha rahat bulunabilmesi adına yapılan ayrımlardır. Zamanla şartlar değiştikçe, terörde kendine göre farklı yollar, farklı ortamlar, farklı coğrafyalar kullanarak şekil değiştirebilmektedir.

Biz çalışmamızda, tüm terör sınıflandırmalarından ziyade, terör alanında çalışma yapmış araştırmacıların bir çoğunun, terörü sınıflandırırken, terör türü olarak incelediği, başlıklara yer vereceğiz.

1.1.5.1. Devlet Terörü

Devletin, mevcut siyasi rejimi korumak amacıyla, vatandaşlarına karşı, kendi koymuş olduğu hukuk kurallarının dışına taşarak, sindirme, işkence, korkutma, kötü muamele, belirsiz bir şekilde ortadan kaybetme vb. eylemlerde bulunmasına, devlet terörü denilmektedir. Bu terör türünde şiddet ve zorun yanı sıra, mevcut rejimin eğitim faaliyetleriyle zorla kabullendirme yönünde bir strateji üstlenmektedir (Avşar, 1992:19).

Devletin yönetim mekanizmalarını ellerinde bulunduran güçlerin, ayrıcalık, hak ve menfaatlerini kaybetmemek için yönetim yetkilerini kullanarak şiddet uygulaması devlet terörü veya diğer isimleri ile devlet destekli terör, yukarıdan gelen, dikey terör,

örtük terör, dahili terör, baskıcı terördür. Devlet uyguladığı bu terör politikasına birçok gerekçe bularak terör olmadığını iddia edebilir, fakat bu durum devlet terörünü ortadan kaldırmaz. Genellikle devlet terörü ekonomik kriz, bazı grupların politik baskıları, hızlı sosyal değişme gibi kaos ortamlarında meydana gelir. Devlet terörüne yakın çağımızdan birçok örnek verilebilir; Nazi Almanyası, Humeyni dönemi İran, Stalin dönemi Rusya, Şili, Brezilya gibi Latin Amerika ülkeleri. Devlet terörünü benimsemiş yöneticilerin olduğu ülkelerde, yönetimi elinde tutan seçkinler, devletin en güçlü insanlarıdır. Her şeyi ellerinde tutarlar ve muhalefete hak tanımazlar. Yöneticiler kendilerini mutlak manada bir güçle donatmış oldukları için yönetimden uzaklaştırılmaları da ancak şiddetle olur.

Devlet terörünün amacı halkı korkutmak olsa da hedefi doğrudan doğruya yönettiği halk değildir. Devlet otoritesine direnen veya rejimi değiştirmeye, yıkmaya çalışan veya yıkma tehdidi olabilen kişi veya gruplara karşı yapılır. Devlet teröründe eylemlerin mutlaka devletin resmi üniformalı memurları tarafından yapılmasına gerek yoktur, bazen devletler terörü kendileri yapmaz, silah, para gibi yardımlarla çete veya grupları desteklerler. Bu durumda da yapılanın adı ve türü değişmez devlet terörü olarak adlandırılır.

Devlet terörünün bazı özellikleri vardır, bu özellikleri söyle sıralayabiliriz (Yavuz, 2006: 43):

1. Sistemattiktir.
2. Potansiyel olarak ve gerçeklikte şiddet içerir.
3. Siyasaldır.
4. Direkt olarak devletin memurları tarafından ya da uzantıları tarafından işlenmektedir.
5. Korku yaratmayı amaçlar.
6. Zarar gören kurbanlardan ziyade daha geniş bir gruba erişmeyi amaçlar.
7. Olay olduğu zaman, kurban(lar) herhangi bir şekilde saldırıya hazırlıklı değillerdir ve silah taşımamaktadırlar.
8. Terörün kaynağı kim olursa olsun devlet her zaman işin merkezinde olduğu ileri sürülmektedir.

Devletin yönetim şekli de devlet terörünün gelişmesinde etkindir. Terör en rahat demokratik toplumlarda gelişme imkanı bulur, fakat devlet terörüne totaliter rejimlerde daha sık rastlanmakla beraber diğer rejimler de örnekleri vardır. Totaliter rejim ilk olarak iktidarı aldıktan sonra eski rejimin destekçilerini yok eder daha sonra halk ve düşmanlarının üstünde otorite kurmak amacıyla terörü kullanır. Bazen bu terör bir katliam veya soykırıma kadar uzanabilir. Asaf Hüseyin devlet terörünü şöyle özetler; “Terör bütün otoriter ve totaliter hareketlerin ortak özelliğidir. Mutlak gücü elinde bulunduranlar, son derece inanmış olarak “ben devletim” demektedirler. Sonuçta siyasal sadakat, siyasi bir mesele olmaktan çıkıp, şahsi bir mesele haline gelmektedir. Yöneticiye sadakatte kusur edenler, devlete ihanet ediyor olarak nitelendirilmektedir. Devlet, hükümdarla bir tutulmakta, hükümete karşı tavır almak, devlete karşı tavır almakla aynı tutulmaktadır (Hüseyin, 1990: 32).

1.1.5.2. Devlete Karşı Terör

Genel bir ifade ile devletin varlığını ve yönetimini tehdit eden, siyasal sistemi yıkmayı hedefleyen kişilerce, devletin resmi kurumlarına, üniformalı veya üniformasız görevlilerine karşı yapılan şiddettir. Eylemlerin asıl amacı eylemin yapıldığı kişi/kişilerden daha öte devletin kendisi ve toplum veya toplumun bir kesimidir.

Aşağıdan veya tabandan terör olarak da adlandırılan bu terör türünde, eylemlerin kaynağı devleti zayıflatmak hatta ortadan kaldırmak isteyen güç örgütlerdir, hedef devlettir. Devlete karşı terör konusu oldukça geniştir ve içinde birçok terör türünü barındırır.

1.1.5.2.1. Etnik Milliyetçi Terör

Birden fazla etnik yapıdan meydana gelen devletlerde görülen terör türüdür. Etnik terör örgütleri temsil ettikleri halkın hak ve özgürlüklerini korumak için eylem yaparlar. Etnik terör, siyasal terör ve ayrılıkçı terörle birlikte değerlendirilebilir. Ortak amaç ve sonuçları vardır. İrlanda da faaliyet göstermiş olan İRA ve Türkiye’de faaliyet gösteren PKK terör örgütleri bu tür teröre örnek olarak gösterilebilirler. Bu terör türü genellikle siyasalaşma çabasına girerek temsil ettikleri halkın haklarını siyasal ortamda aramayı da hedeflerler.

Etnik terör örgütü üyesi teröristlerin psikolojilerindeki belirleyici unsurları Aybek Keskin şöyle sıralamıştır (Keskin, 2007: 60);

- a) Mağdurluk veya kurban olma psikolojisi,
- b) Yaralanmış narsizm psikolojisi,
- c) Bölünme veya yarıma psikolojisi,
- d) Ait olma ve yaşama psikolojisi,
- e) Hakkı olduğuna inanma psikolojisi,

1.1.5.2.2. İdeolojik Siyasi Terör

Mevcut düzeni yıkıp iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan ideolojik terör, bu amaçla iktidara karşı saldırılarda bulunur. Bu terör türünde geniş kitle desteklerine, yüklü miktarlarda silah ve paraya ihtiyaç yoktur. Bu tür terör örgütlerinin amacı bir kaos ortamı yaratarak halkı bölmek ve toplumda terör olaylarının artmasını sağlamak, halkın ve yöneticilerin morallerini kaybetmelerini sağlamak ve karmaşalardan yararlanarak iktidarı ele geçirmektir.

1.1.5.2.3. Ayrılkçı Terör

Bu terör türünü diğer terör türlerinden ayıran özellik, bu terör türünde amaç bir iktidar veya sistem değiştirmek değil, ülke topraklarına ait bir kara parçasını koparıp bağımsızlaştırmaktır. Genellikle azınlık topluluklar tarafından uygulanan bir terör türüdür. Etnik terörün bir ileri safhası olarak da nitelendirilebilir. Dünya üzerinde birçok örneği vardır. Ayrılkçı terör, diğer terör örgütleri gibi sıkı bir komplike yapı, güçlü bir ideolojik söylem gerektirmez amaç basit ve kısadır; bir toprak parçasını alarak bağımsızlık ilan etmek. Bu amacına ulaşmak için her türlü yöntemi kullanır. Bağımsızlık kazandırmaya çalıştığı kara parçasına hakim olan ülkeye “buraya bu kadar kolay hakim olamayacaksın. Bedelini ödeyeceksin” mesajı vererek korkutup, yıldırma ve sonrada o topraklarda bağımsızlık ilan etmeyi ister.

1.1.5.2.4. Kır Terörü

Kır terörü ve şehir terörü ayrımı terör örgütlerinin faaliyet gösterdiği alanlarla ilgili yapılan bir ayrımdır. Kır terörizminin temelleri Mao'ya kadar uzanmaktadır. Küba lideri Fidel Castro, Erneste Che Quewera da kır terörünün ünlü kullanıcıları arasındadır.

Ülkemizde Mahir Çayan'ın kurduğu DHKP/C³ örgütü de kır terörünü kullanarak eylem yapan örgütler arasındadır.

Sarp, kırsal kesimlerde güvenlik güçlerinin kontrolünün çok az olduğu, sağlam yapılı yerlerde terör örgütleri daha rahat yaşamaktadır. Ayrıca kırsal alanlar yönetim kadrosunun oluşması ve güvenlik sorunu olmadan rahat hareket etmesi içinde oldukça elverişli yerlerdir. Terör örgütleri kırsal alanlarda eleman yetiştirme ve elemanlarının örgütlerine daha yüksek bir sadakatle sarılmasını sağlayan propagandalarını daha rahat gerçekleştirebilmektedir. Çünkü kırsal alanda kendi propagandasına tezatlık oluşturacak hiçbir muhalif ses olmamakta örgüt mensupları daha pasif bir şekilde, tartışıp karar vermeden, sorgulamadan kabul etmek zorunda kalmaktadır.

1.1.5.2.5. Şehir Terörü

Toplum için en önemli yerler binlerce/milyonlarca insanın yaşadığı şehirlerdir. Çağdaş toplumdaki en önemli yerleşim yerleri olan şehirler, merkezi yönetimler için daha önemlidir. Kırsal alanda meydana gelen terörist eylemler, şehirlerde meydana gelen eylemler kadar önemsizdir. Kırsal alanda yapılan faaliyetler hem geniş yankılar uyandırmamakta hem de çok sınırlı bir bölgede kalmaktadır. Oysa şehirlerde meydana gelen olaylar büyük yankılar uyandırmakta, ülke gündemine girmekte, sadece terör eyleminin yapıldığı yerde değil tüm toplum üstünde güçlü bir etki bırakmaktadır.

Şehirler, teröristlerin dağılması, saklanabilmesi ve eylemlerini gerçekleştirdikten sonra da kaçabilmesi için oldukça elverişli yerlerdir. Şehirlerin geniş yapıları teröristlere geniş bir eylem alanı da beraberinde sunmakta, eş zamanlı birkaç eylemi birden gerçekleştirerek hem dikkatlerin bir bölgeye çekilmesini engellerken hem de daha geniş bir etki uyandırmasını sağlayabilmektedir.

Şehirler teröristlerin saklanıp, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve sıradaki eyleme kadar gerekli parasal ve malzemesel desteği bulabilmeleri için daha verimli yerlerdir. Kırsal alanda yapılan terörist eylemin ardından o bölgeye aktarılan büyük ve ağır silahlı birlikler aracılığı ile terör örgütleri ağır darbeler alabilmektedir, fakat şehirlerde eylemi gerçekleştiren terörist daha rahat kaçabilmekte, kendisini toplum içine karıştırabilmektedir. Bu da güvenlik güçleri için büyük bir sorun olmakta, saklanan teröristleri ortaya çıkarmak için birçok masum insanın sorgulanmasına, gözaltına alınmasına hatta tutuklanmasına neden olabilmektedir. Vatandaşa karşı

³ Devrimci halk kurtuluş partisi cephesi.

güvenlik güçlerinin sert önlemler almasına bunların sonucunda da polis terörü oluşmasına neden olabilmektedir. Polisin aldığı geniş ve sert önlemlerden sıkılan, bunalan halkın sempatisi kazanılmaya çalışılmaktadır.

Bazı terör örgütleri hem kır terörünü hem de şehir terörünü birlikte kullanabilmektedir. Bu tercih terör örgütünün amacı, içinde yaşadığı coğrafi alanın özellikleri ve teröristin yapısına göre değişiklik göstermektedir.

1.1.6. Uluslararası (Küresel) Terör

11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'nde meydana gelen, üç binden fazla kişinin yaşamını yitirmesine neden olan ve dünyanın en büyük terörist eylemi olarak tarihe geçen saldırılar, o güne kadar varlığından haberdar olunan fakat pek fazla önemsenmeyen uluslararası terör kavramının yoğun olarak tartışılmasına neden olmuştur.

Uluslararası terör nedir? Teröre uluslararası bir kimlik kazandıran etmenler nelerdir? Uluslararası terör neden oluşur, nasıl yaşar, nasıl yok edilebilir? gibi soruların yanıtını sorguladığımız zaman terörün hiç bilinmeyen yönlerini ve etkilerini görebiliriz. Öncelikle bir terörist eylemin uluslararası nitelik kazanması için eylemin en az bir yönü ile bir ülkenin sınırlarını aşması gerekmektedir. Bir eyleme uluslararası terörist eylem diyebilmek için eylemin amaçları, sonuçları, etkileri yada uygulayıcıları bakımından bir ülkeyi aşp, başka bir ülkeyi eylemin içine sokması gerekmektedir. Terörizmin, sıcak savaşların yerini alması ve genellikle başka devletlerin istikrarını bozmaya yönelik politikaların bir aracı olması, küresel terörizm kavramını ortaya çıkarmıştır.

Küresel (uluslararası) terörizmi Yılmaz Altuğ şöyle tanımlamıştır; “Savaş, diplomasinin devamıdır denir. Terörizm ise savaş ve diplomasi ile elde edilemeyen sonuçları elde etmek için yapılan eylem veya eylemlerdir. Bu surette uluslar arası terörizm genellikle iki veya daha fazla memleketin vatandaşları veya bir devletle diğer bir devletin vatandaşları tarafından işlenen eylemleri içerir (Özçatalbaş, 2006: 52).

Chomsky kitabında, CIA'in “Patterns Of International Terrorismé adlı çalışmasında yer alan bi tanımı aktarmaktadır: “Yabancı bir hükümetin ya da örgütün desteği ile yürütülen ve/veya yabancı uluslara, kurumlara ya da hükümetlere yönelik terörizm”(Baybaş, 2007: 40).

“Türkiye ve Terör” adlı kitapta uluslararası terörizm “Kabul edilmiş uluslararası diplomasi ve savaş kuralları haricinde, siyasi amaçlarla bir devletin sınırlarını aşan

şekilde sivil hedeflere karşı kullanılan tehditler, şiddet kampanyaları ya da eylemler” şeklinde tanımlanır. Bir başka tanımı Acer nakletmektedir; Gerçekleştiricilerinin kendileri için veya kendileri ya da bir devlet adına yapıp yapmadıklarından bağımsız olarak, bir sonuç elde etmek veya bir talebin veya bir şikayetin propagandasını yapmak maksadı ile bir toplumun belli bir kesimde terör yaratmak için gerçekleştirilen ideolojik olarak motive edilmiş ve uluslararası olarak gerçekleştirilen şiddet hareketleri stratejisidir (Baybaş, 2007: 40).

Terörizmin uluslararası bir nitelik kazanması ve eylemlerini artırmasına neden olarak şu faktörleri sıralamak mümkündür (Akyıldız, 2002: 27):

1. Uluslararası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki çok hızlı gelişimi.
2. Yeni silah ve teçhizatlar ile teknolojik imkânların artmış olması ve bu imkânlardan terör örgütlerinin de en iyi şekilde faydalanmaları.
3. Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendileri için bir çıkış noktası bulamayan ve uluslararası arenada hakkını elde edemeyen bazı devletlerin, terörizmi engelleri aşmada bir araç olarak görmeleri.
4. Güçlü devletlerin kendi politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz kılabilmek için terörü bir araç olarak kullanmaları.
5. Bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada terörizmi yöntem olarak seçmiş olmaları.
6. Uluslararası terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini ve eylem yöntemleri konusunda organik bağlar ve işbirliğinin artması.

Günümüzde, terör örgütlerini ülkeler desteklese de kendi ülkelerinde barındırıp, isimlerinin örgütle beraber anılmasından hoşlanmazlar, çünkü kendi ülkelerinde barındırdıkları taktirde, belirli yaptırımlarla karşılaşır ve uluslar arası alanlarda zor durumda kalabilirler. Bin Ladin Sudan’a merkezini taşıyıp yerleştiğinde ABD Sudan’a baskı yapıp Bin Ladin’in bu ülkeden ayrılmasını sağlamıştı. Abdullah Öcalan’ın da ülke ülke dolaşıp sonunda Türk yetkililere teslim edilmesi artık terörle mücadelede devletlere karşı kuvvetli yaptırımların uygulanabileceğini göstermiştir.

Küresel terörizmi diğer terörist örgütlerden ayıran önemli farklardan birisi de küresel terörizmin iletişim olanaklarını çok iyi kullanmasıdır. İletişim olanakları sayesinde dağınık olan örgüt yapısını koruyabilmekte, eylem ve hedef bilgilerini rahatlıkla ulaştırabilmekte, ayrıca örgüt propagandasını yaparak geniş kitlelere mesajlarını aktarabilmektedir. Küresel terör örgütleri iletişim olanaklarını sadece kendileri için değil aynı zamanda düşmanlarının teknolojilerini tahrip ederek bir saldırı aracı olarak da kullanmaktadır. İletişim olanaklarının en iyi kullanıldığı saldırılara El-kaide'nin 2001 de yaptığı Dünya Ticaret Merkezi saldırıları gösterilebilir. Mesajlar, eylem planları, hedefler tamamen iletişim araçları ile aktarılmış, yapılan terörist saldırı sonucunda binlerce insan yaşamını yitirmiştir.

Küresel terör diğer terörlere göre daha ölümcüldür. Hedefler daha dikkatli seçilmiş, planlar daha dikkatli yapılmıştır. Sonuca ulaşmak için her ayrıntı dikkatle incelenmiş hedefe ulaşabilecek en sağlam yol -ki bu en kanlı yol da olabilir- seçilmiştir. Diğer terör örgütlerine oranla küresel terör örgütleri daha ağır silahlar kullanırlar. Çünkü diğer örgütler ülke içindedir ve eylem başarısız olursa bir süre sonra tekrar denenebilir, fakat küresel terör örgütlerinin işi o kadar rahat olmadığı için eylemleri başarıya ulaşması gerekmektedir. Bu nedenle en kesin sonuç verecek yöntemler tercih edilir. Bu yöntemlerin çok kanlı olması, çok sayıda resmi veya sivil insan kaybına yol açacak olması küresel terör için pek bir önem taşımaz.

Küresel terörizmin en çok faydalandığı kaynak dini kaynaklardır. Teröristler amaçlarına ulaşmak için her türlü yöntemi kullanmaktan çekinmezler, din de terör örgütleri için amaca ulaşmada kullanılan bir araçtır. Özellikle dinin yanlış yorumlanması terörist örgütler için bir avantaj haline gelmektedir. Küresel terör eylemlerinde eylemi gerçekleştiren teröristlerin eylem yapıldıktan sonra bir kaçış planları genellikle yoktur. Eylemin yapıldığı yerde öleceklerini bilirler. Din bu noktada etkili bir motive aracı olmaktadır. Ölenlerin inançları için öldüklerini ve öldükten sonra cennete gideceklerini düşünmeleri onlara eylemleri gerçekleştirmesinde üst düzey bir motivasyon sağlamaktadır.

Din motiveli teröristlere göre dünya 'biz' ve 'onlar' olarak ikiye ayrılmıştır yani 'kurtuluşa erenler' ve 'lanetliler'. Buradan çıkarılacak sonuç küresel terörizmin sadece kamuoyunu hedef almadığı verilen mesajın yanında hiç çekinmeden büyük ölçekli zararlar vermekten kaçınmamasıdır. Eski terörizmde teröristlerin eylemlerinden sonra her zaman için bir kaçış planları bulunmaktayken küresel terörizmde eylem sırasında

ölmeye hazır oldukları ve şehit olacaklarını düşündükleri ve şehitliğin ise cennete ulaşmada bir yol olduğuna inandıkları belirtilmektedir. Eylemcilerin profillerine bakıldığında ise tek kurtuluşa erenlerin kendileri olduğunu, geri kalan insanların ise kafir olduklarına inandıkları görülmektedir (Taşgın, 2007: 26).

Uluslararası terörün ilk hedefi, gerçekleştirdikleri eylemlerin uluslararası medyada yankı bulmasıdır. Bu nedenle de uluslararası teröristler daima pazarlık şartı olarak beyanlarının medyada yayınlanmasını istemektedirler.

Uluslararası terörizmin temel nedeni şu şekilde açıklanabilir: Bazı devletler, nükleer savaşa varabilecek sıcak savaşlardan kaçınmaktadırlar. Ancak, devletlerin dış politikasını gerçekleştirmek için sıcak savaş yerine şiddet yolu ile sürdürülen terörizmi seçmekte, bazı devletler ise siyasi ve ekonomik çıkarları için terörizmi desteklemektedirler (Yavuz, 2006: 49).

Küresel hedefleri olan küresel terörizm ile mücadelede iki farklı yöntem kullanılabilir. Bunlardan birincisi uzlaşmacı yöntem olup devletler, örgütlerin neden bu yöntemi seçtiklerini anlamaya çalışır onlarla diyaloga girerek bu yöntemden vazgeçirmeye çalışırlar. Uygulanması zor olan bu ilk yöntemin aksine ikinci yöntem zor kullanarak bastırma yoludur ve bu konuda iki yaklaşım çok önemlidir. İlk yaklaşım terörle mücadeleyi sadece bir güvenlik sorunu olarak gören bir anlayıştır ve yanlıştır. Buradaki sorun gücün kim tarafından ve nasıl kullanılacağıdır. Özgürlüklerin dışına çıkmadan uygulanan ceza adalet sistemine göre terör eylemleri her suç gibi bir ceza ile cezalandırılır. İkinci yöntem olan savaş modelinde ise terörle mücadele etmek için mevcut yasal düzenin yeterli olmayacağından hareket edilerek güvenlik özgürlüklerden daha önemli bir hale gelmiş, güvenlik kuvvetlerinin yerini ordu almıştır. Amerika'lı General Wesley Clark, Afganistan ve Irak müdahaleleri sonrasında teröre karşı olan savaşın askeri güçle kazanılamayacağını; bu savaşın fikirler savaşı olduğunu ve milletlerarası işbirliği ile uluslararası hukuk çerçevesinde mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Taşgın, 2007: 101-102).

Küresel terörle mücadele aslında bu terörün ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerini ortadan kaldırılmasıyla başarılabilecek bir şeydir. İhsan Bal küresel terörün İslam coğrafyasında başlayan ve dünyanın geneline yayılmasını şöyle özetlemektedir; "...Başlarına gelen felaketlerin sorumlularını dışarıda arayan, geri kalmışlık psikolojisi içerisinde her geçen gün daha da hırçınlaşan, Batı karşısında her türlü mücadeleyi kaybettiğine inanan, duygusallığı ön plana çıkaran radikallerin siyasal şiddet olaylarına

yönelmesi, terörizmi bir çıkış yolu olarak görmesidir. Burada sayılan gerekçelerin hiçbiri terörün meşruiyeti açısından bir delil oluşturmaz, ancak insanların neden terörist olduklarını anlamak bakımından bizlere yol gösterici olabilir”(Taşgın, 2007: 108).

Günümüzde dünyanın her yerinde var olan ve bütün insanlığı tehdit eden küresel terörle mücadele edebilmek için öncelikle ortak bir terör tanımı yapılmalıdır. Devletler çıkarlarına yönelik tanımlamalar yaparak, günün şartlarında kendilerine uygun örgütleri özgürlük savaşçıları, uygun olmayanları terörist ilan ederek gerçek bir terör tanımının yapılmasına engel olmaktadır. Oysa şartlara ve konumlara bakılmaksızın, tüm insanlık için doğru bir terör tanımı yapılması, terör ve terörizmin sınırlarının adil bir şekilde belirtilmesi devletlerin terörden gördükleri zararların azalmasını sağlayacaktır. İnsanların terörist olmasına neden olan sebeplerin ortadan kaldırılması da terör örgütlerinin güç kaybetmesine ve giderek yok olmasına yardımcı olacaktır. Terörle ilgili yapılan birçok araştırma bizlere terörist eylemlere katılan kişilerin problemler, adaletsizlikler, yoksulluklar sonucu bu örgütlere katıldıklarını, kendilerini ifade edebilmenin başka bir yolunu bulamadıklarını göstermiştir. Terörün varlığını devam ettirebilmesi için gerekli olan temel ihtiyaç terörist ihtiyacıdır. Eğer terör örgütlerinin insan kaynaklarını kaybetmeleri sağlanabilirse terör örgütleri de yok olmaya mahkum olurlar.

Küresel terörle mücadelede diğer bir önemli bir nokta ise devletlerarası ekonomik adaletin sağlanabilmesidir. Yokluk içinde yaşayan devletler, terör örgütleri için birer eleman bankası gibidir. Yoksulluktan bunalmış, hayatını devam ettirebilmesi için gerekli maddi güce sahip olamayan insanlar terör örgütlerinin tuzaklarına daha rahat düşebilmektedir. Çektiği acıların sebepleri olarak refah içinde yaşayan devletleri gören insanlar, intikam almak için terör örgütlerine katılabilmekte ve bu uğurda hayatlarını feda edebilmektedirler. Bu nedenle devletlerarası ekonomik adaletin iyi bir şekilde işletilmesi gerekmektedir. Küresel terörle mücadelede devletlere düşen en önemli ödev ise çıkarları veya beklentileri uğruna başka devletlerde meydana gelen terör eylemlerine destek olmamaktır. Çağımızda terör örgütleri tıpkı büyük şirketler gibi ortaklıklar kurmakta, birlikte hareket etmektedirler. Başka bir devlete zarar vermek için terör örgütlerine para, silah, mühimmat gibi destek veren devletler bu örgütlerin diğer örgütlerle bağlantıları aracılığı ile kendilerine de zarar vermekte, hatta bir süre sonra kendi yetiştirdikleri terör örgütleri, onlara silah çevirmektedir. Uluslararası

arenada teröre destek veren devletlere uygulanan yaptırımlar sertleştirilerek devletlerin terör desteklerini engelleyici ve tüm devletleri bağlayıcı anlaşmalar imzalanmalıdır.

Terörle mücadelede halkın bilinçlendirilmesi için terörün sonuçları ve zararları hakkında gerekli bilgiler aktarılmalıdır. Bu amaçla uluslararası niteliklerde toplantılar, konferanslar düzenlenmeli, konunun uzmanları terörün zararlarını açık bir şekilde dile getirmelidir. Halkın bilinçlenmesi terör örgütlerinin eleman sıkıntısı yaşamalarını sağlayacak ve bir süre sonra yok olup gitmelerini kolaylaştıracaktır.

1.2. Terörün Türkiye’deki Tarihi

Türkiye belirli zaman dilimleri içerisinde çeşitli ideolojik akımların etkisiyle oldukça zor, huzursuz ve korku dolu günler yaşamıştır. Ülkemizde terör, gerek Cumhuriyet’ten önce, gerek Cumhuriyet dönemi de “örgütlü şiddet” hareketleri olarak “dogmatik ideoloji ve saplantılarla” ortaya çıkmış ve onbinlerce kurban almış, milyonlarla dahi ifade edilemeyecek kadar büyük milli servetleri heba etmiş, hepsinden önemlisi ülkede korkuyu, paniği, huzursuzluğu yıllarca egemen kılmıştır (Avşar: 1992: 37). Yapılan pek çok değerlendirmeye göre Türkiye’ye yönelik terör tehdidinin başlangıç dönemi olarak genellikle 1960 sonları-1970 başları gösterilmekte ise de; ülkeyi hedef alan terörizm bu tarihten çok daha önce, XIX. yüzyılın sonlarında Ermeni etnik terörü ile başlamış, bu terörizm uluslararası konjonktürün el vermesiyle 1970’li yıllarda yeniden canlanmıştır. Eylem yoluyla propagandaya 1896 Osmanlı Bankası baskınıyla başlayan Ermeni ihtilalciler, bu baskında memurlardan dördünü öldürmelerine rağmen büyük güçlerin araya girmesi sonucu serbest bırakılacak ve yurt dışına gitmelerine izin verilecekti. 1905 yılında ise Ermeni teröristler II. Abdülhamit’e suikast girişiminde bulunacaklar fakat yerleştirdikleri bomba patlamayınca padişahın hayatı kurtulacaktı (Özçatalbaş, 2006: 26). Bu eylemden sonra da Talat Paşa gibi bazı önemli devlet adamlarına yönelik terör eylemleri meydana gelmiştir.

Cumhuriyet’in ilanından sonra ise 1960’lara kadar önemli bir terör eylemi görülmezken, 60’lı yılların tüm dünyada getirdiği akımlardan Türkiye’de etkilenmiş ve bazı gruplar terörist eylemlere kaymaya başlamıştır. İdris Bal durumu şöyle ifade etmiştir: 1960’lı yıllarda başlayan sokak olayları sonrasında, tırmanan sağ-sol çatışmaları, daha sonraki yıllarda çeşitlenerek, etnik ayrılıkçı ve sini fanatizm boyutlarıyla kendini göstermiştir (Bal, 2006: 25). 1960 anayasasının getirdiği özgürlük ortamı, kitle iletişim araçlarının halkı aydınlatan yayınları, dünyada meydana gelen

gelişmelerle ihtiyaçların artması, toplumdaki beklenti ve talepleri artırmıştır, bu dönemde bazı gruplar isteklerini karşılayabilmek için terör eylemlerini yol olarak tercih etmişlerdir.

İşte böylesi bir ortam içerisinde toplumun başta öğrenci ve işçi kesiminde kıpırdanmalar başlamıştır. Bu kıpırdanmalar 1967 yılında Federal Almanya'nın Berlin kentinde öğrenci olayları şeklinde kendisini göstermiş ve sonra hızla yayılarak tüm Avrupa'yı kapsamıştır. Bu olayların başlangıcından bir yıl sonra 1968 Haziran ayında Türkiye'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile Ziraat Fakültesi'nde öğrenci olayları görülmeye başlanmıştır. Ardından olaylar İstanbul'a sıçramış, birbiri ardına üniversite işgalleri görülmüştür. Masum öğrenci talepleri şeklinde başlayan bu hareketler o zamanlar kamuoyunda tepki ile karşılanmamıştır (www.ansiklopedi.turkcebilgi.com). Her ne kadar öğrenciler amaçlarının bozuk eğitim sistemini düzeltmek olduğunu belirtse de, üniversitelerde ilk silahlanmalar bu dönemde başlamıştır.

1968-1969 yıllarında bütün dünyada başlayan, öğrenciler ve üniversiteler üzerinde yoğunlaşan “masum istekler”den kaynaklanan öğrenci olayları 1970’lerde “sağ” ve “sol” kamplara ayrılan öğrenci çarpışma arenalarına götürülmüştür. Ülkemizde “ölümlere varan olaylar” önce anarşi sözcüğüyle ifade edilirken daha sonra terör olarak nitelenen “gençliğin bir bölümünün kandırılıp, kullanılmasıyla daha da kanlı, şiddet dolu günler başlamış; “azınlık şiddet eylemcileri çoğunluğa tahakküm etmiştir”(Avşar, 1992: 44). 1970’lerden itibaren gasp, soygun ve adam kaçırma gibi yasadışı eylemlere girişmiş ve özellikle büyük şehirlerimizde can ve mal güvenliğini, devletin bütünlüğünü ciddi şekilde tehdit etmeye başlamışlardır. Bu eylemlerin önlenmesi için, 12 Mart 1971’de bir muhtıra verilmiştir. Bu muhtıra ile birlikte, o güne kadar büyük bir hızla devam eden terör hareketlerine karşı çok sert tedbirler alındı (Alkan, 2002: 58). Bu dönemlerde sol kesimde meydana gelen faaliyetlere karşı, sağ kesimde hızlı bir örgütlenmeye gitmiş ve sol kesime karşı silahlı bir mücadeleye girişmiştir. Sağ kesimin, soldan farkı ise sağ kendisini devletin tek koruyucusu olarak ilan etmiş, aldığı siyasal destekle de daha çok legal örgütlenme yapıları ile faaliyet göstermiş, illegal işlerini de legal örgütlerin çatısı altında yapmıştır.

Türkiye, son 35 yıl içerisinde birçok terör örgütü ile mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu örgütler hem kırsal hem de metropol bölgelerde, ayrılıkçı, Marxist-Leninist-Maoist ve dini ideolojileri takip ederek faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu

sebeple Türkiye Cumhuriyeti 30.000'den fazla vatandaşını kaybetmekle kalmamış, aynı zamanda büyük ekonomik kayba ve zaman kaybına da uğramıştır. Örgüt mensupları kendilerine yardım etmeyen sivil vatandaşların yanı sıra devlet görevlileri ve kanun uygulayıcıları da öldürerek amaçlarına ulaşmak için vahşi ve şiddetli bir kampanya yürütmüşlerdir (Özcatalbaş, 2006: 27-28).

Türkiye'de yaşanan terör olayları dört başlık altında incelenebilir birinci başlık; 1970'lerde başlayan ve on yıl civarında süren sağ-sol terörü. İkinci başlık; 1970'li yıllarda ortaya çıkan ve 1980'lerin ikinci yarısına doğru hız kesen ve Türkiye'nin komşusu Ermenistan'la yaşadığı sorunlardan kaynaklanan Ermeni Terörü. Üçüncü başlık; 1980'lerin ikinci yarısında başlayan ve hala varlığını devam ettiren ayrılıkçı, etnik bir örgüt olan PKK terör örgütünün faaliyetleri. Dördüncü başlık; daha çok 1990'ların sonlarında başlayan ve 2000'li yılların başlarında etkin olan 2002 yılında liderleri Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesi ile hızı kesilen Radikal İslamcı Terör Örgütü Hizbullah'tır.

1.2.1. Sağ-Sol (İdeolojik) Terörü

Türkiye'de sol ideolojinin gelişmesi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir. Ancak bizim ilgilendiğimiz kısım "sol terör" olarak nitelendirebileceğimiz yapılanmalardır. 1960'lı yılların sonlarına doğru sosyalist ve komünist ideolojiden ve üçüncü dünya ülkelerinde meydana gelen hareketlenmelerden etkilenerek kurulan terör örgütleri konumuzun kapsamı içindedir.

Ömer Özsokmener sol terörün gelişimini ve ilk dönemlerini şöyle aktarmaktadır; 1960'ların sonlarına gelindiğinde enternasyonalizm, Türk solunun önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Che Guevara'nın Latin Amerika'daki faaliyetlerinin okunup öğrenilmesiyle birlikte enternasyonalizmin Türkiye'deki gelişimi elle tutulur bir hal almaya başlamış Deniz Gezmiş ve arkadaşları bu ortamda 1960'ların ortalarından itibaren Filistin kamplarında eğitim görmeye gitmişlerdir. 1970'li yılların başlarında öğrenci liderlerinin karizmalarına yeni bir kimlik eklenmiştir: Filistin'e gitmiş olmak. "ODTÜ'de Deniz Gezmiş ve arkadaşları Filistin'den getirdikleri elbiselerle dolaşmaktadırlar. Filistin'e gidenlere olağanüstü kişiler gözüyle bakılmakta, herkes bu olağanüstülüğün bir unsuru olmaya çalışmaktadır. Bu dönemde ve sonrasında Türkiye'deki çeşitli terör örgütlerinde eylemler yapan birçok genç, yasadışı yollardan Suriye ve Lübnan'a geçerek buradaki kamplarda eğitim görmüşler ve sol adına,

sosyalizm adına birçok cinayetler işlemişlerdir. 1970’li yıllardan sonra ise Filistin kampları, Türkiye’de devrimci gruplar için silahlı eğitim ve silah temini açısından önemini kaybetmekle birlikte yavaş yavaş Türkiye’de arananlar için barınma yerleri olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu yıllarda Türk devrimcilerin Filistin nezdindeki itibarı da azalmıştır (Işık, 2006: 22-23).

1970 sonrası sol hareketler genel itibari ile 1960’ların özelliklerini taşısa da bazı yönleri ile 1960’lardan ayrılır. 1960’larda genel olarak barışçıl yollar tercih edilirken, 1970’lerde yerini silahlı mücadeleye bırakmıştır. O dönemlerde karmaşık olan toplumsal yapıya, üniversite hareketlerine, terör eylemleri de eklenince askeri müdahale de gecikmemiş ve 12 Mart 1971 günü Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuştur. Askeri müdahalenin ardından birçok operasyon düzenlenmiş ve örgüt liderlerinin çoğu yakalanmış veya öldürülmüştür.

1974 yılında çıkan genel af ile 12 Mart döneminde yakalanarak hapis cezasına çarptırılmış aşırı solcu militanlar serbest kalmış ve serbest bırakıldıklarında, yakalandıkları zamankinden çok daha geniş destek ve anlayışla karşılaşmışlardır. Ancak 1970’li yılların başındaki gibi militan enerji artık sadece solun tekelinde değildir. 1973 sonrasında aşırı sağ büyük bir gelişme kaydetmiş ve sokaklarda egemen olmaya başlamıştır. Gelişen ve güçlenen aşırı milliyetçi hareket, bu yıllar boyunca solun bütün ilgisini üzerinde toplamış ve sosyalist grupların büyük çoğunluğunun ülkücülere mücadele dışında teoride ve pratikte yaptıkları fazla bir şey olmamıştır. Böylece ikisi de hegemonyayı ele geçirmekten uzak iki politik taraf arasında zamanla iç savaş özellikleri kazanan ve taraflardan hiçbirinin hiçbir zaman kesin bir üstünlük elde edememesinden dolayı umutsuz biçimde sürüp giden yoğun bir silahlı mücadele dönemi yaşanmıştır (Işık, 2006: 11).

Kıbrıs Barış Harekatı’nın ardından dönemin başbakanı Bülent Ecevit koalisyon hükümetini bozmuş tek başına iktidara gelebilmek için erken seçim kararı almış. Yapılan 1975 seçimlerin ardından Milliyetçi Cephe (Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selamet Partisi) Hükümeti iktidarı eline almıştır. Bu dönemde sağ-sol çatışmaları yoğunluk kazanarak devam etmiş, binlerce insan sokak ortasında öldürülmüştür. 1977 yılında yapılan seçimlerden de yine Milliyetçi Cephe Hükümeti çıkınca sorunlar daha da artarak devam etmiş, insanlar evlerinden dışarı çıkmaya korkar hale gelmişlerdir. Şehirlerde mahalleler, sokaklar bölünmüş kimse kendi görüşü dışındaki mahallelere giremez olmuştur. Bu kaos ortamı 1980 askeri müdahalesine

kadar devam etmiş ve 1980’de yönetim tekrar askere geçmiştir. Askeri darbenin ardından ülkedeki sağ-sol kavgası bitme noktasına gelmiş, taraflar büyük güç kaybetmiştir. 1980’den günümüze kadar sağ ve sol ideolojilerin çatışmaları Son dönemde meydana gelen Akdeniz Üniversitesi olayı (Akdeniz Üniversitesi’nde 6 Nisan 2008’de karşıt görüşlü öğrenciler arasında çıkan kavganın ardından yaralanan arkadaşlarını almak üzere Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Acil Servisi önünde toplanan sol görüşlü öğrenciler, öğrenci yurduna doğru yürüyüşe geçti. Slogan atarak yürüyen grup, rektörlük binasının önünde karşıt sağ görüşlü öğrencilerle karşılaşarak yeniden kavgaya başladı. Tabancalar, kesici aletler ve sopaların kullanıldığı kavgaya çevik kuvvet ekipleri müdahale etti.) gibi devam etse de küçük olaylar halinde sürmüş ülke geneline yayılan bir terör sorunu olmamıştır.

1.2.2. Ermeni Terörü

Ermeni terörü Türkiye’nin en eski ve devamlılık gösteren terör hareketi olarak gösterilebilir. Eylemlerine başladığı günden beri Ermeni terörü günümüz terör örgütleri gibi profesyonel bir sistemle çalışmıştır. Osmanlı Bankası saldırısı, Abdulhamit suikastı gibi hem ses getiren, toplumda bir kaos ve panik havası yaratan hem de halka yönelik mesajlar içeren eylemler gerçekleştirmişlerdir.

Ermeni terörünün kökenleri Osmanlı Devleti’nin son dönemlerine dayanmaktadır. 1800’lü yılların sonlarına doğru zayıflayan Osmanlı Devleti’nden ayrılarak bağımsız bir devlet kurmak isteyen Ermeniler bölgedeki nüfus çoğunluğunu sağlayabilmek adına birçok masum Türk kökenli insanı katletmiş, korkutup bölgeyi terk etmelerine neden olmuştur. Osmanlı Devleti’nin zayıf döneminden faydalanarak bağımsız bir devlet kurmayı başaran Ermenilerin Türkiye üzerindeki hedefleri son bulmamış etrafında güçlü bir Türkiye istemeyen Ermeniler Ülkede oluşan birçok terörist yapıya gerek maddi gerek mühimmat olarak destek vermiştir. Osmanlı döneminde soykırımı uğradıklarını da iddia ederek Türkiye’den hem maddi tazminat almak hem de Türkiye’yi Uluslararası platformda katil bir devlet olarak tanıtip prestij kaybetmesini sağlamak istemişler, hatta bu sahte soykırımın intikamını almak için birçok Türk diplomat ve devlet görevlisini katletmişlerdir.

Son dönem Ermeni Terörü’nün başlangıcı 27 Ocak 1973 tarihinde ABD’nin Santa Barbara kentinde olmuştur. Ermeni kökenli bir ABD vatandaşı Başkonsolos

Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demir isimli iki Türk diplomatı öldürerek kanlı bir terör dönemini başlatmıştır.

Takvimler 27 Ocak 1973'ü gösterirken “Yeni Dünya” acı olduğu kadar, eski ve aşağılık bir intikam olayı ile çalkalanıyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nin Los Angeles Kentinin 100 kilometre kuzeyine düşen Santa Barbara'da ünlü “Biltmore Oteli”nin “özel” konuklarına ayrılan küçük salonunda; Türkiye Cumhuriyeti'nin 1924 doğumlu Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ile yardımcısı 1942 doğumlu Bahadır Demir, Anadolu'da doğmuş, büyümüş sonra da Amerika'ya yerleşmiş Mıgırdıç Yanıkyan isimli bir Ermeni tarafından pusuya düşürülmek suretiyle hunharca öldürülüyorlardı. Yanıkyan, Türkiye'den başka, İran, Filistin, Arap ülkeleri ve Rusya ile Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde maceralı bir hayat yaşamış, 1946 yılında Amerikan vatandaşlığına kabul edilmiş, insan öldürmeyi, Türk kanı akıtmayı “Ermeni ideali” sayan insanlıktan nasibini almamış biriydi. İki Türk konsolosu onun, Sultan 2. Abdulhamid'in sarayından çalınmış bir tabloyu Türklere hediye etmek istediğini bildiren mektubuna inanmış ve “dostça” vereceğini söylediği ziyafete gitmişlerdi. Katil Mıgırdıç Yanıkyan, cinayeti işlediği gün Santa Barbara'da çıkan Newpress Gazetesi'ne gönderdiği mektubunda şöyle diyordu: Yıllardan beri düşünüp taşındım, her şeyi uzun zamandan beri gece gündüz planladım. Suçu açıkça işleyecek sonra da teslim olacağım. Böylece dünyanın dikkati Ermeni kavminin üstüne ve Türklerin katliamlarına çekilmiş olacak. Bu yeni biçimde bir savaşın başlangıcıdır. Artık, bütün köprüleri yıkıyorum. Benim için dönüş yok. Uğrunda yaşayacağım bir şey kalmadı. Şimdi, yazıyı kesip, ilk adımı atmak için eyleme geçiyorum (Ural, 1998: 11-12). Suikaste uğrayan Türk diplomatlar yaşamını yitirmiştir. Söz konusu suikast, kısa adı ASALA olan; Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu üstlenmiştir. Bu saldırının ardından dünyanın değişik yerlerindeki Türk diplomatlarına saldırılar olmuş ve birçok diplomatımız katledilmiştir.

1.2.3. Etnik Terör (Pkk / Kongra-Gel Terör Örgütü)

PKK (Partiya Karkeren Kürdistan-Kürdistan İşçi Partisi) Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde Türkiye Devleti'nin sömürüsüne son vermek, varlığı kabul görmeyen Kürt halkının haklarının verilmesini sağlamak ve Bağımsız Kürdistan Devleti'ni kurmayı amaçlayan Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiş bir terör örgütüdür.

İrkçı ve ayrılıkçı nitelik taşıyan bu terörün kökleri de Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına dayanmaktadır. Özellikle tam Musul sorunu yani Kurtuluş Savaşı sonrasında Lozan'da sonuca bağlanmamış Ortadoğu petroleri konusu gündeme geldiğinde, İngiliz parmağıyla ortaya çıkan bu tür, o zamanlar daha çok din eksenli bir görünüm arz etmekte ise de temelinde ırkçılık yatmaktaydı. Derken, aynı din eksenli konu bu kez ayrılıkçı, ırkçı milliyetçilik eğilimleri gelişmiş bir biçimde, komşularımız Suriye ve Yunanistan başta olmak kaydıyla, pek çok müttefikimiz ülkenin de desteğiyle 1980'li yıllarda yeniden gündeme gelmiştir (Kongar, 2002: 91).

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden Abdullah Öcalan ve arkadaşları tarafından, bir arkadaş çevresine temeli atılan, daha sonra Diyarbakır'ın Lice İlçesi'ne bağlı Fis (Ziyaret) Köyü'nde, 27-28 Kasım 1978 tarihinde toplanarak, bağımsız birleşik ve demokratik bir Kürdistan Devleti kurmak amacıyla, kurulan örgüt PKK adı ile netleştirilmiştir. Terör örgütünün ilk faaliyeti de Siverek'te Adalet Partisi Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a silahlı saldırıda bulunmasıdır. Bu saldırı ile hem ilk eylem gerçekleştirmiş hem de örgüt ismini duyurmuştur.

1984 yılında, kırsal kesime dayalı olarak silahlı propaganda eylemlerine başlayan örgüt, 1987 yılından itibaren giderek etkili olmaya başladı ve tüm bölgeyi etkisi altına aldı. Bu süreçte güvenlik güçlerinin PKK'nın eylemlerine karşı hazırlıksız yakalanması, bölge halkının kendisini sahipsiz ve çaresiz hissetmesine neden oldu. Bu boşluktan en iyi şekilde yararlanan örgüt, geçici süre de olsa belirli halk kesimlerinin desteğini almayı başardı (Alkan, 2002: 91).

PKK terör örgütü, Türkiye'de şiddetin her türlüünü uygulamaya koymuş bir örgüt olup, kimi zaman kendi davasına yakınlık duymayan bir köyün tüm nüfusunu katletmek, köylülerin gelir kaynaklarını yok etmek için hayvanlarını öldürmek, yerleşim birimlerini ve meralarını yakmak, intihar saldırıları düzenlemek, uzaktan kumandalı mayınlar ve patlayıcı tuzakları ile güvenlik güçleri'ne kayıp verdirmek gibi Türkiye'yi terör çemberine sokmak amacıyla her türlü metodu kullanmıştır (Keskin, 2007: 117).

PKK, güvenlik güçlerinin 1992 yılında Kuzey Irak'a düzenlediği operasyonlar sonucunda ağır yaralar almış ve bir süreliğine tek taraflı ateşkes ilan etmek zorunda kalmıştır. Silahlı eylemlerinde arzuladığı başarıyı yakalayamayan örgüt, halkın desteğini kazanmak ve Kürt halkının tek temsilcisi olabilmek için siyasal alanda da faaliyetlere başlamıştır. 1994-97 yılları arasında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yaptığı başarılı operasyonlar sonucu örgüt tam bir çaresizlik içine girmiş, örgüt elemanlarının

inançlarını tazelemek ve örgüte bağlılığını artırmak amacıyla 1996 yılında intihar eylemlerine başlamıştır.

Türkiye, sadece PKK ile değil aynı zamanda onu destekleyen ülkelerin desteğini yok edebilmek için de Uluslararası bir mücadeleye girişmiş ve bu girişimlerinin sonucunda 20 Ekim 1998 tarihinde Suriye ile imzalanan Adana Antlaşması sonucunda örgütün Suriye'deki faaliyetleri engellenerek örgüt lideri Öcalan'ı Suriye'den çıkarmıştır. Suriye'den kaçarak Rusya'ya sonra İtalya'ya giden Öcalan Kenya'da güvenlik güçlerimiz tarafından yakalanarak 16 Şubat 1999 tarihinde Türkiye'ye getirilmiştir.

Avrupa Birliği Ülkelerince terör listesine alınacağı anlaşılan PKK terör örgütü 8. kongresinde isim değişikliğine giderek “Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK)” adını almıştır. İsim değişikliğinin ardından PKK ve DHKP/C Avrupa Birliği Konseyince terör listesine alınmıştır. İsim değişikliği, örgütün özünde bir değişiklik meydana getirmemiş, örgüt silahlı faaliyetlerine devam etmiştir.

KADEK/PKK, 26 Ekim 2003 tarihinde gerçekleştirdiği II. Olağan Kongresi'nde kendisini feshetmiş ve isim değişikliğine giderek “Kürdistan Halk Kongresi (KONGRA-GEL)” ismini almıştır. Yeni örgüt, Türkiye'nin üniter yapısına uygun demokratik bir birlikteliği kabul ettiğini duyurmuştur (Özdağ, 2004: 41).

Kuloğlu PKK'nın siyasallaşma çabalarını şöyle açıklamaktadır: KONGRA-GEL/PKK, 1999 yılına kadar “yüksek yoğunluklu silahlı propaganda”, “düşük yoğunluklu siyasi faaliyet” olarak yürütülen etnik esasa dayalı devlet kurma eylemini, 1999 yılından sonraki aşamada, “yüksek yoğunluklu siyaset”, “düşük yoğunluklu silahlı propaganda” olarak geliştirmiştir. Söz konusu strateji değişikliğinin nedenleri analiz edildiğinde, AB'ye üyelik sürecinin hız kazanması sonucunda kabul edilen “Kopenhag Kriterleri”nin azınlıklar konusundaki hükmünün, Lozan Anlaşması şartlarının dışında mütalaa edildiği, bunun etnik ayırmacılık yarattığı ve bundan istifade ile talep edilen sözde hakların ön plana çıktığı hususu anlaşılmıştır. ABD'nin 2003'te Irak'a müdahalesinin ardından, özellikle 2004 yılından itibaren KONGRA-GEL/PKK terör örgütü eylemlerine yeniden hız vermiştir. Eylemlerin yükselişinde, örgütün İmralı Cezaevi'nde bulunan lideri Abdullah ÖCALAN'ın hayatının garanti altına girmesinin verdiği rahatlık ve bundan cesaret alınması etkin birer faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bundan çok daha önemlisi, ABD'nin Irak'a müdahalesinde kuzeyden giriş için Türk topraklarını kullanma isteğinin TBMM tarafından reddedilmesinin yarattığı ortam

olmuştur. ABD'nin kuzeyden girişi ile eşzamanlı olarak planlanan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin de kuzeyden Irak topraklarına girerek; mülteci akışını Türk topraklarına gelmeden önlemek, teröristlerin geçişini ileriden engellemek ve faaliyetlerini izlemek amacıyla belirli bir bölgeyi kontrol altında tutması durumu, tezkerenin geçmemesi nedeniyle akamete uğramıştır. Bunun sonucunda, hareket sonrası özellikle Irak'ın kuzeyinde meydana gelen otorite boşluğu KONGRA-GEL/PKK'ya rahat bir manevra alanı sağlamıştır. Terör örgütü bu alanda kendini güvende hissetmekte olup, örgütün lojistik desteği sürmekte, eğitim olanakları sağlanılmakta, eylem için hazırlık yapmakta, eylemden sonra tekrar bu güvenli alana dönmektedir. Örgüt ayrıca silah ve mühimmat konusunda sıkıntı çekmemektedir (Keskin, 2007: 112).

PKK bölgedeki her krizden besleniyor. Can havliyle değil, olabildiğince planlı-programlı hareket etmeye çalışıyor. PKK "krizi tırmandırarak", devlet tarafından muhatap alınmak ve İmralı'da hapis yatan Abdullah Öcalan'ı serbest bıraktırmak istiyor. Hatta Karayılan devletin bizzat Öcalan'la masaya oturmasını talep edebiliyor. Ve örnek olarak da Hamas'ı gösteriyor. Kuşkusuz PKK'nın, varkalmak, yani binlerce militanını bir arada tutabilmek, yeni katılımlar sağlayabilmek ve para akışını sürdürebilmek için teröre ihtiyacı var (Çakır, 2006).

Ali Nihat Özcan PKK'nın günümüzdeki durumunu şöyle açıklamaktadır: KONGRA-GEL/PKK terör örgütü, günümüzde yaklaşık otuz yaşında bir örgüt olup, otuz yaşında bir örgüt olarak kendi eko-sistemini yaratmaktadır. Örgütün Türkiye ve K. Irak'ın dağlarında, 3-5 bin civarında silahlı militanı bulunmaktadır. Örgütün dağdaki faaliyetini desteklemek amacıyla kurulmuş bulunan ve Marksist örgüt şekline uygun şematize olmuş bir "cephe örgütlenmesi" mevcuttur. KONGRA-GEL/PKK terör örgütünün, farklı ülkelerde faaliyet yürüten ve farklı görevleri bulunan 14-15 bin profesyonel mensubu bulunmaktadır. Örgütün, haber ajansında 650 kişi çalışmakta olup, bahse konu çalışanların hemen hepsi sigortalı bir şekilde maaşlarını alıp haberlerini çıkarmaktadır. Aynı zamanda örgütün, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve Rusya'da televizyonu, gazetesi ve dergisi bulunmaktadır. Bu bağlamda örgüt, sanki çokuluslu şirket gibi bir network ağı ile çalışmaktadır. Söz konusu network, bürokratik engeller olmadığı için devletten çok daha verimli çalışmaktadır (Keskin, 2007:114-115).

1.2.4. Radikal İslamcı Terör (Hizbullah Terör Örgütü)

Aşırı dinci terör örgütleri ilk olarak Sicariler tarafından Filistin’de görülmüştür. Sicariler Roma işgaline karşı ayaklanma gerçekleştirmiş bu ayaklanmada birçok Yahudi’yi öldürmüşlerdir. Elbiselerinin altına “sica” denilen bıçakları saklayan Sicariler birçok devlet adamını ve Romalılarla işbirliği yapan Yahudi’yi öldürmüştür.

Dört Halife’den üçünün Müslüman suikastçılar tarafından şehit edildiği İslam dünyasında ilk terörist hareket Siffin Savaşı sonrasında ortaya çıkan Haricilerdir (Akyol, 2000: 7). Kendi dünya görüşleri dışındaki Müslümanları Allah düşmanı olarak gören Hariciler kendilerini Allah’ın ordusu olarak görmekteydiler. O gün haricilerin benimsediği Allah’ın ordusu olma ve kendi görüşü dışındakilerinin Müslüman olmadığını düşünme yapısı günümüz din ideolojili terör örgütlerinin de düşünce temelini oluşturmaktadır.

Kökten dinci teröre ideolojik zemin hazırlayan radikal İslamcı ideoloji üzerinde en fazla etki bırakan düşünür 1268-1328 yılları arasında yaşayan İbn-i Tevmiyye olmuştur. Tevmiyye’ye göre, o dönemde İslam topraklarının önemli bir kısmını hâkimiyetleri altına almış bulunan Moğollar Müslümanlığı benimsemiş olmalarına rağmen şariat yerine Cengiz Han’ın yasalarına uymayı sürdürdükleri için dinden çıkmıştır ve bu sebeple Müslümanların onlara isyan etme ve cihat sürdürme hak ve hatta görevleri vardır (Işık, 2006: 25).

Ülkemizde dini motifli terörün fikri yapısı İran ve Pakistan örnek alınarak kurulmuştur. Marksistlerin diyalektik düşüncesi İslamcılık düşüncesine uygulanmış, İran örnek alınarak komünizmin ve arkasından kapitalizmin yıkılacağı, sonunda yerine hak düzeni olan İslam’ın geleceği, bunun da şiddet vasıta kılınaarak gerçekleşeceği iddia edilmiştir (Baybaş, 2007: 59). Dini motifli terör örgütlerinin ana amacı, Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında temelleri Atatürk tarafından atılmış olan laik Cumhuriyeti yıkarak, yerine şeriata dayalı, fanatik İslam Devleti kurmaktır. Bu amaçla Türk vatandaşlarının dini inançlarından istifade ederek sempatizan gruplar oluşturmak için gayret sarf etmektedirler (Özçatalbaş, 2006: 32).

Korkmaz dini motifli terör örgütlerinin amaçlarını şöyle açıklamaktadır; mevcut anayasal düzeni yıkarak yerine teokratik esaslara dayalı bir devlet kurmaktır. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için de ideolojilerini din üzerine kurarak, yasa dışı örgütlenmelerini oluşturduktan sonra, şiddete başvurmuşlardır (Korkmaz, 1999:109).

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sağ ve sol kesimi sindirmiş, İslamcılarını rakipsiz bırakmış ve İslami örgütlere her alanda taban bulmanın yolunu açmıştır. Bu tarihlerden itibaren hızla yükselişe geçen İslami örgütlenmeler 1990'lardan itibaren Türk siyasi hayatının önemli bir parçası olmuştur. Refah Partisi'nin 1995 seçimlerinde birinci parti olarak çıkması da buna delil olarak gösterilebilir. İslami düşüncenin hızla gelişmesinden en çok rahatsız olan kesim TSK olmuş aydınların "Postmodern Darbe" olarak isimlendirdiği 28 Şubat'la birlikte hükümet çöküşe geçmiştir. Bir süre sonra da Anayasa Mahkemesi'nin aldığı bir kararla Refah Partisi kapatılmış ve üst düzey yöneticileri çeşitli cezalara çarptırılmıştır. Siyasi hayatta bu gelişmeler yaşanırken 1990'lı yıllarda İslami terör uzantılı birçok eylem de meydana gelmiştir. Prof. Dr. Muammer Aksoy, gazeteci yazar Turan Dursun, İlahiyatçı Doç. Dr. Bahriye Üçok, gazeteci Çetin Emeç, gazeteci Uğur Mumcu cinayetleri o dönemlerde işlenen terör eylemlerine birer örnektir. 1994-1995 yıllarında yapılan operasyonlarla İslami terör örgütlerine büyük darbeler vurulmuştur.

Dönem içerisinde kurulan ve birçok değişik isim adı altında faaliyet yürüten sözde dini motifli terör örgütleri bulunmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de sözde dini motifli terör, Hizbullah Örgütü ile birlikte en yüksek seviyeye ulaşmış, örgütün infaz metotları ve stratejisi Türk toplumunda halen süren travmatik sonuçlara neden olmuştur.

Hizbullah, Türkiye'nin çoğunluğu Sünni Kürt olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ortaya çıkmıştır. İslam'ın liberal versiyonu olan bir inancı benimseyen Alevi Türk ve Kürtlerden, yanı sıra esnek Hanefi ekolüne ait olan Sünni Türklerden farklı olarak, Sünni Kürtler, katı Safi ekolüne bağlıdır ve Türkiye'nin en muhafazakar kesimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu yüzden ortaya çıkışının ardından Hizbullah Türkiye'nin Güneydoğusu'nda büyümeye uygun bir zemin bulmuş ve bir Kürt grubu haline gelmiştir (Uslu, 2005).

Hizbullah terör örgütünün amacı, Türkiye'deki mevcut anayasal düzeni silahlı faaliyetlerle yıkarak, yerine dini esaslarla yönetilen, bir İslam devleti kurma ve bu devleti diğer dünya devletlerine örnek göstererek onların da İslami devlet yapısına kavuşmalarını sağlamaktır. Ahmet Aksın Hizbullah'ın amacına ulaşma stratejisini ele geçirilen örgüt elemanlarının ifadelerine dayanarak şöyle açıklamaktadır: "Şeriat'ı önce yaşanan ev'e, sonra köye, ilçe'ye, il'e, sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya, sonra Türkiye Devleti'ne, sonra diğer devletlere getirmek (Aksın, 2000: 249).

“Türkiye tarihinin üzerinde en çok tartışılan, konuşulan ve yazılan örgütü hiç şüphesiz 2000 yılında İstanbul Beykoz’da gerçekleştirilen bir polis baskınıyla çökertilen Hizbullah terör örgütü olmuştur. 1990’ların başında Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da bölücü terör örgütü PKK yandaşlarına karşı tabanca ve satırlı saldırılar düzenleyerek ismini duyuran Türk Hizbullahı, 1987’de İlim Kitapevi çevresinde örgütlenmeye başlayan Hüseyin Velioğlu ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Gonca Kuris, İzzet Yıldırım, Fidan Güngör gibi İslamcı kimseleri bile domuz bağı yaparak işkenceyle öldüren Hizbullah terör örgütü, diğer İslamcı örgütlerden farklı olarak basın yayın faaliyetlerine önem vermemiş dergi, gazete, kitap, broşür basmamıştır. 17 Ocak 2000 tarihinde başlayan ve uzun süre devam eden operasyonlarla üst üste darbeler yiyen örgüt, bir süre sessiz kalmış ve bu sessizliğini 24 Ocak 2001 tarihinde Diyarbakır’da Emniyet Müdürü Gaffar Okkan’a suikast düzenleyerek bozmuştur. Toparlanma faaliyetlerine hala devam etmekte olan örgütün yeterli güce ulaştığında tekrar eylemlere başlayabileceği değerlendirilmektedir” (Işık, 2006: 40).

Terörist hareketlerin din ile bağdaştırılması oldukça yanlış bir tutum olup, toplumlar arasında uzun bir süre düzelmeyecek kin ve nefret tohumlarının atılmasına neden olmaktadır. Kuran-ı Kerim’de yer alan “cihat” kavramı, terör dışında bir anlam taşımakta olup, “terör” ve “cihat” kavramlarının birlikte kullanılma, ya da “Cihatçı Terör”, “İslami Terör” v.b tanımlamaların yapılması, Müslümanların hassasiyeti üzerinde etki yaratmaktadır. Bunun dışında, söz konusu tanımlamalar, fanatik grupların taban kazanma çalışmalarında kitleleri etkilemek/tahrik etmek açısından kullanılan birer faktör olarak kullanılmaktadır. Dünya nüfusunun yüzde 80’inin dindar veya en azından bir dine mensup olduğu düşünülürse, terör ve dinin ilişkilendirilmesinin ne derecede tehlikeli sonuçlar ortaya çıkaracağı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, Müslümanların hassasiyetlerinin göz önünde bulundurularak, polemik konusu dahi olmayacak hususların gündeme getirilmeden, İslam ülkelerinde marjinalleşen bireylerin kazanılması cihetine yönelmesi gerekmektedir (Keskin, 2007: 145-146).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KİTLE İLETİŞİMİ VE MEDYA TERÖR İLİŞKİSİ

2.1. Kitle İletişimi

İnsanlar güncel olayları, kitle iletişim araçları sayesinde öğrenir ve takip ederler. Bu yüzden günümüzde kitle iletişim araçları, yasama, yürütme ve yargı organları yanında dördüncü bir güç olarak kabul edilmektedir. İnsanlar aslında iletişimi, haberleşmeyi yüz yüze yaparlar. Ancak zaman geçip toplum her gün biraz daha karmaşık nitelik kazanınca mesajlar yöneltilecek gruplar büyük genişlik kazanır ve yüz yüze haberleşme, iletişim yetersiz hale gelir; kişinin artık bildiği, tanıdığı komşusuna değil, tanımadığı, ikili ilişkiler içinde bulunmadığı diğer insanlara mesajlar yöneltmesi gerekir. Bu olgudan doğan iletişime tali, ikinci türden iletişim, haberleşme denir. İşte bu nitelikteki haberleşmenin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp güçlendirilerek, çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle haberleşmesi (mass communication) adı verilir ve kullanılan araçlara da kitle haberleşme araçları (mass-media) denilir (www.msxlabs.org).

Marshall McLuhanın deyimiyle “global bir köy”de yaşıyoruz. Bugün artık merkezi hiçbir yer, çevresi her yer olan bir dünya var önümüzde. Dünyayı global bir köye dönüştüren kitle iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmelerdir. Hiçbir insan toplumu veya topluluğu iletişimsiz yapamaz; çünkü insan topluluğu, insan koleksiyonu değildir. Etkileşim içinde olan bireyler topluluğudur. Kişiler arası iletişim, anlamlar temelinde gerçekleşir. Aslında iletişim olmadan insan varolamaz. İnsan iletişimin sosyalleştirici etkisinden yoksun kalırsa, biyolojik olarak insan kalır, ancak düşünsel anlamda insan-altı (yarı insan-az insan) bir varlık olur (Tutar, Yılmaz, 2003: 197).

Kitle iletişim sürecinin bireyler veya toplum için ne gibi bir önemi olduğu sorusu, uzun zamandır yoğun ve ateşli bir şekilde tartışılan konudur. Kitle iletişim araçları, gelişen teknoloji sayesinde mesafe kavramını ortadan kaldırmıştır. Hızlı iletme gücü sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olayı, çok kısa bir zaman dilimi içinde dünyanın diğer köşesine kadar iletebilmekte ve bir anda dünya gündemine oturtabilmektedir. Bu güç sayesinde bireyler meydana gelen her olayı öğrenebilmekte ve her konu hakkında fikir sahibi olabilmektedir.

2.1.1. Kitle İletişiminin İşlevleri

İletişim genel olarak, düşünce ve bilgilerin paylaşımını sağlayan, bireysel veya toplumsal bir süreçtir, aynı zamanda kişilerin içinde yaşadıkları toplumun etkin bir üyesi olabilmeleri, toplumsal davranış kurallarının oluşması ve uygulanması için ve insanların toplumsal rollerini yerine getirmelerini sağlamada etkin bir araçtır. Yaşamın her alanında insanın entelektüel gelişimine katkı sağlamak, kişiliğin oluşumu ve bireyin kendini gerçekleştirmesine olanak sağlamada, iletişimin önemli bir rolü vardır.

Kitle iletişiminin işlevlerini ortaya koyabilmek için öncelikle kitle iletişim sisteminin çevresini belirlemek gerekir. DeFleur'e göre kitle iletişim sisteminin çevresini şu sistemler veya alt sistemler oluşturmaktadır. Ekonomik sistem, siyasi sistem, ve hem içerik hem de zevkler açısından birbirinden farklı olan seyirci/dinleyici kitlesi. Kitle iletişim araçlarının çevresini oluşturan bu sistemler, aynı zamanda kitle iletişim sisteminin işlevlerini de oluşturmaktadır (Gökçe, 2001: 174).

İletişimin temel işlevleri; bilgilendirme, denetleme, yönlendirme, bilgi ve beceri iletme, eğitme, duyguları dile getirme, toplumsal ilişki kurma, sorun çözüp kaygı azaltma, eğlendirme, uyarma, gerekli rolleri üstlenme, kamuoyu oluşturma, yenilik yapma, vb. türünde sıralanabilir. İletişimin toplumsal bir gereksinim, siyasal bir araç olma işlevinin yanında, ekonomide bir güç, eğitimde bir araç, kültürde bir kaynak, teknolojiye ise yeniliklerin nedeni sayılmaktadır (Tutar, Yılmaz, 2003: 205).

Kitle iletişim araçlarının sıralanan işlevleri uzmanlara göre bazı farklılıklar gösterse de genel olarak beş temel başlık altında toplanır;

- Enformasyon işlevleri
- Eğlendirme işlevleri
- Denetleme İşlevleri
- Toplumsallaştırma İşlevleri
- Ekonomik işlevleri

Konumuz gereği, kitle iletişim araçlarının işlevlerinden bizim ilgi alanımıza giren işlev; Enformasyon İşlevidir. Kitle iletişim araçlarının asıl görevi topluma haber ve bilgi sunmaktır, fakat haber sunulmadan önce haberin toplanma ve hazırlanma aşamasından itibaren objektif değerlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Objektiflik konusu çok hassas bir konudur. Hangi basın organının objektif hangisinin yanlı yayın yaptığına karar verebilmek oldukça güçtür. Bu nedenle objektifliğin sorgulanmasında

izler/dinler/okur kitleye önemli bir görev düşmektedir. Objektifliğin varlığına veya yokluğuna kitle karar vermek durumunda kalmaktadır.

2.1.2. Kitle İletişim Araçları

Ünlü iletişim uzmanı Fisk iletişim araçlarını üç kategoride ele almıştır (<http://sanattasarim.iku.edu.tr>);

- Sunan iletişim araçları: İletişim kuranın etkinliklerini ileten ses, yüz, sözcükler, vb.; burada araç iletişim kuranın kendisidir.
- Temsil eden iletişim araçları: İletişim kuranın kitaplar, fotoğraflar vb. türde yapıtları, çalışmalarıdır.
- Mekanik iletişim araçları: Birinci ve ikinci gruptakileri ileten telefon, radyo, Tv, film vb. türde araçlardır

Kitle iletişim araçları iletileri sunuş yöntemlerine göre birbirlerinden farklı üstünlük ve zayıflıkları vardır. Bunlar; yazılı iletişim araçları, görsel iletişim araçları, işitsel iletişim araçları olarak genel hatlarıyla üç başlık altında toparlansa da gelişen teknoloji sayesinde birkaç iletişim yöntemini birlikte sunabilen araçlarda günümüzde mevcuttur.

Kitap, dergi, gazete, poster, broşür gibi matbaa aracı ile basılmış ve hedef kitlenin okumasını gerektiren iletişim araçlarına yazılı iletişim araçları denilmektedir. Bu yöntemin en önemli üstünlüğü belge niteliğinde olup, saklanma veya başkasına direkt olarak aktarıma şansı tanınmasıdır. Olumsuz yönü ise okuma yazma bilgisi ve sadece ona ayrılmış bir zaman gerektirmesidir.

Televizyon, dvd, vsd gibi araçlar görsel iletişimin temel araçlarıdır. Hiçbir altyapıya sahip olmayan kitlelerden, tüm donanıma sahip olan kitlelere kadar her kesime hitap edebilen bünyesinde işitsel iletişimi de kullanan bir yöntemdir. En önemli üstünlüğü toplumun tamamına yönelik olması işitsellik ve görselliği bir arada kullanarak daha sağlam bir öğretim gücüne sahip olmasıdır.

Radyo, cd, kaset, ipod gibi araçlar işitsel iletişimin temel araçlarıdır. İşitsel iletişim araçlarının en önemlisi radyodur. Radyo her yerde ulaşılabilirliği ile, belirli bir yetenek istememesi yönü ile, ve televizyon gibi tüm topluma yönelik yayın yapabilme gücü ile diğer iletişim araçlarından üstündür. Görsel ve basılı iletişimin

aksine sadece ona ayrılmış bir zaman dilimine ihtiyaç duymaz, başka birçok işle uğraşılırken de ulaşılabılme imkanı sağlar.

Yapılan bu sınıflandırmanın günümüzde pek fazla bir geçerliliğinin kalmadığı da bir hakikattir. İletişimin her alanda her zaman ve bir çok farklı yöntemi kullanarak hayatımızın tamamına girdiği bir çağda yaşıyoruz. Tuvaletlerden, kaldırım taşlarına, billboardlardan, tabelalara ve afişlere, televizyondan, radyodan, internete kadar her alanda birçok klasik iletişim yöntemi (basılı, görsel, işitsel) birlikte kullanılarak enformasyon aktarılmaktadır. Özellikle internet bütün iletişim araçlarını bünyesinde toplamayı başaran çok güçlü ve çok büyük bir iletişim aracıdır. Kitle iletişim araçlarında her ne kadar bu klasik ayırım yapılırsa da, artık pek fazla bir geçerlilik taşıdığı iddia edilemez.

2.2. Terör Medya İlişkisi

Bir katil iletişim araçlarını kullanarak kahraman olabilir. İletişim araçları teröristlerin ikinci yaşam alanıdır; medyasız bilgi toplayamaz, tehdit edemez, kısaca terör yapamaz (İlhan, 1998: 66). Terör örgütleri seslerini duyurmak, sempatizan ve eleman toplamak, davasını dünya kamuoyunda konuşulur hale getirmek, taleplerinin anlaşılmasını ve yerine getirilmesini sağlamak amacıyla terör eylemlerine başvururlar. Bir terör eyleminin başarısı toplumda meydana gelen korku ve panikle ölçülür. Bu korkuyu yaratacak en büyük güçte kitle iletişim araçlarıdır.

“Bir terörist ve mağdur arasında kalan bir kişi ne kadar tarafsız olabilir?”. Aslında ilk okunduğunda medyanın terör ile ilişkisinde karamsar ve olumsuz bir imaj yaratan bu soru gerçekten tarafsız ve bilimsel bir biçimde tartışılmaya değer, en az terörizmin kendisi kadar önemli bir konudur. Medyanın terör eylemlerini sunuş biçimi, terör olayının ayrıntılarını ve ardında bıraktığı etkileri hızlı bir biçimde toplumun bütün kesimlerinin haberdar olmasını sağlama gücü terör olaylarının gerçekleşmesinde ne oranda etkilidir? Terör kurbanlar üzerinden toplumda büyük bir korku ve kaos iklimi yaratmayı amaçlayan bir eylemse bu eylemlerin medyada yer almasını engelleyerek terörizmin varoluş nedenini ortadan kaldırmak mümkün müdür? Bütün bu soruların cevabını irdelemeden önce medyanın demokratik toplumlardaki önemini hayatımızda ne derece etkin ve belirleyici olduğunu, gün içerisindeki faaliyetlerimizin önemli bir kısmını kapsadığını, bu bakımdan medyanın bizim dışımızdaki dünyayı anlamak için hayati öneme sahip olduğunu vurgulamamız gerekir. Medya dediğimizde anlaşılması

gereken iletişim araçları ise, internet sayfaları, günlük gazeteler, yerel, ulusal televizyon ve radyo kanalları, haber dergileri, özel ve genel amaçlı dergiler, siyasi içerikli dergiler, haftalık ve aylık yayınlar ile tüm bu kurumlarda çalışan muhabirler ve diğer personeli de içine alan bir yapıyı anlatmak için kullanıyoruz (Gökulu, 2005: 88).

Terör olayları haber niteliği taşıyan olaylardır. Bir olayın haber sayılabilmesi için bazı özellikler taşıması gerekmektedir (<http://www.atillagirgin.net>);

1. Yenilgi, başarısızlık, karmaşa, gerilim
2. Ülkeye, kültüre, coğrafyaya yakınlık ve yerellik
3. Yenilik, güncellik
4. Başarı, toplum üzerine etki
5. Olağandışılık, duygusal yönden ilgi çekicilik

Bu kriterlere bakıldığı zaman terör olaylarının medyada yer bulması için birden fazla sebep vardır. Bir terör olayı karmaşa ve gerilim, yenilik ve güncellik, toplum üstünde etki, olağandışılık gibi neredeyse tüm haber değerlerini barındırır.

Terör beklenmedik, sok edici ve şiddet içeren doğası itibari ile haber değeri taşıyan bir olgudur. Bu açıdan medyanın terör eylemlerini vakit kaybetmeden haber yapmaya hevesli oldukları görülür. Meydana gelen bir olayın haber değeri taşıması için o haberin güncel, beklenmedik halkın ilgisini çeken bir nitelikte olması gerekir (Ersümer, 2000: 72).

Medya ve terör ilişkisi üzerine çalışma yapan birçok araştırmacı, medya ile terör arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu iddia eder. Teröristler yaptığı eylemlerle sürekli basının gündeminde kalmayı, basında terör haberlerini en ince ayrıntılarına kadar sunarak daha fazla seyirci elde etmek ister. Bu sebeple sorumlu medya profesyonelleri ve toplum, terör örgütlerinin medyayı ele geçirme çabalarına karşı daima kendilerini korumalı, seyirci/ okuyucu kitesini genişletebilmek adına en vahşi terör olaylarını açıkça sunmamalı, terör eylemlerini en ince detaylarına kadar incelememeli, teröristlerin bir halk kahramanı veya özgürlük savaşçısı gibi sunulmasını sağlamalıdır.

Terör olaylarının kitle iletişim araçlarında sıklıkla ve yoğun bir şekilde yer almasının tek sebebini ticari kaygılara bağlamak olaya sadece bir yönüyle bakmak olacaktır. Terör olaylarına yönelik halkın taleplerinin de, olayların medyada geniş yer bulmasına neden olduğunu söylemek gerekir. İnsanlar çevrelerinde olan can güvenliklerini tehdit eden haberlere karşı ilgi duyarlar. Ülke sınırları içinde meydana

gelen, sivil halka yönelik olan ve özellikle de kalabalık şehirlerde meydana gelen terör olaylarının haber yapılmasına yönelik ciddi bir talep vardır. Daha net bir ifade ile terör olayları kitle iletişim araçlarında hem ticari amaçlarla hem de toplumdan gelen merak eğilimi sonucunda yayınlanır.

Terör olayları medyada yer almadığı zaman nasıl bir sonuç ortaya çıkar? Bir ters okuma yaparsak medyada terör olaylarının var olmaması daha mı faydalı olur? Halkın haber alma hürriyetini ellerinden almak, olup biten gelişmelerden uzak kalmalarını sağlamak sadece basın özgürlüğüne değil, halkın haber alma özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir ve demokratik bir yönetim anlayışı ile uyuşmaz. Haberlerin kontrol edilmesi, dikkatli verilmesinin istenmesini kabul etsek bile tamamen yasaklanması kabul edilebilir bir yöntem değildir. Zaten günümüz şartları da bu yasaklamanın uygulanabileceği bir rahatlık sunmaz. Video kameraların ucuzlaması, televizyon kanallarının sayısının artması, internet gibi çok geniş ve kontrolün neredeyse imkansız olduğu bir alanın varlığı ve yurt dışı merkezli yayın yapan kuruluşlar terör olaylarının medyada engellenmesini imkansızlaştırır. Terör olaylarının yasaklanmasının yaratacağı sonuçları Schlagheck şöyle sıralamıştır (Dündar, 1996: 62-63);

1. Bir sorunu anlamak için ve doğru bir politika tercih edilebilmesi açısından halk konuyla ilgili olarak bilgi sahibi olmalıdır. Halk eğer bilme hakkından vazgeçerse aynı zamanda kendi kendini yönetme hakkında da vazgeçer.
2. Her sansür medyanın güvenilirliğini de sarsacaktır.
3. Terör haberlerini sansürleme halkta güvende olduğuna ve hiçbir terörist tehdit olmadığına dair inanca yol açacaktır. Böyle bir anlayış herhangi bir terör eylemi meydana geldiğinde halkın bu olayı kavrama ve etkili bir biçimde karşılık verme yeteneğine zarar verir.
4. “Dedikodu kazanı” özgür basından çok daha sansasyonel ve kesin olmayan bilgiyi beraberinde getirir. Terörizm hakkında dedikoduların dolaşması, tehdidin büyüklüğü ile orantısız olarak toplumda panik ve histeri ortamı oluşturur. Bu durum terör krizini çözmeye çalışan güvenlik güçlerinin daha fazla sorunla mücadele etmesine yol açar.
5. Teröristler halkın dikkatini çekmek için gereken her şeyi yaparlar. Sansür, medyanın haberini yaptığı terör eylemlerinden çok daha yıkıcı eylemlerin gerçekleşmesine neden olabilir.

6. Sansür, hükümete ve resmi görevlilere kamuoyunun onaylamadığı önlemleri alma konusunda cesaret verebilir. Medyanın olayları haber yapması hükümeti ve görevlileri yüksek standartlarda davranmasını sağlar ve insan haklarını ve vatandaşlık haklarını ihlal eden uygulamalardan alı koyar.
7. Sansür, devletin demokratik olmayan zorlayıcı önlemler almasını isteyen teröristler için bir zafer olabilir. Bu tip önlemler demokratik prensiplere ve halkın hükümete olan desteğine zarar verir.
8. Terör haberlerinin hükümetler tarafından sansürlenmesi, hükümetlerin terörizmin nedenlerinden çok onun yansımalarıyla savaştığını gösterir. Teröristler sadece reklamlarının yapılmasını amaçlamaktan ziyade belirli hedeflere ulaşmak için reklamlarının yapılmasını isterler. Terörizmin reklamını önlemeye ve onun medyadaki yansımalarını engellemeye yönelik çabalar, hükümetlerin terörizme yol açan problemlerin doğasını anlayamadıklarının- bir işareti olabilir.

Sonuç olarak, teröristler kendi amaçları için medyayı kullanmak isterler, Bu şekilde, teröristler seslerini hem halka hem hükümete hem de güvenlik güçlerine vermek istedikleri mesajları gönderirler. Bu durumlarda medya da terörizmi kendi çıkarları için kullanmaktadır. Bu ikisi arasında ortaya çıkan en önemli ilişki, gücü elinde bulunduranlarla, gücü elde etmeyi arzulayanların yasallık yasadışılık çerçevesi içinde birbirleriyle uğraşmış olmalarıdır. Buradaki durum eczacı ile hasta arasındaki ironik bir ilişkiye benzetilebilir. Eczacı ilacını satmak için kendisine hasta gelmesini ister, ama asla insanlar hasta olsun diye bir temennisi yoktur. Ancak hastanın ilacını alacağı yer Eczane, Eczacılık ise ticari bir faaliyettir. Devamını sağlayabilmek için ilaç satmak zorundadır. Terör kendisinin sesini duyurmak, kamuoyu oluşturmak, insanları korkuya, paniğe güvensizlik ortamına sürüklemek için medyaya, medya'da daha fazla izlenme, okunabilme ve dolayısıyla kâr marjını arttırmak için terör haberine ihtiyacı vardır (Yavuz, 2006: 80).

Medyanın etkisi ve ikna gücü yadsınamaz bir gerçektir. Terör kavramı ise kendine özgü terminolojisi olan, deney, uzmanlık ve koordinasyon içeren çok geniş bir alanı kapsamaktadır... Haber medya tarafından doğru sunulmalıdır. Haberin doğru sunulmaması gibi hatalar devleti kamuoyunun karşısında zor durumda bırakabilmektedir. Medya sorun çözemez, medya terörü hiç çözemez. Medya yalnız

gündemi ortaya koyar. Medya çağımız insanını kendi gerçeği ve sunumu içerisinde yakalayıp güdüleme özelliğine sahiptir. Medya bir yandan teröre karşı silah olurken öte yandan terörün müttefikidir. Çünkü medyayı etkin bir silah olarak kullanmaktadır. Önemli olan bilinçli bir toplum, sorumlu bir medya, terörün filizlenmeyeceği demokratik, eşitlikçi, özgür bir Türkiye'yi yaratabilmektir (Göneç, 1995: 288).

2.2.1. Terör Örgütlerinin Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Sebepleri

Terör örgütlerinin amacı bir grup insanı öldürmek veya bir mülke zarar vermekten çok yaptığı eylemlerle kitleleri korkutup, istek ve beklentilerinin gerçekleşmesini sağlamaktır. Terör örgütleri kendilerinin ve eylemlerinin sürekli olarak gündemde kalmasını, reklamının yapılmasını ve böylece hem taraftar hem de eleman ihtiyacını karşılamak ister. Bu nedenle terör örgütleri kitle iletişim araçlarını topluma ulaşmak, toplumda hem bir korku ve panik havası yaratmak hem de kendisine taraftar toplamak amacı ile kullanır. Bunu yaparken iki yöntem kullanır birinci yöntem; yaptığı eylemlerle kitle iletişim araçlarında yer bularak kendisini ifade edebilmek, ikinci yöntem; kendi kitle iletişim araçlarını kurarak hem karşı durduğu iktidara hem taraftarlarına hem de tüm dünyaya mesajlar aktarmak. Bu iki yöntemde terör örgütleri tarafından kullanılmaktadır. İkinci yöntem biraz daha gelişmiş ve ekonomik olarak daha üst seviyelerdeki örgütlerin tercih ettiği bir yöntemdir. Fakat kontrolün neredeyse imkansız olduğu internet ortamında hemen hemen tüm terör örgütlerinin siteleri veya onları destekleyen, propagandalarını yapan siteler vardır.

Propaganda, bir düşünceyi savunuların çıkar veya görüşlerine uygun düşecek biçimde ve yandaşlarını çoğaltmak amacıyla insanların tutum ve davranışlarını değiştirme etkinliklerinin tümüdür (www.toplumdusmani.net). Böyle bir edim olması sebebiyle de halkı yanına çekmek ve daha fazla kişiyi etkilemek isteyen teröristlerin gözünde kampanyalarına büyük katkı sağlayabilecek, tamamıyla etkili ve hayati bir silahtır.

Propagandanın terörizm kampanyalarının çok önemli bir unsuru oluşu ve bu yüzden terör olaylarının medyada yer almasının hayati öneme sahip olduğu geniş bir şekilde kabul görmektedir. Terörist örgütler, gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının da etkisiyle her geçen gün medyayı kullanmakta ustalaşmaktadır. Örneğin; bu örgütler, ticari televizyon istasyonları ve basın organları kurabilmektedir. Hizbullah terör

örgütünün Al Manar Televizyonu, PKK terör örgütünün ise Roj Tv ve Mezopotamya Tv gibi televizyon kanallarıyla sayısız dergi ve yayını bulunmaktadır (Işık, 2006: 54).

Terör örgütlerinin asıl amaçlarının birkaç kişiyi yok etmek olmadığını onları yok ederek toplum üzerinde bir korku gücü oluşturmak ve böylece hedeflerine ulaşmak istediklerini daha önce belirtmiştik. Toplumda korku oluşturabilmek için yapılan eylemin geniş bir ses getirmesi gerekir, burada örgüt için propaganda ön plana çıkar. Terör örgütleri her ne kadar silahlı ve fiziksel savaş yöntemlerini benimsemiş gibi görünseler de aynı zamanda iyi birer propaganda savaşçılarıdır. Günümüzde birçok terör örgütünün iletişim araçlarına önem vermesinin nedeni de propagandanın gücüdür. Terör örgütleri propagandayı öncelikle iç faaliyetlerini duyurmak, örgüt elemanlarına ve sempatanlarına psikolojik destek sağlamak amacıyla kullanır. İkinci amacı ise yapılan eylemleri tam ve detaylı bir şekilde aktararak sorumlu basının vermediği yönleri vurgulamak korkunun boyutunu artırmaktır. Diğer bir amacı da kitle iletişimi aracılığı ile siyasi amaçlarını öğretmek ve kamuoyunda bir tartışma ortamını yaratmaktır. Bu sayede, başlangıçta küçük ve etkisiz bir grup olan terör örgütü kamuoyunda kutuplaşmalar yaratarak kendisine destek sağlayacak ve giderek güçlenecektir. Bu ve diğer sebeplerle terör örgütleri kitap, dergi, afiş, poster, radyo, tv, film, cd, gibi neredeyse tüm iletişim araçlarını kullanır fakat kontrolün daha az olduğu ve çok daha kısa sürede daha etkili aktarımların yapılabildiği internet ortamı terör örgütleri için daha cazip bir iletişim aracı haline gelmiştir.

Terörün teorideki prensiplerini 5 maddede formüle eden şehir gerillası Carlos Marighella, adeta terörizmin hedeflerine ulaşmada kitle iletişim araçlarının ne kadar kilit konumda olduğunu vurgular. Bu maddeler (Gökulu, 2005: 102):

- Terörist eylemler seyirci ve dinleyicileri genelde kamuoyunu hedef almalıdır.
- Kurbanlar ve mağdurlar sembolik anlamlarından dolayı seçilmelidirler.
- Medya terörist şiddetlerine yer verme konusunda istekli olmaktadır.
- Medya, propaganda etkisi sağlanması amacıyla manüpile edilebilmekte, yönlendirilebilmekte ve aktif hale getirilebilmektedir.
- Hükümetler; sansürleme ve teröristlere medyayı kullanma konusunda müsaade etme gibi seçenekler arasında dezavantajlı bir konumdadır.

Kitle iletişim araçlarının terör örgütlerine diğer bir kazancı ise meşrutiyet kazandırmaktır. Eylemleri sayesinde siyasi düşüncelerini kamuoyuna anlatma fırsatı bulan örgütler, bu yolla siyasi amaçlarını haklı göstermeye çalışırlar. Eylemlerinin kitle iletişim araçlarında yer almadan önce varlıkları bile bilinmeyen örgütler, kitle iletişiminin gücü ile tanınır olurlar. Bu konu ile ilgili en çarpıcı örnek Filistin Kurtuluş Örgütü'nün 1972 Münih Olimpiyatlarında İsraili atletlere yönelik terör eylemidir. Olayla ilgili bir örgüt üyesinin açıklamaları şöyledir;

“Biz biliyorduk ki spor modern batı dünyası için, bir din kadar önemliydi. Yine biz biliyorduk ki, yanında bir televizyon kanalında FKÖ ile ilgili haberler varken, diğer kanalda da spor ile ilgili haberler varsa, Amerikalılar ve İngilizler kesinlikle spor haberlerinin olduğu televizyon kanalını seyredeceklerdir. Bu nedenle bizde onların olimpiyatlarını kendi amacımız için kullanmaya ve bu spor dini için en fazla kurbanın verilmesini sağlayacaktık. Bu eylem ilerde bütün dünyanın dikkatlerini bizim üzerimize çevrilmesine neden olacaktı. Biz onlara, yeni dinlerinin tanrıları ve televizyonlar için insanların kurban edilmesini teklif olarak götürecektik ve onlarda bizim bu davranışımıza olumlu yanıt vereceklerdi. Münih Olimpiyatlarından sonra artık hiç kimse Filistin davasını önemsememekten bahsedemeyecekti” (Gökulu, 2005: 102-103).

Sonuç olarak terör örgütleri için eylemlerden daha önemli olan eylemi duyurabilmektir. Bunun en pratik yolu da kitle iletişim araçlarıdır. Terör örgütleri eylemlerini kitle iletişim araçlarına yönelik gerçekleştirmeye başlamış, artık eylemlerin kendi özsel niteliklerinden çok haber olma niteliği ön plana çıkmıştır. Cooper'in ifadesi ile “Modern çağda teröristlerin medyaya olan ihtiyacı balığın suya olan ihtiyacı gibidir.”

2.2.2. Kitle İletişim Araçlarında Terör Konusu İşlenirken Sosyal

Sorumluluk Bilinci ve Etik Kurallara Uyum

Terör eylemlerinin amacının eylemler aracılığı ile gündeme gelmek olduğunu düşünürsek, bu ortamın oluşmasında en büyük katkıyı sağlayan kitle iletişim araçlarıdır. Terör olaylarının medyaya yansımaya biçimi, bu olayların toplum tarafından nasıl algılanacağını da belirler. Terör eylemlerinin sunumunda kullanılan, aktarma yöntemleri ile dil ve üslup şekli ve basın ilkelerine uygunluk prensipleri önem kazanmaktadır. Terör olaylarını dramatize edip, olayın özünden çok, görsel öğelerin ön plana çıkarılması terör olaylarının toplumdaki etkisini daha da artıracaktır.

Geçtiğimiz yıllarda Ertürk Yöndem Bey'in TRT'de yayınlanan "Açı" adlı bir programı vardı. Güneydoğudan, aşiret reisi bir konuğu vardı o programda: Aşiret reisi konuşuyor, terör olaylarını anlatıyor. Gördüğüm kadarıyla da hiçbir eğitimi olmayan biri idi. Ertürk Bey, üzerine basa basa sormuştu: "Eğitiminiz nedir?" diye; "İlkokul mezunuyum" demişti... Çok önemliydi onun söyledikleri. Diyor ki bu aşiret reisi: "Televizyonlardaki gazetelerdeki haberler, bu sıradan insanlara kişilik, kimlik veriyor, bir aidiyet veriyor ve onlar, dağın cazibesine kapılıyor. Çünkü biz onları gerilla, komando, şucu bucu vesaire, birtakım kimliklerle tasvir ediyoruz, öyle nitelendiriyoruz." O nitelendirmenin yanlışlığını, oradaki eğitimsiz insan anlattı. Nereden görüyor, çünkü o toplumun içinde yaşıyor. O, gençlerin dağa çıkma, başkaldırma, terörist olma psikolojisini çözmüş, ama tabii biz bunu çözmeye çok geç kaldık. Dil ve üslup sorunu tabii çok önemli, nitelendirmeler çok önemli (Avşar, 2003: 20).

Kitle iletişim araçlarının terör olaylarını ne şekilde verip, ne şekilde vermemesi konusunda birtakım öneriler vardır. İlk öneri, haber sunumunda terör eylemini gerçekleştiren örgüt veya teröristin kimliğini duyurmamaktır. Nedeni de bir çok eylemin sırf örgütün veya bu kişilerin varlıklarını duyurmak için gerçekleştirmiş olmalarıdır. Eylemin sonuçlarının ve özellikle etkinliğinin belirtileceği bir üslupla haberin verilmemesi de bir diğer öneridir. Çünkü, etkinlik, şiddet örgütlerinin en büyük amacıdır. Diğer bir nokta da felsefi, ideolojik, siyasal haklılık gerekçelerine zemin hazırlamamaktır. Yani haberin sunumunda terörden dolayı insanların, kurumların ve rejimlerin yıpranmamasına dikkat etmek ve terör eylemlerini gerçekleştirenleri "haklı" konumuna yükseltmemektir (Avşar, 1992: 65).

Zaman zaman kendini eleştiren toplantılar yapan basınımız bu konuda ilkeler geliştirmeye çalışmıştır. Bunlardan en önemlisi Gazeteci Apdi İpekçi'nin teröristlerce öldürülmesinden sonra İstanbul'da 30 Ocak-1 Şubat 1980 tarihinde yapılan toplantıdır (Avşar, 1992: 67). Bu toplantıda varılan sonuç terör örgütlerinin basın araçlarını kullandıkları olmuştur. 1988 yılında kurulan Basın Konseyi'nin belirlediği Basın Meslek İlkeleri de konuyla ilgili maddeler çıkarmış, 1,2 ve 13. maddeler basının terör ve şiddet olaylarının sunumunda uyulması gereken kuralları aktarmıştır.

Medyanın olayları sunarken, genellikle kullandığı yöntemlerden biri de şiddet olayını olabildiğince dramatik ve duygusal bir biçimde vermeye özen göstermesidir. Medya, olay gerçekleşikten sonra genellikle kurbanları üzerinden terör haberlerini oluşturma eğilimindedir. Medyanın terör haberlerini oluşturmak için kullandığı diğer bir

yöntemde, olayın gerçekleşmesinden hemen sonra olayla ilgili yeterli verilerin bulunmamasının da etkisi ile haberi sürekli olarak tekrar etme eğilimidir. Haberin sürekli tekrar edilmesindeki amaç, izleyicinin dikkatini çekmek ve izlenebilirliği sağlamaktır. Aslında bu gerçekleştirilirken, tekrar edilen olgu haberin içeriğinden ziyade izleyicinin ilgisini çeken görüntülerdir. Dünya Ticaret Merkezine yapılan terör saldırısında televizyonlar günlerce ikinci uçağın binaya çarpma anını defalarca yayınlamışlardır, adeta izleyicilerin belleklerine bütün ayrıntıların kazınmasını sağlamışlardır. Takip eden günlerde kimi televizyon kanallarında bu şiddet fetişizminin dozu iyice abartılmış, amatör kameralarla çekilen görüntüler dakikalarca ekranlara yansıtılmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan bu görsel zenginlik, terör olaylarının sunulması açısından olumsuz sonuçları da beraberinde getirmiştir (Gökulu, 2005: 94, 95).

Terör olayları elbette ülkede meydana gelen önemli bir olaydır ve kitle iletişim araçlarının haber verme işlevlerini yerine getirebilmeleri için bu haberlerin aktarılması gerekmektedir. “Terör haberlerinin medyada yer almaması gerekir” gibi bir düşünce terör örgütlerine yine fayda sağlayacaktır, fısıltı gazeteleri çalışacak ve dedikodular terör örgütlerinin eylemlerini daha da abartılı hale getirecektir. Muammer Yaşar Bostancı terör olaylarının medyada yer alması ile ilgili şöyle söyler; “Terör haberleri mutlaka haber kıymeti taşıyan haberlerdir ve verilecektir. Fakat burada abartıya girmemek lazım. Birde terörün ne kadar melun bir şey olduğunu, her haberde mutlak suretle vererek, onun yaygınlaşmasını, kendisine olumlu bir vasat bulmasını engelleyecek bir stratejiyle vermek gerekir (Avşar, 2003: 14).” Terör olayları kitle iletişim araçlarında yer almalıdır, fakat aktarılırken bazı değerler göz önünde tutulmalı sansasyonel haber adına terör örgütlerinin ekmeğine kaymak süren tarzda terörü özendirici ve propagandasına katkı sağlayıcı habercilik anlayışından uzaklaşılmalıdır.

Terör örgütlerinin amaçlarına erişmeye muktedir gösterecek tarzda basit bir vur-kaç eylemini sekiz sütun manşete çıkarmanın, günlük haber bültenlerinde baş haber yapmanın, hükümetin tedbirde yetersizliğini tenkit konusu yaparken devleti güçsüz, aciz ve çaresiz göstermenin terörle mücadelede hizmet etmediği; bilakis –amaç bu olmasa da- teröristin propagandasının yapıldığı sürekli olarak dikkatten kaçmıştır (Kesici, Cankara, Çeşme, 2004).

Terör olaylarının aktarılmasında dikkat edilmesi gereken ilk nokta olayların abartıdan uzak verilmesidir. Küçük bir olayın abartılarak büyük başlıklarla veya geniş

zaman dilimlerinde aktarılması olayın kendisinden büyük gölgesinin oluşturulması hem devlete hem halka hem de olayla ilgilenen kolluk güçlerine olumsuz yansiyacaktır. Hilmi Bengi şöyle söyler; Teröristleri herhangi bir sıradan faaliyet yürüten kişiler olarak görmemek, onların aslında çok kapsamlı bir faaliyet yürüttüğünü bilmek ve alacağımız önlemleri de bu çerçevede yapmak durumundayız ve biz gazetecilere de bu noktada çok büyük sorumluluk düşüyor: Karşımızda sıradan kuruluşların, sıradan örgütlerin, sıradan kişilerin olmadıklarını, planlı bir faaliyet yürüten bir örgüt yada örgütler yada kişiler ile karşı karşıya bulunduğumuzu görerek, bizimde onların propaganda amaçlarına alet olmamız gerekiyor... Bir haber, tek sütunluk herhangi bir terörist eylem haberi, eğer manşete taşınıyorsa, o taktirde bunun getireceği felaketi hep birlikte gözetmemiz lazım. Bu, borsayı da etkileyebilir. Bu turizmi de etkileyebilir. Bu, halkın moral gücünü de etkileyebilir. Bunu düşünerek, editoryal düzende yayıncı arkadaşlarımızın haberi gerek televizyonda, gerek basın organlarında takdim eden, veren, sunan arkadaşlarımızın, yerini belirleyen arkadaşlarımızın bu hassasiyeti göz önünde tutmaları gerekiyor (Bengi, 2003: 18).

Terör örgütlerinin çoğu kısıtlı imkanlarla çok sesli eylemler yapma peşindedir. Medya terör örgütlerinin seslerine mikrofon tutarsa, seslerinin daha da gür çıkmasını sağlarsa örgütler kendilerini daha güçlü görür, halk devleti daha aciz görür, toplumsal bir kaos oluşur. Medya vahşice yapılan bir eylemi vahşice sunmaya başladığı zaman, sunumun vahşiliğinden kaynaklanan, halkta yılgınlık, korku ve bir telaş başlayacaktır. İsteyerek veya istemeyerek medya terörünün oluşturduğu kaos ortamına katkı sağlayacaktır. Burada medyadan beklenen terör olaylarını devletin çıkar ve beklentileri doğrultusunda yayınlamaması değildir. Bu bir haber değeri olan olaydır ve dünyanın her yerinde haber niteliği taşır. Peki medyadan beklenen nedir? Bu haber aktarılırken, olayda güvenlik güçlerinin, sağlık personellerinin, inceleme ekiplerinin, İtfaiyenin vs. teröristlerin karşı durduğu, hedef aldığı tüm kesimlerin nasıl bir birlik içinde olduğunu, olay sırasında oradan geçen vatandaşların yaralılara veya devlet görevlilerine nasıl yardımcı oldukları gibi pozitif kareler sunulmalı halkın birlik ve bütünlüğü aktarılmalı, terör örgütünün beklentisi olan kaos, kaçışan insanlar, kanlı yüzler gibi insanları korku ve paniğe sürükleyen görüntülerden kaçınılmalıdır.

Terör örgütünün en büyük stratejisi hedef büyütme'dir. Kendisini daima geniş bir kitlenin üyesi olarak göstermeye çalışır. Bir terörist yakalanır ve derki; "Ben Kürt halkının temsilcisiyim. Ben CHP üyesiyim. Ben Ülkü Ocakları üyesiyim..." Amaç

devletin karşı duracağı hedefi büyütme'dir. Medya teröristin söylemlerini aktarırken buna dikkat etmelidir. Eğer teröristin ağzından çıkanları olduğu gibi aktarırsa hem devletin karşı durduğu alan çok büyümüş olacak hem terörist kendisini hiç alakası olmadığı bir grup içine sokacak hem de terör olayı ile alakası olmayan geniş bir kitle olayla ilgili zan altında kalacaktır.

Terör olaylarının medyada geniş yer bulmasının bir diğer olumsuz sonucu da terör örgütleri arasında rekabet ortamı yaratmasıdır. Başkomiser Necati Alkan medyanın terör örgütleri arasında nasıl rekabet duygusu oluşturduğunu şu örnekle açıklıyor; Mahir Çayan ve arkadaşları, DHKP/C temellerini atıkları yıllarda, aslında kır terörünü savunuyorlardı. Fakat o dönemde, Deniz Gezmiş ve arkadaşları, arka arkaya Amerikan üslerini bombalamaya başlayınca, birkaç tane banka soymaya başlayınca, demişlerki Mahir Çayan ve arkadaşları, “Biz geri kaldık, bu güne kadar hiçbirşey yapmadık yani bizde bir eylem yapalım.” Bunlar, kendi yayınlarında da bunu ifade ediyorlar (Alkan, 2003: 30). Haber bulaşıcı bir etkiye sahiptir, abartılı ve sansasyonel haber aktarım tarzı terör örgütleri arasında bir rekabet doğurabilir ve bu rekabet daha kanlı eylemlerle sonuçlanabilir. Medya kuruluşları haber aktarırken bu durumu da göz önünde tutmalıdırlar.

Kitle iletişim araçlarında terörle ilgili haberlerin gereğinden fazla aktarılması, terörist gruplara geniş analiz imkanları sunar. Teröristin eylemlerini gerçekleştirmede taktiksel değişikliklere gitmesine daha etkili eylemler yapabilmesi için yeni stratejiler geliştirmesine olanak tanır. Özdemir Sabancı suikastında, bina güvenliğinin nasıl aşılmış nasıl eylemin yapıldığı saniye saniye aktarılmış, terörle ilgili olmayan bir vatandaşın bile bir eylem yapabilecek kadar gelişmesi sağlanmıştır.

Uzun süreli rehin alma olaylarında kitle iletişim araçlarının kendi imkanları ile olayları aktarmalarının bu olayları izleyen teröristlerin cesaretini artırdığını veya bilgileri dışında gerçekleşen bir takım durumlardan haberdar kıldığını, bu şekilde olayın akışını teröristlerin lehine çevirdiğini ve olayda hedef alınan kişilerin aleyhine durumlar doğurduğunu da görmekteyiz... Nitekim, Avrasya Gemisi’ni kaçırmanın elebaşı olarak tanınan Muhammed Emin Tokcan da olay esnasında bilmediği bir durumdan televizyonlar sayesinde haberdar olduğunu söylemiştir. Tokcan, “Emniyet Şube Müdürü’nün ayağından vurulduğunu, feribotta olduğunu televizyondan öğrendim” derken, gemide bulunan Türk yolcuları Samsun’da bırakmayı planladıklarını ancak

televizyondan kendilerine karşı bir operasyon yapılacağını öğrendikleri için vazgeçtiklerini söylemiştir (Kesikin, Cankara, Çeşme, 2004).

Özellikle terörist eylem devam ederken yapılan canlı yayınlar güvenlik güçleri ve rehineler için oldukça kötü sonuçlar doğurabilmektedir. Bu tür durumlarda yayınların daha dikkatli, hatta bir müddet gecikmeli verilmesi daha doğru bir yaklaşımdır.

Medya terör olayları ile ilgili haber yaparken en baştan, haberin toplanma evresinden itibaren dikkatli olmak zorundadır. Güvenlik güçleri ile iş birliği içinde olmalıdır. Ceset görüntüleri, kan izleri ve bunun gibi yayınlar başta çocuklar ve turistler olmak üzere herkesi derinden etkilemektedir. Medya gizli operasyonlara katılan güvenlik personelleri hakkında geniş bilgiler sunmamalı, güvenlik personeli ve yakınlarını hedef haline getirmekten kaçınmalıdır. Elde ettiği bilgileri yayınlamadan önce mutlaka üzerinde düşünmeli eğer olumsuz sonuçları çok ise yayınlamayı bir müddet ertelemelidir. Özellikle kayıt dışı verilen bilgilere dikkat etmeli yayınlama zamanını doğru seçmelidir. Sorumlu bir basın anlayışı ile terör dünyada ve ülkemizde yok edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİNEMANIN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

3.1. Sinema Nedir

Sinema bir ışık kaynağından çıkan ışınları, üzerinde resimler bulunan bir film şeridinden geçirerek, gerçekte olduğu gibi, hareketli görüntüler meydana getirme işi ve bu şekilde meydana gelmiş olan görüntüdür. Sinema, bizim aslında film olarak adlandırdığımız ve kamera yardımı ile gerçek bir anın, birçok resminin ardı ardına çekilmesi ve daha sonra bunların seri olarak ardı ardına gösterilmesi ile o anın beyazperde üzerinde yeniden canlandırılmasıdır.

Belgeselci Paul Rotha 1930'larda "Sinema sanat ve sanayi arasında çözülmemiş büyük bir denklemdir" diye yazmıştı. Sinema, yirminci yüzyılın kültürel yaşamına egemen olan endüstrileşmiş sanat biçimlerinin ilki ve belki de en büyüğüdür. Panayır meydanındaki mütevazı başlangıcın ardından zaman içinde milyar dolarlık bir endüstri, en görkemli ve özgün çağdaş sanat biçimi haline gelmiştir (Simith, 2008:13).

Sinema nedir? Sorusunun cevabını almak için öncelikle sinemanın nasıl geliştiğini hangi aşamalardan geçtiğini bilmemiz gerekir. Bu nedenle önce Sinemanın dünyadaki gelişimine sonrada ülkemizdeki gelişimine bakmamız gerekir.

3.2. Dünyada Sinemanın Gelişimi

Dünyada sinemanın gelişimi iki başlık altında incelenmiştir. İlk başlığımız olan Sessiz Sinema'da sinemanın ilk yılları anlatılırken, ikinci başlığımız olan Sesli Sinema'da modern sinemaya yer verilmiştir.

3.2.1. Sessiz Sinema 1895–1927

Yedinci Sanat'ın mucidi olarak bilinen Fransız bilim adamı Louis Lumière, şu sözü tekrar etmeyi seviyordu: "Sinema fotoğraf sanatının bir dalı değildir (<http://www.maxicep.com>)." Lumière bunu söylüyordu ama devam eden hareketlerde çekilen fotoğrafların arka arkaya ve hızlı biçimde döndürülmesinin sinemanın temeli olduğunu da biliyordu.

1878 yılında Edward Muybridge yirmi dört adet fotoğraf makinesi ile California Pala Alto çiftliğindeki bir atı, koşarken çekti. Bu yirmi dört kareyi birleştirdiğinde ise

ortaya hareket eden bir varlığın ilk film edilmiş hali çıktı. Bu çekim ilk sinema çekimi olarak kabul edilmiştir.

1880'e gelindiğinde George Eastman'ın sarma film kavramı herkesi heyecanlandıran bir buluş olmuştur. İçinde film makara haznesi olan ilk fotoğraf makinesiydi; kullanım kolaylığı için tasarlanan bu makinenin, obtüratörünün açılması için bir yayı, filmi serbest bırakması için bir düğmesi ve filmi geri sarmak için bir kolu vardı.

1892 yılında Thomas Alva Edison ve yardımcısı William Dickenson kinetograf denilen makineyi icat etti. Bu aygıtla, kenarlarına düzenli delikler açılmış 15 m'lik filmler üzerine saniyede 40 görüntü saptanabiliyordu. Kinetograf'ın çektiği görüntüler ise Kinetoskop denilen aletle izlenebiliyordu. Bu cihaz yalnızca bireysel olarak kullanılabilirdi. İçerisindeki makaralara yerleştirilen filmler makaralar sayesinde oynatılıyor ve kutunun üst kısmından bakan izleyici de filmi izleyebiliyordu. Kinetoskopların ticari olarak satışa sunulmasıyla birlikte Edison, kitlesele film çekimi yapılabilen ve güneşin durumuna göre tekerlekler üzerinde döndürülen ilk film stüdyosu Black Maria'yı inşa etti.

1895'e gelindiğinde Auguste ve Louis Lumiere, sinematografi adı verilen aygıtı geliştirdiler. Elle çalıştırılabilen bu aygıt film çekimi ve gösterimi yapabiliyor ve 10 kg dolayındaki ağırlığı sayesinde de, istenen yere taşınabiliyordu.

Auguste Lumiere anılarında Sinematograf'ın icadını şöyle anlatır:

Edison'ın kinetokopu, bizi kalabalık bir salondaki seyircilere, hareket eden insanları, nesneleri bir perde üzerinde, gerçeğe uygun bir biçimde gösterebilme düşüncesine yöneltti. 1894 yılı sonuna doğru bir sabah kardeşimin odasına gittiğimde, bana rahatsızlandığı için gece uyuyamadığını ve düşündüklerimizi gerçekleştirebilecek bir düzenek tasarladığını söyledi. Görüntü içeren film, kenarlarına açılacak deliklere sırayla girecek tırnaklar aracılığıyla, dikiş makinesindeki yönteme benzer bir biçimde yukarıdan aşağıya doğru hareket ettirilecekti. Kardeşim bir gecede sinematografi bulmuştu (www.broadcasterinfo.net).

Sinematograf denilen aygıt hem kamera, hem de baskı makinesi olarak kullanılabilirdi, film şeridinin hareketini "tırnak itişli" bir mekanizma sağlıyordu ve çok da hafifti. Elle kurulabildiğinden ve hafifliğinden ötürü her yere taşınabilen Sinematograf'da merceğin arkasından saniyede 16 kare akıyordu: 16 kare bir yandan filminden tasarruf sağlıyor, bir yandan da Projeksiyon sırasında daha az gürültü

çıkartıyordu. Edison, aygıtlarının elektrikle çalışmasında ısrar ederek bu alandaki üstünlüğü elinden kaçırmıştı. Louis Lumiere, titiz, ayrıntıların mükemmeliyetine düşkün bir insan olduğundan, gelişkin bir mühendislik ürünü olan kamerası 50 yıl sonra bile gayet iyi çalışıyordu (www.broadcasterinfo.net).

Lumière kardeşler, ilk özel sinema sunumlarını 22 Mart 1895 tarihinde, halka açık olan ve izleyiciden ücret alınan ilk gösterimlerini ise Paris'te Salon Indian Du Grand Café'de 28 Aralık 1895 tarihinde gerçekleştirmişlerdir. Tarihe geçen bu genel sunum, Lumière kardeşlerin ilk filmi olan *Sortie des Usines Lumière à Lyon* (Lumière Fabrikasından Çıkan Işık) un da aralarında bulunduğu on kısa metrajlı filmden oluşuyordu. Her film 17 metre uzunluğundaydı ve yansıtıcı ile çevrildiklerinde 46 saniye sürüyordu.

Sinematograf'ı kimseye satmasalar, bir geleceği olmadığına inansalar da, Lumiere Kardeşler beklemedikleri bir ilgi gören gösterilerini sürdürebilmek için, film üretmek gerektiğini anlarlar. Gerçekten de ilk gün yalnızca 35 kişi, birer frank ödeyerek film izlemişti ama kısa süre de gösteriler kapalı gişe yapılmaya başlamıştı. Sabah 10'dan gece yarısına dek günde 20 gösteri yapılır olmuştu. Bu ilgi karşısında, göstericinin çıkardığı sesi bastırmak amacıyla salona bir de piyano yerleştirilmiş, gösteriler müzik eşliğinde yapılmaya başlanmıştı. Lumiere Kardeşler, yabancı ülkelerde yapılacak çekimlerin daha fazla ilgi çekeceğini düşünerek, dünyanın dört bir yanına operatörler gönderirler. Bu operatörlere, işlerinin sürekli olmayacağını, 6 ay, en fazla 1 yıl sürebileceğini söylerler. Ellerinde birer sinematograf, çekim yapmak için yabancı ülkelerin yolunu tutar. Bu arada Promio, 1896 yılı yazında İstanbul'a gelerek çekimler yapar. Haliç'in Panoraması, Boğaziçi Kıyılarının Panoraması, Türk Topçusu, Türk Piyadesinin Geçit Töreni adlı filmler çeker. Böylece değişik ülkelerin görüntü, anıt, gelenek ve kişilerinden oluşan önemli bir belgelik çıkar ortaya. İzleyenlerin, ancak okuyarak ya da giderek bilgi edinebilecekleri yöreleri, olayları beyaz perdede görmelerini sağlayan yepyeni bir iletişim imkanı doğar. İki yıl içinde, Lumiere'lerin ellerindeki film sayısı 1000'i bulur. 1896 yılında sinematograf ilkin Londra ve Brüksel'de, ardından Berlin ve Madrid'de, daha sonra da Sırbistan, Rusya, Romanya'da ve bu arada İstanbul'da seyirciyle buluşur. Lumiere'lerin operatörleri 14 Mayıs 1896'da Rus Çarı II. Nikola'nın Sen Petersburg'da yapılan tahta çıkış törenini filme alarak önemli bir belgesel gerçekleştirirler. Tahta çıkış töreninden iki gün sonra yapılan, yeni Çar'ın halkı selamlaması töreni sırasında bir tribün çöker. Büyük bir kargaşa olur. Bir

kaç bin kişi ezilir, Lumiere Operatörleri bu olayları da çeker ama polis hemen filmlere el koyar. Böylece sinema, ilk kez sansürle tanışmış olur ve bu görüntüler halka ulaşamaz. Sinematograf, aynı yılın Nisan ayında da ilk kez Atlas Okyanusu'nu aşarak ABD'ye ulaşır. Lumiere'lerin operatörlerinden (Cezayirli) F. Mesguich, 1896 yılının Mayıs ayında New York'a gider. İlk 6 ayda 21 kişilik kameramancı grubu ülkeyi dolaşarak Sinematograf'ı Vodvil salonlarında sergileyerek en büyük rakibi Edison'un kinetographını saf dışı bıraktı. 29 Haziran 1896'da New York'ta Keith's Theater adlı müzikholde Amerikan halkı Sinematograf'la tanışır. Gösterilen her film alkışlarla karşılanır. Gösterinin sonunda seyirciler "Lumiere Brothers" diye tempo tutar. Amerika'nın hemen her kentinden çığ gibi istek gelmesi üzerine, yerli üreticiler telaşlanır. Yeni başkan seçilmiş olan William Mc Kinley'nin "Amerika Amerikalılarıdır" ilkesini benimseyen içe dönük politikasının da etkisiyle, Lumiere operatörleri çok geçmeden ABD'de beklemedikleri engellemelerle karşılaşır. Sokakta çocukların kartopu oynamasını çekmekte olan Mesguich, izinsiz çekim yaptığı gerekçesiyle tutuklanır. ABD'ye yasadışı yollardan sokulduğu gerekçesiyle, gümrükçüler malzemeye el koyar. Yerli üreticiler gazetelere verdikleri ilanlarda Sinematograf'ı kötüler, Amerikan yapımı Biograph'ın görüntülerinin, Sinematograf görüntüleri gibi titreşmediğini öne sürerler. Üstelik "yerli malı" olduğunu vurgulayarak, milliyetçi duyguları harekete geçirmek isterler. Lumiere'lerin New York'taki temsilcisi Lafont, çareyi bir transatlantiğe atlayıp ülkesine dönmekte bulur. Lumiere'lerin Amerika serüveni böylece bir yıldan kısa bir süre içinde sona erer (www.broadcasterinfo.net).

Lumiere'lerin 28 Aralık 1895 tarihindeki gösterilerini izleyenler arasında olan Georges Melies, bu ilk sinema gösterisinden oldukça etkilenmiş hatta gösteri sonunda Sinematograf'ı satın almak istemiş, fakat bu isteği Luminiere'ler tarafından geri çevrilmiştir. Georges Miles çok etkilendiği bu gösteri sonrası sinemayla ilgilenmeye başlamıştır (www.earlycinema.com).

Georges Miles, Lumiere'lerden farklı olarak sürekli stüdyoda çekimler yapmış ve gerçek yaşama uygun olmayan fantastik çekimler sunmuştur. Melies sinemayı tiyatro gibi ele almış, stüdyosunu bir tiyatro salonu gibi dekore ettirmiş, kahramanlar yanlardaki kapak ya da kanatlardan sahneye çıkıp oyunlarını sergilemişlerdir. Melies 1907 de yazdığı bir makalesinde bunu övünerek anlatmıştır. Melies 1914 yılına kadar 400'ün üzerinde film çekti. Bunlardan bazıları 700m uzunluğa erişiyordu. Melies'in

1902 yılında çektiği “Ay’a Seyahat” filmi, bugün ticari değer taşıyan ilk gösteri filmi olarak kabul edilmektedir. Sinema sanatında bugün dahi kullanılmakta olan birçok tekniği Georges Melies'e borçluyuz.

Lumiere’ler ve Melies aynı dönemde aynı ülkede yaşamış olmalarına rağmen farklı sinema anlayışları onları iki farklı türün mucitleri yapmıştır. Lumiere’ler gerçek olayları kameraya almış, sokakta rastlanacak şeylerden sinemasını oluşturmuştur. Lumiere’lerin bu bakış açıları Belgesel Sinema’nın ilk örnekleri sayılırken, Melies sinemasında kahramanların birden girip kaybolması gibi daha çok fantastik unsurlar kullanmış kurgu tekniği geliştirerek gerçekte var olmayan olayları sinemada var etmişlerdir. Melies’in sinema anlayışı da Öykülü Sinema’nın ilk örnekleri sayılmaktadır.

Lumiere’ler ve Melies’in ardından sinemanın önemli bir ismi de Charles Pathe’dır. Charles Pathe Sinemanın ticari yararlarından ilk istifade eden kişidir. 1900 yılında kurduğu film şirketi ile 20. Yüzyılın başlarında dünya sinemasına egemen olmuştur. Sadece film dağıtımı yapmayıp ham film üretimi, film banyo atölyeleri de kurarak sektöre egemen olmuştur. Charles Pathe’nin ticari başarısını gören Leon Gaumont sektörde Pathe’nin ilk rakibi olmuştur.

1900’lü yıllara gelindiğinde çok çekimli film dönemi başlar, çoklu çekimler bir istisnadan çok norm olarak ortaya çıkar; filmlerde tek çekimler artık kendi içinde bütünlüklü bir anlatım birimi olarak ele alınmıyor, bir çekim diğeri ile ilişkilendiriliyordu. Bununla birlikte sinemacılar doğrusal bir anlatı nedenselliği kurmak ya da zaman-mekan ilişkilerini açıkça kurgulamaktan çok, eylemin doruk noktalarını yakalamak ve vurgulamak için ardışık çekimler kullanmaya başladılar. “Atraksiyonlar Sineması”na uygun düştüğü için, kurgu, anlatısal gelişmeleri anlatmaktan çok görsel hazzı güçlendirmek için kullanılıyordu (Smith, 2008: 37).

Sinema dünyada oldukça popüler olmuştu fakat bir eksiklik vardı ve çok geçmeden birileri bu eğlenceli görüntüler arasında neyin eksik olduğunu buldu. Sinema, edebiyat ve tiyatro gibi alanlardan beslenecek, sinemaya hayal gücü, oyunculuk, karakter gelişimi, hikâye unsurları eklendi. Bu noktada 1903 yapımı The Great Train Robbery (Büyük Tren Soygunu) isimli filmin önemi büyüktür. Filmde, on dakika boyunca tek konu anlatılıyordu; tren soygunu, kaçış ve suçluların yakalanışı. Bu yapımın ardından filmlerin süreleri git gide uzadı, konular ve karakterler daha etkileyici hale geldi (www.istegenc.com.tr).

Sinema, ortaya çıkışının ilk on yılının sonunda, yirminci yüzyılın yaşamının çığırından çıkan hızı içinde birçok çılgınlıktan biri ve ilginç bir yenilik olarak kendini kanıtlamıştı. Yine de henüz emeklemekte olan bu iletişim aracı, biçimsel gelenekleri ve öykü anlatma düzenekleri bakımından, önceden var olan iletişim araçlarına, bir bakıma modası geçmiş yapım yöntemlerine, vodvil ve fuar gibi önceden var olan gösterim alanlarına fazlasıyla bağımlıydı. Ne var ki, sonraki on yılda sinema, yirminci yüzyılın kitle iletişim aracı olma, kendini biçimsel geleneklerini, endüstriyel yapısını ve gösterim mekanlarını tamamlama yönünde önemli adımlar attı (Smith, 2008: 41).

1908 yılından Birinci Dünya Savaşı öncesine kadar, önce tiyatro eserlerinin sinemaya uyarlanması yönünde bir furya başladı. Bu furyanın en kalıcı etkisi, edebiyat çevrelerinin ve aristokrat zümrenin dikkatini bu yeni sanata çekmek oldu. Kısa sürede Fransız tiyatrosunun neredeyse bütün eserleri sinemaya aktarıldı. Böylece yıldız aktörlerin saltanat dönemi başladı. Bu burjuva sinemasının en ünlü sanat filmi, hiç kuşkusuz Charles Le Bargy ve Andre Calmettes'in Guise Dükünün Katli (L'Assassinat du Duc de Guise - 1908) adlı filmleridir. Filme alınan tiyatrolar modasının ardından sine-roman modası başladı. Victorin Jasset, birkaç bölümlü seri filmleri icat etti ve Eclair firması için 1908 yılında büyük başarı kazanan ilk polisiye serisini, Nick Carter'ları, ardından Zigomar serisini ve 1913 yılında Protea'yı çevirdi. Jasset de çok sayıda film çeken dönemin başarılı yönetmenlerindedir. Filmlerinin hemen her yerine çıplak kadınlar koyan, akılcı ve nevrozlu bir yönetmen olan Jasset'in anımsatılması gereken bir diğer özelliği de tüm filmlerinde Josette Audriot isimli bir oyuncuya yer vermesiydi. Jasset'in yanı sıra anımsanması gereken bir diğer yönetmen de, 1911 yılından sonra Fantoma (1913-1914), Judex (1916), Vampirler (1915-1916) başta olmak üzere birçok ünlü seriler çeken ve sine-romanlar çeviren Louis Feuillade'dır. Yine de üretime sine-romanlardan çok, güldürü filmleri egemendir. Bu tür filmlerde bir yandan sinemanın bütün olanaklarını keşfeden, bir yandan da Fransız komedi ustalarının özelliği olan yaratıcılığı kullanan Fransız güldürü okulu, dünyada üstünlüğünü kabul ettirmişti. Max Linder bize birçok büyük başyapıt armağan eder: Max ve Açılış (1910), Kınakına Kurbanı Max (1911) gibi. 1912 ve 1913 yıllarında dünya çapında bir yıldız olan Max Linder'in beyaz perdenin en komik aktörlerinden biri olduğu tartışmasızdır (www.fantastikedebiyat.com).

Birinci dünya savaşının başlaması ile birlikte dünyadaki sinema pazarının %60-70 gibi bir oranına hakim olan Avrupa ülkeleri gerilemeye başladı. Fransa, İtalya,

Danimarka'nın uluslar arası pazardaki oranları sürekli azalırken savaşa seyirci kalan ABD hızlı bir yükselişe geçti. Her ne kadar ayakta kalma savaşında başarılı olabilmek için Avrupa sinemacıları diğer ülkelerde özellikle ABD'de bürolar açsalar da çoğu başarılı olamayıp kapanmak zorunda kalmıştır.

Dünya Savaşı Fransız sinemasının gerilemesine yol açarken, bu durum yıldızı bir daha hiç sönmeyen Amerikan sinemasına yaradı. Bağımsızlar denilen grup, 1914'ten başlayarak Amerikan film piyasasına hakim oldu ve 200 nüfuslu, küçük bir yerleşim merkezinde; Hollywood'da şirketler kurdu. Öte yandan İsveç, İtalyan ve Ayzenshtayn (Eisenstein) ile Rus sineması önemli atılımlar yaptı. Sonraki yıllarda Hollywood'da da film çeken Ayzenshtayn, sinema sanatına ilk kez kurguyu getirerek Potemkin Zırhlısı ile neredeyse bir sinema devrimi yaptı. 1905 ihtilalinde bir gemideki ayaklanmayı anlatan ve liman kenti Odessa'da geçen film, uzun süre tüm zamanların en iyi filmi olarak anıldı (www.maxicep.com).

Amerikan sinemasının altın çağında dokuz büyük stüdyoyu oluşturacak şirketten ilki Hollywood'da kurulan Paramount'dur. İlk yapımları 'The Squaw Man' adında bir western olacaktı. Filmin konusu Wyoming'de geçiyordu. Çekimi Arizona Flagstaff'da yapmaya karar vermişlerdi. Fakat filmin yönetmeni De Mille ,Flagstaff'a geldiğinde burasını hiç beğenmedi. Ayrıca hava çok kötüydü. De Mille trene atladı ve Los Angeles'in portakal bahçeleriyle dolu güneşli banliyösü Hollywood'a kadar uzandı. De Mille portakallarla pek ilgilenmese de güneş onun için önemliydi. Büyük bir depo kiralayıp filmi çekmeye koyuldu. Hollywood'da daha önce de film çekildiği olmuştu ama Mille'nin deposu burada kurulan ilk stüdyo olarak adlandırılabilir. Ancak gerçek anlamda ilk stüdyo 1915'te Universal tarafından kuruldu. Kısa sürede diğerleri izledi: United Artist, Warner Brothers, Colombia, 1920'lerin sonunda MGM ile RKO ve birkaç yıl sonra da 20th Century Fox (www.msxslabs.org).

Amerikan sinemasının ortaya çıkardığı en yetenekli sinemacılardan birisi olan David Wark Griffith sinemayı ilginç bir eğlence düzeyinden başlı başına bir anlatım aracı konumuna yükselten en önemli sinemacı oldu. Söze ve yazıya başvurmadan yalnızca sinemanın anlatım olanaklarıyla izleyiciyi etkileyen, duygu ve düşünceleri en çarpıcı biçimde perdeye yansıtan Griffith, günümüzde artık klasikleşmiş olan sinema tekniklerini uyguladığı gibi, film yapım sürecinin de temel aşamalarını yerleştirdi ve bütün bu aşamaları uyumlu biçimde yürüten yönetmenin önemini ortaya koydu.

Griffith, Ince ve Mack Sennett, o dönem sinemasının üç büyük yapımcısının (Aitken, Adam Kessel ve Charles Bauman) denetimindeki üç ayrı şirket adına tek bir şirket kurdu. Bu yeni şirket, 1915-1917 arasında 400 film çekti ve ABD ile İngiltere'de 4500'den fazla sinema salonunu denetler duruma geldi. Bu üç şirketin oluşturduğu konsorsiyumun yaşamı kısa sürdü ama, yeni boyutlarla (dramatik etkiler, gerilim, sanatsal araştırma, düşünce) zenginleştirdiği Amerikan sinemasına yaptığı katkı, ona fevkalade saygın bir yer kazandırdı.

Griffith 1915 yılında o güne dek Amerika'nın en uzun metrajlı filmi olan ve ona sinemadaki yerini getiren "Bir Ulusun Doğuşu" filmini çekti. Bu film Griffith'a sinema tarihinde önemli bir yer getirse de bu film hayatını oldukça olumsuz etkilemiş geriye kalan sinema yaşamında bu filmin getirdiği olumsuzlukları aşmaya çalışmıştır. 1917'te Bir Ulusun Doğuşu filmine yapılan eleştirilere cevap olarak çektiği "Hoşgörüsüzlük" adlı filminin uğradığı ticari başarısızlığın ardından oldukça sıkıntılı günler yaşadı. Muazzam bir servete malolan bu film, çekildiği dönemde vasat kabul edildi ancak bugün sessiz sinema sanatının en büyük eserlerinden ve sinemanın başyapıtlarından biri sayılıyor.

Sinemanın önemli bir ticari araç haline gelmesi beraberinde star sistemini de doğurmuştur. Oyuncular film şirketleri ile uzun ve ihlali zor anlaşmalar imzalamaya başlamış, bu anlaşmalar oyunculara ciddi paralar ve ün getirmiştir. Bu oyuncuların en ünlülerinden birisi de Charlie Chaplin'dir. Chaplin Amerikan yapımı sessiz filmlerde canlandırdığı acınacak halde ama aynı zamanda komik küçük serseri (Şarlo/Charlot) karakteriyle dünya çapında ün kazandı. 1914'te oynadığı ilk filmini izleyen iki yıl içinde ABD'nin en tanınmış kişilerinden biri olmuştur. 1920'lerin başlarına gelindiğinde filmlerinin sağladığı gelirlerin yüksekliği karşısında hiçbiri istediği ücreti ödeyemez hâle gelmiş bu nedenle de ancak yapımcılığını kendisinin üstlendiği filmlerde rol almıştır. 1920'lerin sonlarında sesli sinemaya geçilmesinden sonra yalnızca birkaç filmde görünmekle yetinmesine karşın, ilk dönem filmlerinin sinema klasikleri olarak değerlendirilmesi ve yeni izleyici kitlelerince de ilgi görmesi nedeniyle ününü hiç yitirmemiştir.

3.2.2. Sesli Sinema 1927-1960

1927 yılına gelindiğinde sinemada bir devrim yaşandı. İlk sesli film olan "The Jazz Singer" (Caz Şarkıcısı), New Yorklu izleyiciler tarafından hem izlendi hem de

dinlendi. Filmin yıldızı Al Johnson'ın söylediği şarkılar diskten çalınıyordu. Ancak, görüntüyle ve oyuncunun dudak hareketleriyle ses o kadar uyumluydu ki, izleyiciler gösteriyi ayakta alkışladı. Jazz Singer, gerçek bir sesli film örneği değildi, sadece sessiz filme uyumlu olarak çalınan 4 şarkı ve konuşmadan ibaretti.

Sesli filmlerin izleyici sayısını önemli ölçüde artırması üzerine, 1927-29 arasında 15 ay içinde Amerikan sinema sanayisi sesli sinemaya geçti. Ama sesli sinema bir dizi teknik ve estetik sorunu da birlikte getirdi. Mikrofonların ağır ve hareket olanaklarının sınırlı oluşu, çekim sırasında motor sesinin de kaydedilmesini önlemek için kameraların büyük kabinlere konması zorunluluğu filmlerdeki hareket olanağını kısıtlıyordu, öykünün ve duyguların diyaloglarla daha kolay aktarılması filmlerin gittikçe durağan ve çok konuşmalı yapımlar halini almasına yol açtı. Yönetmenler de çekim sırasında oyunculara ve teknik ekibe talimat verme olanağını yitirdiler. Öte yandan ezber yeteneği sınırlı olan, görüntü ile sesi uyumlu olmayan ve aksan problemi yaşayan birçok oyuncu sinema perdesinden yok olup gitti. Buna karşılık, oyuncu yönetiminde ustalaşmış yönetmenlerle tiyatro deneyimi ve yeteneği olan oyuncular öne çıktı.

Sinemaya sesin gelmesi ile bazı güçlükler de doğdu. Sessiz sinema döneminde Dil'in bir önemi olmadığı için yerli yabancı film ayrımı diye bir şey yoktu, seyirci için önemli olan şey görüntüydü. Sesin sinemaya girmesi ile birlikte artık yabancı filmlerin yabancı olduğu apaçık ortadaydı. Bu sorunu çözmek için alt yazılar kullanılsa da pek başarılı olamadı, seyirci dinleme lüksünü elde ettikten sonra okumayı tercih etmedi. Amerikan sineması çözümü oyuncu ve yönetmen transfer etmekte buldu. Diğer ülkelerdeki birçok oyuncu ve yönetmen Amerika'ya gelip dil dersleri aldı ve sinema yapmaya başladı. Billy Wilder, Otto Preminger, James Whale ve Alfred Hitchcock bunlardan bazılarıydı.

Sesin sinemaya girmesiyle aynı dönemlerde bir yenilik daha vardı sinemada: Artık çekilen filmler siyah ve beyaza mahkum değildi. Sinemanın ilk yıllarında elle ya da şablonla boyama yöntemiyle bazı renkli filmler yapılmıştı. Technicolor Corporation tarafından geliştirilen Technicolor fotografik renklendirme yöntemi ilk kez 1922'de uygulanmıştı. Ama üç temel renk kullanımına olanak sağlayan yöntem 1929-32 arasında geliştirildi ve uygulamaya kondu. Bu yöntem, Disney'in kısa canlandırma filmi The Three Little Pigs (1933; Üç Küçük Domuz) ve kısa canlı film La Cucaracha' dan (1934) sonra giderek yaygınlaşmaya başladı.

1929 yılında sinema için önemli bir gelişme daha yaşandı. Günümüz sinema ödülleri içinde en prestijli ödül olarak gösterilen Oscar ödülleri dağıtmaya başlandı. (Oscar'da, beş temel alan; En İyi Erkek Oyuncu, En İyi Kadın Oyuncu, En İyi Film, En İyi Yönetmen ve En İyi Senaryo, olmak üzere toplam yirmi dört alanda ödül dağıtılıyor.)

1 Eylül 1939 yılında II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile sinema dünyası büyük bir durgunluk yaşadı. Genellikle savaşı değişik yönleriyle tanıtmayı ve cephedeki ordulara moral vermeyi amaçlayan filmler çekildi. Sinema ikinci Dünya Savaşında ayakta kalmaya çalışırken yeni bir rakibi ortaya çıkmıştı: Televizyon. 1930'lu yılların ortalarında yaygınlaşmaya başlayan televizyon bir süre sonra çok popüler bir araç halini almış ve sinemaya olan ilgiyi azaltmıştır. Sinema ise şiddet ve erotizme yönelerek bu etkiyi azaltmaya çalışsa da, sinema ilk dönemlerdeki ilgi yoğunluğunu tekrar yakalayamayacaktır.

1945'te savaşın sona ermesi pek çok ülkede sinema için yeni bir başlangıç anlamını taşıyordu. Doğu Avrupa ve Çin'de sinema savaşın yıkımından sonra hızla canlandı; fakat yeni kurulan komünist rejimlerin bürokratik denetimi altına girdi. Almanya, İtalya ve Japonya'da sorun faşizme suç ortaklığı mirasıyla lekelenmeyecek yeni bir sinema sorunuydu. Hindistan'ın bağımsızlığının ardından Asya ve Afrika'daki sömürgelerin peş peşe bağımsızlığını kazanmaları, yeni doğan ulusların sinemalarını ulusal bir kendini kanıtlama mücadelesiyle bütünleştiriyordu. Savaşın ardından Hollywood kaybettiği denizaşırı pazarları yeniden ele geçirmek için büyük bir hızla harekete geçti. Ama hegemonyasının iki cephede tehdit altında olduğunu görüyordu. Sanatsal açıdan, faşizmin küllerinden doğan İtalyan yeni-gerçekçi hareketi daha özgür ve stüdyoya çok daha az bağımlı bir sinemanın mümkün olduğunu göstermekteydi. Ne var ki, endüstriyel bakış açısından daha önemli olan, savaştan sonra önce Britanya ve Birleşik Devletler'de büyük stüdyoları, stüdyo ürünlerine neredeyse mahkum olmuş bir izleyici topluluğu sağlayan sinema salonu zincirinden yoksun bırakmaya zorlayan anti-tröst yasasının yürürlüğe girmesiyle aynı zamana rastladı. 1945, sadece savaşın bitişine değil, Hollywood'un iç ve dış pazarını korumak için artçı bir savaş yürütmesi ve dünyanın diğer yerlerinde rakip sinema biçimlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, stüdyo sistemi için sonun başlangıcına da işaret eder (Simith, 2008: 245-246).

Yapımcılar izleyiciyi yeniden sinema salonlarına çekebilmek için teknolojik yeniliklerden yararlanmaya çalıştılar. Özel gözlüklerle izlendiğinde üçboyutlu görüntü

etkisi yaratan filmler ilk kez o dönemde ortaya çıktı. Bu buluşun beklenen başarıyı sağlayamaması üzerine, Sinemaskop adı verilen büyük görüntü uygulamasına geçildi. Görüntünün enini, boyunun 2,5 katı olarak verebilen Sinemaskop filmler izleyicileri yeniden salonlara çekmekte başarılı oldu. ABD'de art arda Oklahoma (1955), yeniden çekilen On Emir (The Ten Commandments; 1956) ve Ben Hur (1959) gibi tarihsel ve dinsel konulu filmler, müzikaller, western, \QX çekilmeye başlandı. Bunlar çok sayıda oyuncunun ve gösterişli dekorların kullanıldığı masraflı yapımlardı (www.nuveforum.net).

1960'larla birlikte sinemada, modern sinema diye adlandırılan dönem başlar. Stüdyo sinemasının neredeyse bitme noktasına geldiği 60'ların diğer bir sorunu ise artık iyice yaygınlaşan televizyon olmuştur. Televizyonun tüm dünyada yaygınlaşması insanlara bedava eğlence sunması sinemayı oldukça etkilese de sinema ses sistemleri ve görüntü teknolojisi farkıyla ayakta kalmayı başardı. Modern sinema ile birlikte Avrupa sineması daha özgün filmler üretirken Amerikan sineması basma kalıp bir anlayışla birbirinin aynı olan filmler üretmeye başlamıştır. Amerikan popüler sineması, sanat yönü düşük, ticari yönü yüksek filmler yapıp bu filmleri dünya pazarına sunmuş ve ticari açıdan oldukça başarılı bir strateji izlemeye başlamıştır. Avrupa sinemasında bu dönemlerde birçok yeni akım ortaya çıkmıştır, bu akımlar "Sinemada Etkili Akımlar" bölümünde ele alınacaktır.

3.3. Türkiye'de Sinemanın Gelişimi

3.3.1. İlk Yıllar

Sinema Osmanlı İmparatorluğunda da Fransa'daki gelişmelere paralel olarak aynı dönemlerde başlamıştır. İlk sinema gösterimi Bir Fransız olan Bertrand sayesinde Yıldız Sarayında Padişah ve saray ahalisine yapılmış, fakat sinemanın halka inmesi de çok gecikmemiştir. Halka açık yapılan ilk gösteri ise o dönemlerde Pera diye adlandırılan genelde yabancıların yaşadığı Beyoğlu'nda Sponeck Birahanesi'nde yapılmıştır. Nijat Özön bu ilk gösteriyi şöyle anlatmıştır; "Tren kalktı bittabi sessiz sedasız. Aman Yarabbi! Üstümüze doğru geliyor. Zindan gibi salonun içinde kımıldamalar oldu. Trenin perdeden fırlayıp seyircileri çiğnemesinden korkanlar ihtiyaten yerlerini terk ettiler galiba. Hani bende korkmadım değil; lakin merak galip geldi beni iskemleye mıhladı. Bereket versin ki tren çabuk geçti..gitti (Özön, 1968: 62). Osmanlı'da ilk filmler, yabancı kameralar tarafından çekilen belgesellerdir. Bir Türk

tarafından yapılan ilk film, Osmanlı ordusunda bir subay olan Fuat Uzkınay'ın belgeseli Ayastefanos'taki Rus Abidesinin yıkılışıdır (1914). Uzkınay'ın filmini "Merkez Ordu Sinema Dairesi" belgeselleri izlemiştir. Merkez Ordu Sinema Dairesi, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın emriyle 1915 yılında kurulmuştur. Dairenin başına Sigmund Weinberg getirilmiş yardımcılığı ise Fuat Uzkınay'a verilmiştir. Weinberg Türkiye'yi ziyarete gelen imparatorların gezilerinin belgesellerini çekmiştir. Sonraki dönemlerde ilk konu film çalışması için Enver Paşa'yı ikna etmeyi başaran Weinberg daha önceden çekimlerine başlanmış fakat tamamlanamamış olan "Leblebici Horhor" ve "Himmet Ağa'nın İzdivacı" adlı filmleri tamamlamaya çalışır. Leblebici Horhor'u tamamlayamasa da Himmet Ağa'nın İzdivacı filmini tamamlamayı başarır ve böylece Türk Sinema Tarihi'nin ilk konulu filmi çekilmiş olur (1916). O dönemde tamamlanabilen diğer filmler ise Milli Müdafâ Cemiyeti tarafından yapılan ve Sedat Simavi'nin yönettiği Pençe ve Casus filmleridir.

Cemiyet filmlerinin ardından sinemamızda ilk ciddi adım ilk film şirketi olan Kemal Film'in kurulmasıdır. Kemal Film 1922'de Seden kardeşler tarafından kurulmuştur. İki yıllık bir ömre sahip olan Kemal Film bu kısa süre içinde oyuncuların tamamını tiyatrocuların oluşturduğu ve yönetmenliğini Muhsin Ertuğrul'un yaptığı dört filme imza atmıştır. Bunlar İstanbul'da Bir Facia Aşk (1922), Boğaziçi Esrarı (1922), Ateşten Gömlek (1923) ve Kız Kulesinde Facia'dır (Kaplan, 1998: 740).

3.3.2. Tiyatrocular Dönemi (1923-1939)

Döneme, tiyatrocular dönemi denilmesinin en önemli sebebi Muhsin Ertuğrul ve tiyatro ekibinin sinemayı tekelinde bulundurmasıdır. Bu dönemin sanatçılarının hepsi tiyatro kökenli ve tiyatro ile sinemayı aynı anda yürütüyorlardı. Üstelik çoğu eski ve geri bir tiyatro anlayışına bağlıydılar. Sinemanın havasına tam hakim olamıyorlardı. Bu dönem sanatçılarındaki genel düşünce "*tiyatro üstün bir sanat, sinema ise sıradan bir eğlence*"dir. Bu nedenle sinemaya gerekli özeni göstermiyorlardı.

Bu dönemin sinemamıza katkılarını şöyle sıralayabiliriz.

- İkinci özel yapımevi ve stüdyo bu dönemde kuruldu.
- İlk ortak yapım olan "İstanbul Sokaklarında" filmi (Türk, Mısır, Yunan) bu dönemde çekildi.
- Film türlerinin ilk örnekleri (dram, melodram, güldürü, köy filmi, polis filmi, Kurtuluş Savaşı filmi..) bu dönemde çekildi.

- Ses teknolojisi bu dönemde sinemaya girdi.
- Kadın oyuncular bu dönemde sinemaya giriş yaptı (Özön, 1995: 22-24).

Hiç kuşkusuz tiyatrocular döneminin en ünlü ismi Muhsin Ertuğrul'dur. Ertuğrul sinemaya tiyatro mantığı ile yaklaştığı için oldukça eleştirilse de sinemamıza kattıkları hiçbir zaman göz ardı edilmemiştir. Ertuğrul'un sinemamıza katkılarını Alim Şerif Onaran şöyle sıralamıştır;

- Ertuğrul, sinemaya kimsenin el atmadığı dönemde, kendi girişimleriyle bu sanatı Avrupa'da inceleme konusu yapmış, Türkiye'de eleştirmiş ve sonunda kendisi filmler çevirmiştir. Mesleğin “piri”, “babası” sayılabilecek bir öncüdür.
- Kemal Film döneminde olduğu gibi İpek Film döneminde de ülkemizde sinemayı gerçekleştirecek araç ve personel yokluğu içinde, Ertuğrul, olması gerekenden fazla bir çaba ile filmler gerçekleştirmiştir.
- Bir tiyatro adamı olarak yaptığı sinema, daha çok tiyatroya benzemişse; bunu kusur saymaktan çok; sinemada, Avrupa'da, onun zamanında denenilen bir tarz olarak görmek gerekir (Onaran, 1986: 213).

Tiyatro döneminin sonlarında bir diğer yönetmen ise Faruk Kenç'tir. 1916'lardan başlayıp 1939 yılına kadar uzanan, Muhsin Ertuğrul ve tiyatro oyuncularının damgasını vurduğu bu dönemde “Taş Parçası”yla bağımsız bir yönetmen araya girer. Tiyatrocuların dışından gelen bu yönetmen Faruk Kenç'tir. Almanya'da fotoğrafçılık ve film okulunu bitirip 1938 yılında yurda dönen Kenç, zorunlu olarak Ertuğrul'un takımındaki tiyatro oyuncularıyla bir süre çalışacaktır. Çünkü o günün koşulları içinde Şehir Tiyatrosu oyuncularını, hocalarını Ertuğrul'un izinde olup, Türk sinemasını ellerinde tutmaktadırlar (<http://www.kultur.gov.tr>).

3.3.3. Geçiş Dönemi (1939-1950)

Sinema tarihimizde tiyatrocular dönemi ile sinemacılar dönemi arasında geçiş niteliği taşıyan, Faruk Kenç'in Taş Parçası adlı filmi ile başlayan ve 1950'lerde Lütfü Akad başta olmak üzere Sinemacılar Kuşağının çıkışı ile sonra eren bir dönemdir.

Geçiş dönemi Tiyatrocular ile sinemacılar dönemleri arasında yer alan, aşılması zorunlu bir dönemdi ve bütünüyle de yararsız sayılmazdı. Tiyatrocuların gerek endüstri gerekse sanayi yönünden kurdukları tekelin yıkılması bu dönemde gerçekleşmiştir (Özön, 1968: 22). “Geçiş Dönemi” yönetmenlerinin çoğu Batı'da eğitim almış ve maddi

durumları iyi olan gençlerdi. İkinci Dünya Savaşının da yaşandığı bir dönem olan Geçiş Dönemi'nde 100 kadar film üretilmiş, sinemaya yeni yönetmenler, oyuncular ve teknisyenler gelmiştir. Mısır filmlerinin etkili olduğu, örgütlenmenin hız kazandığı ve film sayısının giderek arttığı bir dönem olan Geçiş Dönemi her bakımdan önemli bir dönemdir (Ormanlı, 2006: 14).

Geçiş dönemi sinemamız II Dünya Savaşına rastlar. Bu nedenle Özellikle Avrupa ve Amerika'dan gelen filmlerin sayısında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. İthal filmlerin sayılarının azalması sonucu, halkın ilgisi yerli sinemaya ve Mısır sinemasına kaydı. Fakat yerli sinemada ciddi bir üretim sorunu vardı yılda birkaç filmde fazla üretilmediği için Mısır sineması ciddi bir atılım yaparak Türkiye'de ciddi gişeler yapmayı başardı. Mısır filmleri hem Türk müziğini hem de Türk sinemasını etkilemiştir. Bunlar yerli sinemanın yeteri kadar film üretilmediği dönemde orta sınıfa mensup izleyicilerin, izleyebileceği filmler olmuştur.

Devlet Mısır filmlerinin bu kadar ciddi bir talep görmesine karşın bir önlem olarak en azından şarkıların Türkçeleştirilmesi konusunda bir karar aldı. Ancak bu yetersiz kaldı melodram Türk Sinemasının resmi türü oldu. Bu dönemde yurt dışına giderek sinema eğitimi alan Faruk Keleş, Baha Gelenbevi, Turgut Demirağ, Şadan Kamil, Çetin Karaman, Şakir Sırmalı, Çetin Kayanbey gibi yönetmenler Türkiye'ye dönerek filmler çektiler. Tiyatroculardan farklı olarak sinema dilini kullandılar. Sinemasal olarak çok başarılı olmasa da bu denemeler yeni bir nefes getirdi. Sinemayı tiyatrocuların elinden kurtardılar (www.turksineması.com).

3.3.4. Sinemacılar Dönemi (1950-1970)

Türkiye'de sinemacılar dönemi olarak bilinen bu dönemi açmak onuru Lütfi Ömer Akad'a nasip olmuştur. Halide Edip Adivar'ın romanının sinemaya uyarlanması olan "Vurun Kahpeye" filmi Türk Sinemasında yeni bir dönemin başlangıcını simgelemektedir. 1952 yılında çektiği Kanun Namına filmi de Akad'ın sinemamıza kazandırdığı ikinci önemli filmidir.

Eskiye nazaran konu çeşitliliği yaşanan ve birçok kaynakta "Sinemacılar Dönemi" diye adlandırılan bu dönemde; Lütfi Akad, Metin Erksan, Atıf Yılmaz, Osman Seden, ve Memduh Ün gibi isimler ilk filmlerini çektiler. Film sayısı ve seyirci sayısının giderek arttığı yapım şirketlerinin çoğaldığı bu dönemde sinema dilinde, tekniğinde yenilikler denenmiş ve zaman zaman başarılı sonuçlar alınmıştır. Bu

dönemin ortasında yer alan 1960 darbesi ve sonrası yaşananlar Türk Sinemasına damgasını vurmuştur.

Sinemacılar dönemi, çok partili döneme geçişin siyasal ve ekonomik çalkantıları içinde güçlü bir sinema endüstrisinin oluşmasını sağlayamasa da sinema dilinin, tekniğinin ve anlayışının kurulmasında önemli bir dönem oldu.

1960 Devrimi'nin getirdikleri doğrultusunda sinemamız çalkantılı bir döneme girmişse de, sinemamız film üretmeye devam etmiş, eski yönetmenlerin yanında birçok yeni yönetmen ve oyuncu da sinemamıza dahil olmuştur. 1960 yılı Türk Toplumunun olduğu kadar Türk Sineması'nın da bir dönüm noktasıdır. 1960 Anayasasının getirdiği özgürlük anlayışı, toplumu ve siyasal yaşamı değiştirmiş, bu değişiklikler sinemanın, halkın sorunlarına eğilmesine toplumsal gerçeklikleri perdeye aktarmasına yardımcı olmuştur.

Sinemacılar Dönemi, Türk Sineması adına önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sinemamızın altın çağının yaşandığı bu dönemde çekilen film sayısı 300'lere ulaşmış, ardında derin izler bırakacak birçok yönetmen ve oyuncu kazandırmış, sinemaya yeni bir bakış açısı getirerek toplumun sorunlarını konu edinen cesur filmler üretmiştir.

3.3.5. Genç Sinemacılar Dönemi (1970-1980)

1970 yılının en büyük çıkışı Türk sinemasında yeni bir dönem açıp daha sonraki yıllarda birçok yönetmeni etkileyen "Umut"tur. Yılmaz Güney'in gelişiyile Yeşilçam sinemasının yerleşik kalıpları, şablonları bir anda altüst olur. Güney'in önemli bir özelliği de Türk Sinemasını dış ülkelerde tanıtip evrensel boyutlara taşımasıdır (Özgüç 1993: 46).

1970'li yılların başlangıcı "Ulusal Sinema" tartışmalarının ardından yeni bir düşünce akımını getirecektir. Yücel Çakmaklı'nın yönettiği "Birleşen Yollar", "Milli Sinema" ya da "İslami Sinema" akımının öncüsü olarak dikkat çeker. Bu dönemde "Masal Filmleri" de tırmanışa çıkmıştır. "Ayşecik", "Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler" buna örnektir. Yine bu yıllarda "Çocuk Yıldızlar" gündemdedir. Örneğin; Sezercik, dizileriyle Sezer İnanoğlu, Yumurcak tiplmesiyle İlker İnanoğlu ve Afacan rolleriyle Menderes Utku.. Arabesk de yine bu dönemde kendini hissettiren ve uzun yıllara da damgasını vuran bir işleyiş olmuştur (Özgüç, 1993: 45).

Güney'le açılan Genç/Yeni Sinemacılar Dönemi'nin öbür yönetmenleri yapıtlarını 1975'te vermeye başladılar. Bu tarihten günümüze uzanan süre gerek

Türkiye'nin siyasal, ekonomik, toplumsal yaşamı, gerek Türk Sineması için en sarsıcı en bunalımlı yıllarıydı. Sinema salon, izleyici sayısı, film yapımında hızlı bir dönüş başladı. Sinema endüstrisindeki işsizlik büyük boyutlara ulaştı. Televizyonun yaygınlaşmasıyla Türkiye'de sinema artık “en ucuz eğlence aracı” olmaktan çıkmış ve endüstrinin “izleyici, ne sürülürse kabul eder” dediği “altın çağ” sona ermiştir (Özön, 1995: 36).

3.3.6. 1980 Dönemi Türk Sineması

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile uzun bir süredir çalkantılar, siyasal kavgalar, ölüm olayları ile iç içe yaşayan Türk toplumunda yeni bir dönem başladı. Bir iç savaşı andıran karamsar günlerin bunalımından çıkan Türk Toplumunu gibi, Türk Sineması da, bu dönemin oluşumlarına ayak uydurmaya çalıştı (Güçhan, 1992: 94).

1980'den sonra Türkiye'de siyasal, toplumsal ve ekonomik alanlardaki değişmelere paralel olarak kültürel alanda özellikle de sinemada oldukça büyük değişimler olmuştur. 1980 askeri darbesi toplumun her alanında olduğu gibi sinemada da etkilerini göstermiştir. Darbenin sinemaya etkisi özellikle filmlerin konu ve temalarında kendini belli eder (Doğan, Özsoy, Topcu, 2002: 50).

Türk Sinemasının altın çağı diye anılan 1960-1975 yıllarının aksine, 1980'lerde sinemaya olan ilgi azalmıştır. Televizyonun hayatımızda yaygınlaşması ile halk ucuz eğlenceyi tercih etmiş ve sinema salonlarından yavaş yavaş çekilmeye başlamıştır. Sinema pazarında oluşan daralmadan en az zararla kurtulmak isteyen film yapımcıları ise çareyi seks filmleri çekmekte bulmuş fakat askeri darbenin getirdiği yeni sansürler film şirketlerinin bu kaçış yolunu da sıkıntıya sokmuştur. Yapım şirketleri seks filmlerinden de istediklerini elde edemeyince çareyi arabesk film çekmekte bulmuşlar, Orhan Gencebay, Hakkı Bulut, İbrahim Tatlıses, Müslüm Gürses gibi dönemin ünlü arabesk sanatçıları sinema perdesinde yerlerini almıştır.

1980'den sonra televizyonun ardından videonun hızla yayılması; “korsan kasetçilik”le yerli yabancı filmlerin yağmalanması, korsan olsun olmasın yerli ve yabancı filmlerin videolardan halka açık yerlerde karşılığı ödenmeksizin gösterilmesi, sinemayı daha ağır bir bunalıma sürükledi (Özön, 1995: 36).

1986'da kabul edilen 3257 sayılı “Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu” adlı yasayla film denetiminin polisten alınıp, sinema ve öteki konularla birlikte Kültür

Bakanlığı'nın görevleri arasına sokulması, bu konuda ileride daha uygun ve tutarlı tutumlar yaratacak bir politika oluşturmuştur.

1980'li yılların sinema özelliklerini ana hatları ile şöyle özetleyebiliriz (Güçhan, 1992: 94).

- 70'li yılların ikinci yarısında, sinemaları kaplayan seks, karate filmleri ile sinemadan uzaklaşan seyirci yeniden sinemaya dönmeye başlarken, seks filmleri üzerindeki denetim sıklaştı. Video cihazlarının sayılarının artması sinemaları video piyasası için film çekmeye yönlendirdi.
- Evdeki kadın izleyiciye yönelik magazin basın ve gazino dünyasının ünlü starlarını Yeşilçam tarzı melodramlarda bir araya getirerek, bilinen öyküleri yenilediler. Bu arada güncel olgularla inandırıcı biçimde yaklaşmayı deneyen yeni çabaların ürünü filmlerde; aile, tüketim, kadın, cinsellik, iletişimsizlik, köşeyi dönme gibi olgular ele alınıyor, melodram kalıplarına düşmeden işlenmeye çalışılıyordu.
- Yabancı dizi ve filmlerin artması, video piyasasındaki canlılık, seyircinin görsel beğenisinde olumlu gelişmeler yaratarak, Türk sinemasını estetik yönden değiştirmeye zorlamıştır. Politikadan uzaklaşan üniversiteli gençlerin sinema ile olan bağları kuvvetlenmiştir. Sinema bir sanatsal uğraş, kültürel bir alışveriş olarak değerlendirilmeye başlamış, genç kitlenin sinemaya olan katılımında büyük artışlar olmuştur.
- Türk sinemasında önceki dönemde sömürü olarak işlenen, bunun dışında görmezlikten gelinen cinsellik nihayet doğallıkla söz edilebilir bir duruma gelmiştir.

3.3.7. 1990 Sonrası Türk Sineması

Türk Sineması 1990'lara hoş bir merhaba diyememiş, geçmişten getirdiği sorunları üzerinden atamamış birde bunların üzerine 90'ların ağır ekonomik koşulları da eklenince sinema adına 90'lar ölü geçmiştir. Yönetmenler kendi çabalarıyla zorla çekebildikleri filmleri gösterime sokabilme başarısını gösterecekler de seyircileri salonlara çekmeyi başaramamışlardır. Ancak 92'den sonra Türk Sinemasında bir kıpırdanma başlamış ve bu tablo biraz değişim göstermiş, seyirci yavaş yavaş da olsa salonlara gelmeye başlamıştır.

90'lı yılların başından itibaren siyasal nitelikte filmler çekildi. “Sen Türkülerini Söyle” ve “Ses” gibi filmler de siyasal filmlerin habercisi gibiydi. Hatta Prenses'i bile aynı çerçevede mütalaa etmek mümkündür. ...Avrupa Birliği sürecine girilmiş olması siyasal sinema teşebbüslerini kolaylaştırmıştır. Bu durumun aynı zamanda Kürt sorununu ve azınlıklar üzerine filmleri de kolaylaştırdığı görülmektedir. Zaten son dönemlerde de “Hoşçakal Yarın”, “Eylül Fırtınası”, “Işıklar Sönmesin”, “Güneşe Yolculuk” ve diğer başka örnekler gibi hiç de küçümsenmeyecek sayıda siyasal yönelimleri olan filmler yapılmışlardır. Bu örnekteki gibi filmlerin siyasetle ilgisi geçmiş dönemdeki filmlerin siyasetle ilgisinden daha dolaysızdır. Ondan öte bu filmlere siyasal film denmese de filmler siyasetle daha ilgilidir (Kayalı, 2001: 145).

1992 yılında Sinan Çetin'in “Berlin in Berlin”i, 1993'te Şerif Gören'in “Amerikalı”sı ardından “İstanbul Kanatlarımın Altında”, “Eşkya”, “Ağır Roman”, “Her şey Çok Güzel Olacak”, “Kahpe Bizans” gibi filmler -çoğu popüler kültürü yansıtan filmler olsa da- seyirciyle buluşmayı sağlamış ve gişe olarak başarılı olmuşlardır. Özellikle Eşkya (Yavuz Turgul-1996) 2.5 milyon izleyiciye ulaşması Türk Sineması için güçlü bir umut kaynağı olmuştur. 1999 yılında gösterime giren Kahpe Bizans Filmi de 2.5 milyona yakın bir başarıya ulaşmıştır. 2000'li yıllara kadar en başarılı filmler Eşkya ardından Kahpe Bizans'tır. 2000'li yıllara biraz umutlu giren Türk Sineması filmlerini tanıtım kampanyaları ve popüler oyuncu kadrolarıyla destekleyerek başarılı olmaya çalışmışlardır. 2001 yılında vizyona giren Yılmaz Erdoğan'ın Vizontele'si 3 milyon 300 bine ulaşan seyirci sayısı ile sinema tarihimizin en başarılı filmi unvanını almıştır. Popüler kültüre hizmet eden oyuncu kadrosunun tanınmışlığı ve zenginliğiyle gişe yapan filmlerin ön plana çıktığı bu yıllarda Zeki Demirkubuz, Nur Bilge Ceylan gibi yönetmenler yalın anlatımları ve mütevazı tanıtımlarıyla kendi izleyicilerine hitap etmişlerdir. Bu genç yönetmenler sınırlı olanaklarıyla Türk Sinemasına yeni bir boyut kazandırmışlardır.

Filmlerin daha çok seyirci toplamaları başarılarının ölçütü olarak değerlendirilmektedir. Ancak bir yandan da akla takılan bir düşünce vardır: duygu ve düşünceleri geliştiren kültür ürünleri, pazar mantığının dışında ve ondan etkilenmeden üretilmişlerdir. Bu nedenle de canlandığı söylenen Türk Sineması seyirci çekmeyi gözetiyor ve pazar ilişkilerini göz önünde bulunduruyorsa düşündürücü sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Angan, 1998: 27). Yani hem pazarı gözetip hem de topluma bir şeyler vermek zor iştir. Hele de Türk Sineması gibi, teknik, düşünsel ve parasal sorunları olan

bir sektör için bunu yapmak daha da zordur. Bu durumda 90'lar boyunca bir uyanıştan söz ediliyorsa, fikri olarak değil de artan film sayısı ve seyirci bazında bir uyanış olacaktır bu. Türk Sineması 90'lara sıkıntılı girmiştir. 1980'lerde Türk Sinemasının başına videolar bela olmuştur. Günün getirdiği şartlar nedeniyle zaten sokakta yürümeye korkan halk, evinde film izleme lüksüne çabuk alışmıştır. TV'nin renklenmesi 2. hatta 3. kanalın açılması bu da yetmezmiş gibi özel kanalların yayına başlaması ardından VCD ve DVD teknolojileri zaten sinemadan uzaklaşmış olan halkı iyice sinemadan koparıp evde film izleme keyfine alıştırmıştır. "Kapanan sinema salonları pasaja dönüştürülmüşken, 1990'lı yıllarda da küçülerek cep sineması halini aldığı görülmektedir. Üretilen yıllık film sayısı 10'a kadar düşmüş, Amerikan filmleri, yerli filmlerin boşalttığı alanı doldurmuştur. 90'lı yılların seyircisinde bir de değişim gözlenmektedir: Amerikan filmleri düşkün, aksiyonu, macerayı seven yeni kuşak bir sinema izleyicisi ve sinemayı yaşam felsefesi haline getirmiş azınlık bir sinema izleyicisi olmak üzere iki farklı tip bulunmaktadır. 1980'lerle birlikte işletmeciler egemenliğinin son bulması yönetmenlere bir ölçüde rahatlama sağlamıştır, en azından yönetmenler işletmecilerin sipariş film baskısından kurtulmuştur. Sonuçta film, seyirciden bağımsız bir sanat eseri haline gelirken, yönetmenler de 12 Eylül'ün etkisiyle kapalı bir anlatımı tercih etmişlerdir. Bu durum kurgusu, temposu, kamerası ile Yeşilçam'dan farklı, Avrupalı filmler gündeme getirmiştir (Pösteki, 2004: 30). Amerikan filmlerinin aksiyonuna alışkın bir sinema izleyicisinin isteğine cevap veren bir filmin gişede başarı şansının çok olduğu görünmektedir. Ömer Kavur, değişen ve Amerikanlaşan seyirci profilini şu şekilde değerlendirmektedir. "...izleyiciye baktığımız vakit izleyicinin beklentisi yani genellikle ezici bir çoğunlukta gerçekleşen, etkileyici, çarpıcı, anlatımı hınzır olan bir sinemadan yana olduğunu görüyoruz. Çünkü şartlanmış biraz izleyici biraz da çağdaş yaşamın getirdiği o hızın da bir etkisi var... Angelopus sinemasını düşünün, Amerikan sinemasına şartlanmış olan genç bir dimağ, adamın bir yerden bir yere beş dakikada yürümesine tahammül edemez yani mümkün değil. O kodları benimsemesine imkan yok. Çünkü farklı kodlara şartlanmışlar (Acar, 1997: 71)."

2000'li yıllarda da sinemamız 90'larda olduğu gibi popüler oyuncular ve popüler konularla, Amerikan tarzı çekimlerle gişe yapmaya çalışmış, popüler sinemanın bir parçası olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde artık düzenli olarak Türk Sineması'nda her yıl sinema adına birşeyler yapılmaya başlandı. Çekimler zamanında Kemal Sunal'ın

ölümüyle Balalayka, Kadir İnanır'ın etek giyme polemikleriyle “Komser Şekspir”, Zeki Alasya ile Metin Akpınar'ın barıştığı ve 13 yıl aradan sonra birlikte yaptıkları film olan “Güle Güle” dizisinin devamını merak edenler için “Asmalı Konak: Hayat” oldukça ses getirdi. 2000’li yılların en beğenilen filmlerine örnek olarak, “Vizontele”, “Hemşo”, “Yeşil Işık”, “O Şimdi Asker”, “G.O.R.A.”, “Yazı Tura”, “Babam ve Oğlum”, “Eğreti Gelin” gibi filmleri gösterebiliriz. Bu arada 2000 li yıllarla birlikte “Büyü”, “Dabbe,” Okul gibi yerli korku filmleri de sinema severlerle buluşmuştur. Günümüzde iyi veya kötü geçmişe nazaran iyi sayıda yerli film çekilmektedir. Bunlardan bazıları yaz tatilinde çekilmiş kalitesiz gençlik filmleri olsa da, yakın dönemin en çok tartışılan filmleri “Recep İvedik” serisi, “Arog”, “Nefes: Vatan Sağolsun”, “Üç Maymun”, “Beyaz Melek” gibi yapımlardır. (Üç Maymun Nuri Bilge Ceylan'a en iyi yönetmen ödülünü Cannes Film Festivali'nde kazandırmıştır.)

3.4. Sinemada Etkili Akımlar

Yüzyıllık tarihinde, sanatın diğer alanlarında oluşan birçok akımın etkisi altında kalan sinema, akımlar sayesinde değişerek ve gelişerek günümüze gelmiştir. Akımlar sayesinde hem sinemacıların hem de sinema izleyicilerinin sinemaya bakış açıları değişmiştir. Sinemaya yön vermiş başlıca akımları inceleyelim.

3.4.1. Dışavurumculuk (Ekspresyonizm)

Dışavurumculuk, sanatçıya ait zihinsel nitelikteki gerçekliklerin bir sanat yapıtında somutlaştırılması işlemi (Sözen, 1992: 67) olarak ifade edilir. İlk örneklerinin resim, heykel ve mimarlıkta verildiği akım Almanya ile özdeşleşmiştir. Almanya'nın ardından Fransa, Rusya, İsveç, Norveç, Çekoslovakya ve Polonya'da da güçlü bir etkiye sahip olmuş, az da olsa İngiltere ve Amerika'da da etkili olmuştur.

Kimi düşünürler dışavurumculuğu Kapitalizmin yaratmış olduğu bunalımlı toplumun gerçekleştirdiği etkin ve çağdaş bir sanat olarak değerlendirirken, kimileri de burjuvalara, savaşa ve şiddete karşı bir sanat olarak nitelemişlerdir (Budak, 1991: 60).

Bu akıma günümüz sinemasından verilebilecek en güzel örneklerden birisi Ömer Kavur'un “Gizli Yüz” filmidir. Film metafizik bir arayış üzerine kurulmuş, inançsız, şüphe dolu, rasyonalizmden uzaktır. İnsanı sonu hiçbir yere çıkmayan akıldışı bir yolculuğa sürükleyen film metafizik anlatımından dolayı dışavurumcu olarak nitelendirilebilir.

3.4.2. İzlenimcilik

19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmış ve bütün sanat dallarını etkilemiş bir akımdır. Özellikle doğadaki dış unsurların kişinin kendi içerisinde birtakım izlenim, duygusal iz bırakmasını savunan sanat ve edebiyat akımıdır. Bu akım içerisinde yer alan sanatçılar, doğayı, çevreyi olduğu gibi değil, dış unsurların görünüşünü değiştirmeden, kendi izlenimleri yardımıyla olmasını tasarladıkları bir biçimde yansıtmaya çalışmışlardır.

İzlenimcilik sinemaya estetik bir görünüm kazandırmak için, verilen ilk çabalardan birisidir. Sinemada izlenimci hareketler 1920 ile 1930 yılları arasında etkili olmuştur, fakat kendisinden sonra gelen birçok akımı etkilemesiyle sinema tarihi açısından önemli bir yere sahiptir.

Abisel, izlenimcilik akımına Renoir'in "Küçük Kibritçi Kız" (1928) filmini örnek gösterir. Filmde ışığın, gölgenin kullanılışı çok başarılıdır. Ayrıca Renoir, optik etkilerle, hızlandırılmış ve yavaşlatılmış hareketlerle film hilelerine de yer vermiştir. Bütün bunların bir masal dünyası yaratılmasına yönelik olduğu kadar, dönemin avantgarde hareketinin kullandığı yöntemlerin incelenmesi olarak da değerlendirilebilir. Karlarla kaplı soğuk kenti izlenimci yaklaşımlarla sunan Renoir, ağır, ölümcül bir hava yaratır. Bu soğuk dünya abartılı siyah-beyaz karşıtlıklar ve tuhaf gölgelerle doludur. Gerçek dünya zaman zaman gerçeküstü bir karabasan ya da tanrılar dünyasına dönüşür (Abisel, 1989: 164).

3.4.3. Gerçeküstücülük

İnsanın doğal dünyası olduklarına inandıkları fantezi, düş ve imgelerin üst gerçekliğini açarak, sanatı uygarlığın düzenli ve kısıtlı kurallarına karşı kullanmak isteyen Gerçeküstücülük akımı Luis Bunuel ile anılmaktadır. Sürrealist resimleriyle bilinen Salvador Dali ile arkadaşlığıyla tanınan Luis Bunuel, bu durumun sinemadaki temsilidir. Belli bir süre Franco rejimi sebebiyle başka ülkelerde sürgün hayatı yaşayan yönetmen, 1960'ların sonundan itibaren Fransa'da verdiği eserlerle olgunluk dönemi yapıtlarını piyasaya kazandırmıştır. "Gündüz Güzeli" ile başlayan bu eserlerin alegorik duruşları, hiciv dolu alt metinleri, düşsel dünyaları ve burjuvaya eleştirel bakışlarıyla yönetmenin özgün dünyasını temsil ettikleri söylenebilir.

Gerçeküstüculük akımının ülkemizdeki temsilcisi olarak Metin Erksan gösterilebilir. Son dönemde çekilen birçok filmde gerçeküstüculük akımının etkileri görülmektedir.

3.4.4. Gelecekçilik (Fütürizm)

Bu anlayışın uluslar arası bir akım haline gelmesi, İtalyan şair ve oyun yazarı Emillio F. T. Marinetti sayesinde. Marinetti, Paris'teki Le Figaro gazetesinin 20 Şubat 1909 tarihli sayısında Fütürist bildiri yayımlayarak, sanat çevrelerinin ilgisini çekmeyi başarmıştır. Yayımladığı bildiride geçmişin değerlerine karşı çıkıp, eskiyle tüm bağların koparılması gerektiğini ileri süren Marinetti, geleceği endüstrileşmede görüyor ve makineleri yüceltiyordu. “Güzelliğin yeni biçimi olarak hızın güzelliğini gösteriyordu. En güzel biçimlerden biri de, bir yarış otomobili olabilirdi. Yaşam ve tüm sanatlar makinenin işleyiş biçimine uygun olarak yeniden düzenlenmeli, metropolis, kaotik ve gürültülü yaşamıyla her an gündemde olmalıydı. Savaşlar gerekliydi, çünkü insanlığı geçmişin artıklarından temizleyecekti(Abisel, 1989: 106).

3.4.5. Yeni Gerçekçilik

İtalya'da faşist rejim ile ağır sansür baskısına tepki olarak doğan ve tüm sinema tarihinin en önemli akımlarından biri olan Yeni Gerçekçiliğin belli başlı öncüleri R. Rossellini, V. De Sica, L. V,scanti'dir.

Sinemaya belgesel niteliği kazandıran bu akımı ve İtalyan sinemasını Bazin şöyle aktarmaktadır: “Senaryonun temeli gündelik gerçekten ağını kopardığı zaman bile İtalyan filmleri olağanüstü bir belge niteliği taşır, senaryonun kök saldığı tüm toplumsal alanı da birlikte sürükmeden, senaryoyu bundan ayırmak mümkün değildir. ... İtalyan sinemasının hayranlık uyandırmaktan geri kalmamasının ve ona batı uluslarında çok geniş bir seyirci kitlesi sağlayan şey, günlük gerçeğin çizilmesinin bu sinemada kazandığı anlamdır. Kendisini hala yıldı ve kine kaptırmış bir dünyada İtalyan sineması hiç kuşkusuz, doğrudan doğruya kendi çizdiği çağın içinde devrimci bir hümanizmayı kurtaran tek sinemadır” (Bazin, 2000: 199-200).

Yeni Gerçekçilik akımının etkisi altında olan sinemanın bir özelliği de profesyonel olmayan oyuncuların bu filmlerde rol almasıdır. Bu filmlerde oynayanların çoğu rollerine uygun meslekten gelen kimselerdir. Bu durum, oyuncudan çok az rol ister, onlardan beklenen rol yapmaktan çok kendilerini canlandırmaktır.

3.4.6. Yeni Dalga

İkinci Dünya savaşı sonrası sinema alanında İtalya’da başlayan değişim, Fransa’yı da etkiledi. 1950’lerin sonuna doğru, ortaya çıkan bu sinema hareketi “Yeni Dalga”dır. Yeni Dalgacılar uzun metrajlı filmler çekmeden önce kısa metraja yönelmiştir. Bu kısa metraj dönemi akımın oluşum evresinde önemli bir yere sahiptir. Yeni Dalgacıların özelliklerini taşıyan ilk uzun metrajlı film ise Claude Chabrol’un 1958 yılında çektiği “Yakışıklı Serge” filmidir.

1959 yılına gelindiğinde “400 Darbe”, “Hiroşima Sevgilim”, “Serseri Aşıklar” gibi filmler akımın oturmasını sağlar. Yeni dalga akımında ele alınan konular genellikle yozlaşma ve yabancılaşmadır. Yabancılaşma duygusu bir bakıma topluma başkaldırı niteliğindedir. Gerçeklerden kaçma eğilimi, burjuva gerçeklerinden kaçma ya da onları yıkmaya eğilimine dönüşmektedir. Bu akımın kapitalizmin gerileme döneminde ortaya çıkması rastlantı değildir. Burjuvazinin sevgi yönünden kısırlığı ile kişinin sevgiye olan sınırsız gereksinimi, bu büyük çelişki Yeni Dalga filmlerinin başlıca konusu olmuştur.

3.4.7. Özgür Sinema

1950’lerin ortalarında İngiltere’de ortaya çıkan “Özgür Sinema” hareketinin kökeninde İngiliz belgesel sineması vardır. 1947 yılında çıkan Sekans adlı dergi etrafında toplanan Lindsay Anderson, Karel Reisz ve Tony Richardson gibi isimler, önce Sekans’da daha sonra 1951 yılında çıkmaya başlayan “Sight and Sound” dergisinde yazdıkları yazılarıyla İngiliz Filmlerini yerden yere vurarak radikal bir değişim gerekliliğini anlatmışlardır. Sinema yazılarının dışında kısa belgesellerde yapan bu grup 1956 yılında bir manifesto yayımlayarak “Özgür Sinema” hareketini resmen başlattılar.

Özgür sinemacılar eserlerinde, çalışan sınıfın problemlerini ve sosyal içerikli konuları gündeme getirmişlerdir. 1960’lardan sonra konu seçimlerinde bir değişiklik olmasa da anlatım tarzlarında biraz değişiklik olmuş, filmler daha öyküleyici ve bireysel bakış açısının daha ön planda tutulduğu bir üsluba yönelmiştir.

3.5. Toplumsal Sinema

3.5.1. Sinema ve Toplum

Sinema yalnızca bir eğlence veya gündelik hayatın monotonluğundan kurtaran bir araç değildir. Sinemanın, toplumsal ve kültürel yapıda önemli bir yerinin olduğunu

belirleyen pek çok faktör vardır. Toplumların doğal aşamaları olan sanayileşme, kentleşme olgularının kitle iletişim araçlarının gelişimi ile birleşerek yarattıkları ve eskiye göre çok daha homojen olan toplum yapısında artık farklı bir toplumsal etkileşim şekli vardır. Çağdaş insan dış gerçeği, kendisi adına bu dış gerçekliği anlatan kitle iletişim türleri aracılığı ile algılamakta, değerlendirmekte ve anlamlandırmaktadır. Bu kültür homojenliğine en büyük katkıyı ise sinemanın yaptığı söylenmektedir (Güçhan, 1992: 64).

Sinema zaman zaman seyirciyi yönlendirmekle, belirli kalıplara sokmakla suçlanmıştır. Bu konuyu toplumbilimciler “bazı insanlar bazı zamanlarda bazı iletişim araçlarından etkilenirler.” cümlesiyle anlatmaya çalışmışlardır. Ama asıl üzerinde fikir birliğine varılan konu kitle iletişim araçları ve bunun bir dalı olan sinemanın toplumu yansıttığıdır. Sinemanın ticari boyutu, mümkün olduğu kadar çok seyirciyi, mümkün olduğu kadar çok ölçüde memnun etmeye zorlamaktadır. Bu nedenle tanıdık konular, kolay anlaşılır karakterlerden oluşan ürünler yaratmaya genel bir eğilim vardır.

Sinema-Toplum ilişkisini gösteren diğer bir açıysa filmlerin içerikleriyle paralel giden toplumsal değişmelerdir. Başka bir deyişle filmin içeriklerinin değişmesi, toplumun geniş bir kesiminin değer yargıları inançları ve bakış açılarının da değiştiğini gösterir. Sinema kimi zaman öncü diye nitelendirilen filmleri ile toplumsal değişmelere yön verebilmiştir. Dünya sinemalarında bunun örnekleri çoktur.

Sinema, yönlendirerek, yansıtarak, duygu ve düşünceleri boyutlandırıp, zenginleştirerek toplumun bakış açısına katkıda bulunmakta, ayrıca üzerinde çok az şey bilinen konularda da ortak bir görüşün oluşmasına olanak tanımaktadır.

3.5.2. Toplumsal Sinema

Her sanat dalı gibi sinema da içinde yaşadığı toplumdan etkilenerek büyür ve gelişir. Belirli bir kültürün içinde yaşayan geçmiş tecrübelerden etkilenerek belirli bir bilgi ve kültür düzeyine ulaşmış insanlara sunulan filmlerde de belirli bir gerçeklik olması gerekmektedir. Sinema sadece insanları eğlendiren, boş vakitlerini dolduran bir araç değildir. Sinema içinde yaşadığı toplumun özelliklerini taşır, toplumun sorunlarını, acılarını anlatır bunun yanında geleceğiyle ilgili görüşler ileri sürer, yani bir amaç taşır. Bir filmin türü ne olursa olsun ister komedi, ister dram, isterse korku içinde gerçek bir şeyler olmalıdır. Bir filmi sinema eseri yapan üç önemli unsur vardır: estetik, gerçeğe uygunluk ve gizem.

Sanat en bilinen anlamı ile duygu ve düşüncelerin dışı vurumudur. Bireysel duygululuk içinde tarihsel ve toplumsal gerçeğin anlatıldığı yoldur. İnsanı ve toplumu bazen olduğu gibi bazen de olması istenilen doğrultuda yansıtan bir olgudur (Güçhan, 1992: 55). Sanat ve kitle iletişim araçları toplumu yansıtan ayna gibidir. Onlardan yararlanarak yaşadığımız döneme, dönemin olgularına, sorunlarına ve ilişkilere değişik açılardan bakabiliriz.

Toplumsal Sinemada İtalyan Yeni gerçekçi (Neo-Realizm), Alman Dışavurumcu ve Fransız Yeni Dalga akımlarının etkisi görülmektedir.

3.5.3. Toplumsal Gerçeklik Akımı

Sanat alanındaki farklı kültürel fonksiyonların tanımlanmasında tam bir görüş birliğine varılamaması sorunu sinemada da varır. Bu sorun toplumsal sinemada da kendisini göstererek üç farklı model gelişmesine neden olmuştur.

Öncelikle belirtilmesi gereken nokta, dışarıdaki film çalışmalarına daha önceki dönemlerde “okul” yada “akım” diye bahsediliyordu günümüzde “Hareket” olarak adlandırılmaktadır. Bunun sebebi: Hareket, niyet bildiren bir kavramdır. Bazı bilinçli amaçlar doğrultusunda yapılır.

3.5.4. Toplumsal Gerçekliğin Sinema Akımlarının İncelenmesine Yönelik Farklı Modeller Işığında Değerlendirilmesi

Emrah Özen bu konu ile ilgili olarak; Gabriel Huaco'nun Toplumsal Travma ve Kopuş Yaklaşımı, Andrew Tudor'un Örgüt Sosyolojisi Yaklaşımı, Terry Lovell'in Bağlamsalci Yaklaşımı olmak üzere üçlü bir ayırım yapmıştır (Özen, 2001: 155-160).

3.5.4.1. Gabriel Huaco'nun Toplumsal Travma ve Kopuş Yaklaşımı

Film hareketleri konusunda nasıl bir model benimseneceği hususunda değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bu konuda ilk kuramsal çalışmaların Gabriel Huaco'dan geldiği görülmektedir. Huaco “The Sociology of Film Art” adlı çalışmasında bir film hareketini tanımlayan üç kriterden söz etmektedir. Huaco'ya göre:

- Diğer sanat dallarındaki hareket örneklerinin tersine terim belirli toplumlarla sınırlanmıştır.
- Hareketin tırmanmasından önce söz konusu toplumda şiddetli bir sosyo-kültürel travma söz konusudur.

- Hareketi oluşturan filmlerin hepsi –en azından belirli bir yer ve zaman içinde- sinema için farklı ve yeni yaklaşımlar geliştirirler. Yani onlar eski yada geleneksel sinemadan estetik bir kırılmayı yada kopuşu temsil ederler.

Huaco bu modeli geliştirirken üç önemli gelişmeden yola çıkmaktadır. Alman Dışavurumcu Sineması, İtalyan Yeni Gerçekçi (Neo-Realizm), Rus Devrim Sineması. Bu saydığımız üç harekette sınırlı bir toplumda gerçekleşmiştir, üç hareketinde yükselmesinden hemen önce şiddetli bir sosyo-kültürel travma yaşanmıştır ve yine üç harekette estetik açıdan önemli kırılmalar gerçekleştirmiştir.

Film hareketlerinin modelleştirilmesinde bu ilk çalışma kuşkusuz günümüz şartlarına uymamaktadır. Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte bir yerde meydana gelen herhangi bir şey anında bütün dünyaya aktarılmaktadır. Yapılan filmler sadece yapıldıkları ülke sınırlarında kalmayarak bir çok ülkede gösterilmektedir. Bu da artık belirli bir toplumda sınırlı kalma maddesinin ortadan kalktığını bize göstermektedir.

3.5.4.2. Andrew Tudor'un Örgüt Sosyolojisi Yaklaşımı

Tudor hareket kavramını tanımlamada iki önemli etken üzerinde durmaktadır. Birincisi oluşumun bilinçli bir ortak amaca dayanması, ikincisi ise estetik açıdan eskiyle bir kopuş gerçekleştirmesidir. Ona göre bu hareketin içinde olan herkes ortak bir amaç taşımalıdır. Mesela Neo-realistlerin hepsi anti-nazist ve büyük bir kısmı Marksist'ti. Yani aynı politik bağı ve ideolojileri paylaşmaktaydılar. Kendilerinin bilinçli bir şekilde sinemaya karşı sorumlu ve bu konuda duyarlı görüyorlardı. Fransız Yeni Dalgası da "Cahiers du Cinema" dergisi etrafındaki grubun etkisi altındaydı.

Tudor'a göre toplumların bir travma içinde olmaları oldukça önemli ve şekillendiricidir. Ayrıca eskiyle olan kopuş sadece estetik açıdan olmalıdır, eskiyle bağlar koparılmadan yani bir reddediş olmadan gerçekleşmelidir.

Tudor bir filmin harekete nasıl yaklaşacağı konusunu şöyle değerlendirir. Öncelikle filmin ortak öğelerinin ne olduğuna bakar, bunu yaparken filmin biçimsel özelliklerini dışavurumcu hareketlerin kriterleri açısından irdeler ve filmin yararlandığı diğer kaynakları da göz önüne alır. Yani filmlerin biçimlerini hem getirdikleri yenilikler hem de önceki sinemadan aldıkları açısından değerlendirir. Daha sonra buradan yola çıkarak filmlerin genel olarak tema ve karakter yapılanmaları ile filmin biçimi

arasındaki ilişkiyi tartışır böylece filmler ve içinden çıktıkları toplum arasındaki ilişkiyi irdeler.

3.5.4.3. Terry Lovell'in Bağlamsalci Yaklaşımı

Terry Lovell yaklaşımını geçmiş ve gelenekle olan ilişkiler üzerinde yoğunlaştırmıştır. Çalışma bazı kriterlere göre hareket etmektedir:

1. Tematik Değişmeler ve Devamlılıklar: Lovell üslup ve temada getirilen yeniliklerin araştırılmasında öncelikle hareketin karşısına aldığı eski yapının filmlerine bakmak gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece tema ve biçimdeki farklı yanların yanı sıra benzerliklerin de altının çizilebilme imkanı ortaya çıkmıştır.
2. Dışsal Kültürel Dayanaklar: bu kriterde toplumsal kültürün hangi dönemde bir bunalımda olduğunun saplanması gerektiğini vurgular. Ona göre bu bunalımlar önemlidir çünkü ülkede bulunan bunalımla dış kaynaklı etkiler arasında paralellikler vardır. Eğer bir toplumda tükenmişlik ve bunalım varsa bu yeni arayışlara yol açacak burada da dış kaynaklar devreye girecektir.
3. İç Kültürel Dayanaklar: Kültürel bir akım, ya kültürün geri kalanıyla çatışmaya girdiğinde, ya da bu özgül modelin olanakları tükendiğinde sona erer. Yani önce bir doruğa ulaşır ve daha sonra bu özgül kültürel biçimlenim çöküp gider ve statik kurumsallaşma halinde dejenere olur.
4. İç Yapısal Dayanaklar: Lovell bu bölümde endüstrinin işleyiş ve yapılanması, üretimin temel belirleyicileri, üretim maliyeti gibi yapım ve finans konularına bakmaktadır. Burada dağıtımda anahtar rolü oynayanlar ve bunların film yapımındaki etkileri de incelenmektedir.
5. Dış Yapısal Dayanaklar: Burada da söz konusu sinema sisteminin diğer sistemlerle olan ilişkisine bakmak yararlı olabilir. Örneğin Yeni Dalga örneğinde Lovell Amerikan sistemindeki değişmelere değinmektedir. Amerikan stüdyo sisteminin çökmesiyle ortaya çıkan bağımsız şirketler ve serbest filmcilik bağımsız prodüksiyonlara olan ilgiyi artırmış, bu da Fransa gibi ülkelerde Yeni Dalga gibi bağımsız hareketlerin gelişmesinde etkili olmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TERÖR İÇERİKLİ SİNEMA FİMLERİNİN GENÇ NÜFUS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

4.1. Çalışmanın Yöntemi

4.1.1. Problem Durumu

“Bir katil iletişim araçlarını kullanarak kahraman olabilir. İletişim araçları teröristlerin ikinci yaşam alanıdır; medyasız bilgi toplayamaz, tehdit edemez, kısaca terör yapamaz” (İlhan, 1998: 66). Terör örgütleri seslerini duyurmak, sempatican ve eleman toplamak, davasını kamuoyunun gündemine taşımak, taleplerinin anlaşılmasını ve yerine getirilmesini sağlamak amacıyla terör eylemlerine başvururlar. Bir terör eyleminin başarısı toplumda meydana gelen korku ve panikle ölçülür. Bu korkuyu yaratacak en büyük güçte kitle iletişim araçlarıdır.

Sinema, kitle iletişim araçları içerisinde farklı bir konuma sahiptir. Birçok kitle iletişim aracı insanlardan fazladan bir çaba istemez, fakat sinema bu yönü ile diğer kitle iletişim araçlarından ayrılır. Sinema filmi izlemek için öncelikle gösterimi yapılan salona gitmek gerekir; yani bedensel bir çaba gerektirir. Sinema filmini izlemek için bilet satın almak gerekir; yani ekonomik bir çaba gerektirir. Oysa internet, televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları insanları bu zahmetten kurtarır. İnsanlar bu zahmetlere katlanarak gittikleri sinema filmlerini, dış dünyadan tamamen soyutlanmış, karanlık; sadece filme odaklı özel salonlarda izlerler. Bu özelliği ile sinema daha fazla akılda kalıcı ve daha etkili olur. Sinema bu özellikleri ile aktarılan verilerin direkt ulaştığı bir kitle iletişim aracıdır.

Terör konulu sinema filmleri izleyicilerde farklı etkiler oluşturabilir. Bazı insanlarda teröre ve terör örgütü mensuplarına daha fazla öfke duyulmasına, bazı insanlarda ise sempati ile bakmasına neden olabilir. Kuşkusuz burada sinema filminde terör konusunun nasıl anlatıldığı ve nasıl bir mesaj bilinçaltımıza gönderildiği de oldukça önemlidir.

4.1.2. Amaç

‘Terör olaylarının sinema filmlerinde yer alması, izleyicilerin terör ve terör örgütü mensuplarına karşı bakış açılarını değiştirmektedir’ düşüncesi, bu araştırmanın temel varsayımdır. Gündelik yaşamda radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarında sıkça karşılaştığımız terör eylemlerinin sinema filmlerine de konu olması toplumda farklı etkiler meydana getirmektedir. Çeşitli terör eylemlerin detaylarıyla sinema filmlerinde aktarılması toplumda terörün sıradan bir şey olarak görülmesine neden olmaktadır. Terör örgütü mensuplarının eylemlere hazırlanırken, eylemi gerçekleştirirken veya eylemi sonlandırdıktan sonra davranış ve düşüncelerinin açıkça görünmesi, terör eylemi sırasında olay yerinde olan kurbanların o anki durumlarının görülmesi, terör eyleminden sonraki hayatlarında meydana gelen fiziksel ya da psikolojik tahribatın görülmesi, insanların teröre ve terör örgütü mensuplarına karşı bakış açılarını değiştirmektedir. Bu araştırmanın amacı terör konulu filmlerin Türkiye’de yaşayan genç nüfus üzerindeki etkisini araştırıp bilimsel verilerle ortaya koymaktır.

4.1.3. Önem

İnsanlar izledikleri sinema filmlerinden etkilenirler, bu etki tüm yaş gruplarında meydana gelse de genç nüfus üzerinde daha fazladır. Genç nüfusun hayat tecrübesi eksikliği, aktarılan verileri uzun soluklu düşünmeden kabul eden aceleci yapıları, gençlerin etki oranını artırmaktadır. Toplumunuzun yarınlarını oluşturacak genç neslin, yaşadığı toplumun önemli sorunlarından biri olan terör sorununu, insanları etkileme ve yönlendirme gücü çok yüksek olan sinemadan öğrenmeleri, gençlerin yönlendirilebilme ihtimalini de beraberinde getirmektedir. Doğru bir yaklaşımla ve anlatımla hazırlanmamış her film en az, terör örgütünün propagandasını yapmak için hazırlanan filmler kadar tehlikelidir. Gençlerin toplumsal birliğini, devlete ve milli değerlere bağlılığını etkileme konusunda ciddi bir tehdittir. Gençlerin terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden olumsuz etkilenmelerini önlemek için, terör olaylarına karşı bilgilerinin artırılması gerekmektedir. Terör propagandası içeren sinema filmleri hakkında genç nüfusun bilinç düzeyinin tespit edilerek, olumlu yönde bir etki yaratılması önem arz etmektedir.

4.1.4. Varsayımlar

Terör olaylarının sinema filmlerine konu olmasının genç nüfus üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmada;

1. Toplumsal konuların ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanma oranının yüksek olduğu
2. Terör konusunun ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanma oranının yüksek olduğu
3. Terör konulu sinema filmlerindeki şiddet görüntülerine verilen tepkilerin, şiddeti yapan ve şiddete maruz kalana göre değiştiği
4. Terör örgütü mensuplarına övücü isimlerle hitap edilmesinin, herhangi bir özendirme nedeni olmadığı
5. Terör konusunun sinemada ele alınmasının korku ve panik oluşmasına neden olduğu
6. Terör konusunun sinemada yer almasının terör örgütüne veya terör örgütü mensubuna karşı bir sempati oluşmasına neden olduğu
7. Terör konusunu işlendiği sinema filmlerinde terör eylemlerinin kent merkezlerinde yapılmasının, kırsal alanda yapılmasından daha fazla korku ve panik oluşturduğu
8. Terör eylemlerinin sinemada yer almasının gezme eğlenme gibi sosyal alışkanlıklarda değişmeler meydana getirdiği
9. Sinemadaki terör filmlerini izledikten sonra saldırıya uğrama korkusunun oluştuğu
10. Terör konulu sinema filmlerinin terör örgütlerinin reklamının yapılmasına neden olduğu
11. Sinema filmlerinde terör konusunun ele alınması terörün olumsuz yönlerinin gösterilmesi açısından önemli olduğu
12. Terör konulu sinema filmlerinde, terör örgütü mensuplarının dramatik hayat hikayeleri ile sunulmasının terör örgütü mensuplarına sempati oluşturduğu
13. Etnik terör konusunun sinemada yer almasının etnik ayrımcılığa neden olacağı
14. Terör örgütü mensuplarına hakaret edici isim ve lakaplarla seslenilmesinin teröre karşı antipati veya sempati oluşmasında etkisiz olduğu

15. Terör örgütü mensuplarının filmlerde ağlaması, acı çekmesi, hüzünlenmesi gibi duygusal tepkiler göstermesinin, terör örgütü mensubuna sempati oluşmasına neden olduğu
16. Doğmuş oldukları coğrafi bölgenin farklı olması, terör konulu sinema filmlerindeki şiddet sahnelerine gösterdikleri tepkilerin de farklı olmasına neden olduğu
17. Günlük televizyon izleme sıklığı yüksek olanların, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme derecelerinin düşük olduğu
18. Televizyonda en çok dizi ve film izlemeyi tercih edenlerin, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme oranlarının düşük olduğu
19. Sinemaya sık gidilmesi, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenmede de azalma oluşturduğu
20. Eğitim seviyesinin yükselmesi, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenmede azalma oluşturduğu
21. Macera filmi sevenlerin terör sorunların ele alındığı sinema filmlerine karşı daha ilgili olduğu
22. Toplumsal sorunların aktarıldığı sinema filmlerinden hoşlananların terör konulu sinema filmlerinden de hoşlandığı varsayımlarından yola çıkılmıştır.

4.2. Araştırma

4.2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın amacına ulaşması için Survey modeli uygulanmış ve bu doğrultuda anket tekniğine başvurulmuştur. Krejcie and Morgan yöntemine göre, anketin öngörülen koşullar çerçevesinde (75 bin kişi ile 1 milyon nüfuslu yerleşim yerleri için öngörülen) en az 384 kişiye uygulanması öngörülmüş ve bu mevcuda uymak amacıyla 400 deneğe anket uygulanmıştır (Yağbasan, Çakar, 2006:617). Anket Elazığ ili Fırat Üniversitesi öğrencilerine, Tesadüfî Örnekleme (Random) yöntemiyle dağıtılmıştır. Anket çoktan seçmeli sorulardan oluşturularak 400 kişiye uygulanmıştır. Bu teknik ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS programı yardımı ile analiz edilmiş, basit frekans dağılımı ve korelasyon hesaplamalarına tabi tutulmuştur.

4.2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Elazığ ili Fırat Üniversite'si öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin öğrencileri alınmıştır. Araştırmanın temelini oluşturan anket 400 kişiye bilimsel bir temelde uygulanmıştır. Anket soruları Fırat üniversitesindeki fakültelerin, şans kura yöntemi ile belirlenen bölüm ve sınıf öğrencilerine, objektifliği daha iyi yansıtması için, sınıf sayısının %25'inin altına inilmemesi şartı ile uygulanmıştır. Böylece gerçeğe yakın sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

4.2.3. Sınırlılıklar

Araştırma sadece Elazığ Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin bölümlerinde bulunan öğrenciler ile sınırlıdır. Anket, ikinci öğretim öğrencilerine uygulanmamıştır. Araştırmanın ikinci öğretim öğrencilerine uygulanmamasının nedeni genelde, sinemaya gitme sıklığının akşam seanslarında yoğunluk kazanmasıdır. 20.00 ve 23.00 arası saatlerde, ikinci öğretim öğrencilerinin derste olmalarıdır. Bu nedenle araştırma Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin bölümlerinde örgün öğretim gören öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

4.2.4. Verilerin Toplanması

Veriler uzman öğretim üyelerinin görüşleri alındıktan sonra hazırlanan, anket yoluyla elde edilmiştir. Gerekli makamlardan izin alındıktan sonra Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerdeki bölümlerin örgün öğretim öğrencilerine uygulanmıştır. Anketler, sınıf ortamında ve müdahale edilmeksizin, gerekli yardımlarda bulunularak deneklere yöneltilmiş ve aynı ders saati içerisinde toplanmıştır. Anket, o an sınıfta bulunan öğrencilerin tamamına uygulanmış, sınıf mevcudu anket sayısından fazla olduğu durumlarda rastgele örneklem yöntemi uygulanmıştır. Ankete katılan öğrenciler ve bölümlere göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. Ankete Katılan Öğrenciler ve Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE	ÖĞRENCİ SAYISI	ULAŞILAN ÖĞRENCİ SAYISI
Eğitim Fakültesi	2845	68
Fen Fakültesi	2181	52
İlahiyat Fakültesi	336	8
İletişim Fakültesi	466	11
İnsani ve Sosyal Bil. Fakültesi	1952	47
Mühendislik Fakültesi	4576	109
Su Ürünleri Fakültesi	221	6
Teknik Eğitim Fakültesi	2114	50
Teknoloji Fakültesi	780	18
Tıp Fakültesi	602	15
Veterinerlik Fakültesi	659	16
TOPLAM	16732	400

4.3. Verilerin Çözümü (Anket Sonuçlarının Yorumu)

4.3.1. Verilerin Basit Dağılımları

Tablo 2. Deneklerin Fakülteleere Göre Dağılımı

FAKÜLTE	ÖĞRENCİ SAYISI	%
Eğitim Fakültesi	68	17
Fen Fakültesi	52	13
İlahiyat Fakültesi	8	2
İletişim Fakültesi	11	2,75
İnsani ve Sosyal Bil. Fakültesi	47	11,75
Mühendislik Fakültesi	109	27,25
Su Ürünleri Fakültesi	6	1,5
Teknik Eğitim Fakültesi	50	12,5
Teknoloji Fakültesi	18	4,5
Tıp Fakültesi	15	3,75
Veterinerlik Fakültesi	16	4
TOPLAM	400	100

Elazığ Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin örgün öğretim yapan bölümlerine uygulanan ankete, 400 kişi katılmıştır. Deneklerin sınıf ve bölüm seçimleri **random** (şans-kura) yöntemi ile belirlenmiştir. Kura sonucunda çıkan, anket yapılacak bölüm ve sınıfın mevcut öğrenci sayısı anket sayısından düşük ise ikinci bir bölüm ve sınıf çekimi yapılmıştır. Kura sonucunda çıkan bölüm ve sınıfın mevcut öğrenci sayısı anket sayısından fazla ise anketin yapıldığı anda sınıfta bulunan mevcut öğrencilerin en ön sıradan arkaya doğru anket sayısı kadar öğrenciye uygulanmıştır.

4.3.2. Deneklerin Demografik Özellikleri

Tablo 3. Deneklerin Cinsiyetine Göre Dağılımı

CİNSİYET	KİŞİ SAYISI	%
ERKEK	237	59,3
KADIN	163	40,8
TOPLAM	400	100

Ankete katılan deneklerin %59,3'ü erkek, %40,8'i kadındır.

Tablo 4. Deneklerin Yaşa Göre Dağılımı

YAŞ	KİŞİ SAYISI	%
17	0	0
18-22	240	60,0
23-27	151	37,8
28 VE ÜSTÜ	9	2,3
TOPLAM	400	100

Terör unsuru içeren filmlerin genç nüfus üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak oluşturulan ankete katılan deneklerin %60'ı 18-22 yaş aralığında, %37,8'i 23-27 yaş aralığında, %2,3'ü 28 ve üstü yaşlardadır. 17 yaşın altında denek olmamasının nedeni ise, üniversite öğrencilerinin 17 yaş altında olmalarının mümkün olmamasından dolayıdır.

Tablo 5. Deneklerin Doğum Yerleri

Doğum Yeri	KİŞİ SAYISI	%
MARMARA	30	7,5
EGE	32	8,0
AKDENİZ	39	9,8
İÇ ANADOLU	37	9,3
KARADENİZ	28	7,5
DOĞU ANADOLU	183	45,8
GÜNEY DOĞU ANADOLU	51	12,8
TOPLAM	400	100

Tabloda da belirtildiği üzere ankete katılan deneklerin % 45,8'i Doğu Anadolu Bölgesi, %12,8'i Güney Doğu Anadolu Bölgesi, %9,8'i Akdeniz Bölgesi, %9,3'ü İç Anadolu Bölgesi, %8'i Ege Bölgesi, % 7,5'i Marmara Bölgesi, %7,5'i ise Karadeniz Bölgesi içerisindeki illerde doğmuştur. Ankete katılan deneklerin çoğunun Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerden olmasının nedenini, anketin uygulandığı Fırat Üniversitesinin bu bölgede olması olarak yorumlamak mümkündür.

Tablo 6. Deneklerin Öğretim Gördüğü Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	KİŞİ SAYISI	%
1. SINIF	67	16,8
2. SINIF	96	24,0
3. SINIF	136	34,0
4. SINIF	74	18,5
5. SINIF	27	6,8
TOPLAM	400	100

Deneklerin %34,ü 3. Sınıf öğrencilerinden oluşurken, %24'ü 2.sınıf, %18,5'i 4. sınıf, %16,8'i 1. sınıf, %6,8'i 5. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Deneklerin öğretim gördükleri sınıfların oranlarının eşit olmamasının nedeni ankete katılan deneklerin seçimi yapılırken şans-kura yönteminin uygulanarak sınıfların belirlenmiş olmasıdır.

4.3.3. Deneklerin Televizyon ve Sinema ile İlgili Genel Tutumlarının Ölçülmesi

Tablo 7. Deneklerin Televizyon İzleme Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Tv İzleme	KİŞİ SAYISI	%
Hiç	63	15,8
1 Saatten az	122	30,5
1-2 Saat	154	38,5
3-4 Saat	51	12,8
5 Saatten fazla	10	2,5
TOPLAM	400	100

Deneklerin televizyon izleme alışkanlığı, genel olarak “1 saatten az” ve “1-2 saat” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. %38,5 oranı ile en çok tercih edilen seçenek “1-2 saat” seçeneğidir. %30,5’i “1 saatten az”, %12,8 “3-4 saat”, %2,5 “5 saatten fazla”, %15,8’i hiç izlemediğini belirtmiştir.

Tablo 8. Deneklerin İzlediği Televizyon Programı Türüne İlişkin Bulgular

Tv Türü	KİŞİ SAYISI	%
Haber Tartışma	136	34,0
Eğlence	41	10,3
Dizi ve Film	164	41,0
Kültürel	28	7,0
Diğer	31	7,8
TOPLAM	400	100

Deneklerin televizyonda izledikleri programların türlerini tespit etmek için oluşturulmuş bu soruya ankete katılanların %41’i dizi ve film, %34’ü Haber tartışma programları, %10,3’ü eğlence programları, %7’si kültürel programlar. %7,8’i diğer (Diğer seçeneğini, seçen 31 kişinin, 14’u spor programlarını izlediğini belirtirken, 4’ü Belgesel izlediğini, 8’i haber tartışma ve film-dizi seçeneklerinin ikisini de izlediğini belirtmiş, 5’i diğer seçeneğini işaretleyip açıklama yazmamıştır.) yanıtını vermiştir.

Tablo 9. Deneklerin Sinemaya Gitme Sıklığına İlişkin Bulgular

Sinemaya Gitme Sıklığı	KİŞİ SAYISI	%
Hiç	46	11,5
Haftada 1	17	4,3
İki Haftada 1	36	9,0
Üç Haftada 1	118	29,5
Yılda 1-2	183	45,8
TOPLAM	400	100

Ankete katılan deneklerin sinemaya gitme sıklığını ölçmek amacıyla uygulanan bu soruya, deneklerin %45'i yılda 1-2 defa, %29,5'i Üç haftada bir, %9'u iki haftada bir, %4,3'ü haftada bir yanıtını vermiştir. Deneklerin %11,5'i ise hiç gitmediğini belirtmiştir. Bu soruya verilen yanıtlardan yola çıkarak gençlerimizin sinemaya gitme alışkanlıklarının zayıf olduğunu görmekteyiz.

Tablo 10. Deneklerin Sinemada İzlemekten En Çok Hoşlandığı Film Türüne İlişkin Bulgular

Hoşlandığı Film Türü	KİŞİ SAYISI	%
Dram	46	11,5
Komedi	111	27,8
Korku	66	16,5
Macera	119	29,8
Diğer	58	14,5
TOPLAM	400	100

Bu soru deneklerin sinemaya gittiklerinde izlemekten en fazla zevk aldıkları film türünü tespit edebilmek için sorulmuştur. Deneklerin %29,8'i macera, %27,8'i komedi, %16,5'i korku, %11,5'i dram, %14,5'i diğer (Diğer seçeneğini seçen deneklerden 17 kişi romantik, 13 kişi animasyon, 19 kişi bilimkurgu, 7 gerilim sevdiğini belirtmiş, 2 kişi diğer seçeneğini seçmiş fakat film belirtmemiştir.) seçeneklerini belirtmiştir. Denekler arasında en çok macera filmlerinin tercih edilmesi, terör konusunu içeren filmlerin de genellikle macera filmleri arasına girmesi, anketimizin daha sağlıklı sonuç vermesi adına önemli bir nokta olmuştur.

4.3.4. Deneklerin Toplumsal Konulu Sinema Filmleri ile Terör Konulu Sinema Filmlerine Bakış Açılarının Ölçülmesi

Tablo 11. Deneklerin Toplumsal Filmlere Karşı İlgilerinin Ölçülmesi

Toplumsal Filmler	KİŞİ SAYISI	%
Hiç hoşlanmam	10	2,5
Hoşlanmam	34	8,5
Hoşlanırım	272	68,0
Çok hoşlanırım	82	20,5
Diğer	2	0,5
TOPLAM	400	100

Toplumsal sorunların ele alındığı sinema filmlerine olan ilgiyi tespit edebilmek için sorulan bu soruya, deneklerin %68'i hoşlanırım yanıtını vermiştir. Çok hoşlanırım diyenlerin oranı da %20,5'tir. Soruya olumsuz cevap veren, hiç hoşlanmam ve hoşlanmam seçeneklerini işaretleyen deneklerin toplam oranı ise %11'dir. Terör konusu da toplumsal bir sorun olduğu için yanıtların %88,5'inin olumlu olması anketin sağlığı açısından önem teşkil etmektedir.

Tablo 12. Deneklerin Terör Konulu Sinema Filmlerine Karşı Olan İlgisinin Ölçülmesi

Terör Filmleri	KİŞİ SAYISI	%
Hiç hoşlanmam	60	15,0
Hoşlanmam	110	27,5
Hoşlanırım	192	48,0
Çok hoşlanırım	30	7,5
Diğer	8	2,0
TOPLAM	400	100

Çalışmamızın temel konusu olan terör unsuru içeren filmlerin genç nüfus üzerindeki etkisinin tespiti için önemli bir soru olan "Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden hoşlanırsınız mı?" sorusuna verilen yanıtlar Tablo 12'de aktarılmıştır. Hoşlanırım yanıtını verenlerin oranı %48'dir. Çok hoşlanırım yanıtını verenler ise

%7,5'tir. Sonuçtan da anlaşılacağı üzere genç nüfusumuz terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden %55,5 gibi bir oranla hoşlanmaktadır.

4.3.5. Deneklerin Terör İçerikli Sinema Filmlerindeki Şiddet Sahnelerine Bakış Açılarının Ölçülmesi

Tablo 13. Deneklerin Terör İçerikli Sinema Filmlerinde Kamu Güçlerinin Sivil Halka ve Terör Örgütü Mensuplarına Şiddet Uygulamasından Etkilenme Şekillerinin Tespitine İlişkin Bulgular

Kamu Güçlerinin Şiddet Uygulaması	KİŞİ SAYISI	%
Umursamam	38	9,5
Tepki duyarım	95	23,8
Hak ettiğini düşünürüm	176	44,0
Yapmamasını tercih ederim	86	21,5
Diğer	5	1,3
TOPLAM	400	100

Ankete katılan deneklere “terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, kamu güçlerinin, terör örgütü mensuplarına ve sivil halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya deneklerin %44’ü şiddete maruz kalanların hak ettiğini düşünürüm yanıtını vermiştir. %23,8’i kamu güçlerinin şiddet uygulamasına tepki duyarım demiştir. %21,5 kamu güçlerinin şiddet eylemlerini yapmamasını tercih ederim yanıtını vermiştir. Soruda şiddete uğrayanların sivil halk olduğunun da belirtilmesine rağmen, hak ettiğini düşünürüm yanıtının %44 gibi yüksek olması, genç nüfusun terör karşısında çok hassas olduğunu göstermektedir. Terör örgütü mensubu ya da destekçisi veya sempatanını bile ayırmadan şiddet uygulanmasına tepki göstermediği sonucu çıkmıştır.

Tablo 14. Deneklerin, Terör İçerikli Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Kamu Güçlerine ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasından Etkilenme Şekillerinin Tespitine İlişkin Bulgular

Terör Örgütü Şiddet Uygulaması	KİŞİ SAYISI	%
Umursamam	23	5,8
Tepki duyarım	246	61,5
Hak ettiğini düşünürüm	31	7,8
Yapmamasını tercih ederim	93	23,3
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Deneklere sorulan, “terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör örgütü mensuplarının, kamu güçlerine ve sivil halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 14’te gösterilmiştir. Deneklerin, %61,5’i terör örgütü mensuplarının kamu güçlerine ve sivil halka şiddet uygulamasına tepki duyduğunu aktarmıştır. %23,3’ü terör örgütü mensuplarının şiddet eylemlerinde bulunmamasını tercih etmiştir. Deneklerin %7,8’lik bir kısmı ise terör örgütü mensuplarının bu şiddet eylemlerinde haklı olduğunu düşündüğünü aktarmıştır. %61,5 oranı soruda en çok tercih edilen seçenek olsa da, daha yüksek oranda tercih edilmesi beklenmekteydi. Hak ettiğini düşünürüm diyenlerin %7,8 gibi düşük oranda tercih edilmesi, gençlerin terör eylemlerinde, kamu güçlerinin ve sivil halkın şiddet görmesinden sinema filmlerinde dahi olsa rahatsız olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

4.3.6. Deneklerin Diğer Sorulara Verdikleri Yanıtlar

Tablo 15. Deneklerin, Terör Konusunun İşlendiği Filmlerde Terör Örgütü Mensuplarına Gerilla, Mücahit, Özgürlük Savaşçısı Gibi İsimler Verilmesinden Nasıl Etkilendiklerini Tespite Yönelik Bulgular

Övücü Lakap ve İsim		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	108	27,0
Özendirir	12	3,0
Sinirlendirir	167	41,8
Güldürür	106	26,5
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Tablo 15’de terör konulu filmlerde terör örgütü mensuplarına gerilla, mücahit, özgürlük savaşçısı gibi unvanların verilmesinin nasıl etkilediği sorusuna, ankete katılan deneklerin sadece %3’ü özendirir derken, %27’si etkilemediğini, %41,8’i de bu isimlendirmelere sinirlendiğini belirtmiştir. Soruya verilen cevaplardan, terör konulu filmlerdeki övücü lakap ve unvanların özendirici olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 16. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinin Oluşturduğu Korku Ve Panikten Ne Kadar Etkilendiklerine İlişkin Bulgular

Terör Konulu Filmlerin Korku ve Panik Oluşturması		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	71	17,8
Az etkiler	103	25,8
Etkili olur	165	41,3
Oldukça etkili olur	55	13,8
Diğer	6	1,5
TOPLAM	400	100

Tabloda terör konulu filmlerin toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olduğu sorusuna, ankete katılan deneklerin %17,8’inin etkilemez dediği,

%41,3'ünün ise oldukça etkili olur dediği, toplamda etkili olur diyenlerin %82,2 olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, terör konulu filmlerin genç nüfus üzerinde korku ve panik oluşturduğu anlaşılmıştır.

Tablo 17. Deneklerin, Terör Konusunun İşlendiği Filmleri İzlemesinin, Terör Ve Terör Örgütü Mensuplarına Sempati İle Bakmasında Ne Kadar Etkili Olduğuna Yönelik Bulgular

Teröre Sempati Oluşması		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	197	49,3
Az etkiler	86	21,5
Etkili olur	73	18,3
Oldukça etkili olur	29	7,3
Diğer	15	3,8
TOPLAM	400	100

Tabloda, “Terör konusunun işlendiği filmler, toplumda terör ve terör örgütü mensuplarına sempati ile bakılmasında ne kadar etkili olur?” soruna ankete katılan deneklerin %49,3’ü “etkilemez” derken, %21,5’i az etkileyeceğini belirtmiştir. Etkili olacağını belirten deneklerin toplamı %47,1’dir. %2,2’lik bir farkla “etkilemez” sonucu çıkmıştır. Terör konulu filmlerin genç nüfus üzerinde teröre ve terör örgütü mensubuna karşı bir sempati oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 18. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde, Terör Örgütünün Eylemini Yaptığı Yerden Etkilenmelerinin Ölçülmesine İlişkin Bulgular

Terör Eyleminin Yapıldığı Yerin Önemi		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Fark yoktur, ikisi de korku ve panik oluşturur	165	41,3
Şehirde terör eylemlerinin yapılması daha fazla korku ve panik oluşturur	160	40,0
Kırsal alanda terör eylemlerinin yapılması daha fazla korku ve panik oluşturur	30	7,5
Fark yoktur, ikisi de korku ve panik oluşturmaz	38	9,5
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör eylemlerinin kırsal alanda yapılması ile şehir merkezlerinde yapılması arasında, korku ve panik oluşturma açısından bir fark var mıdır? Sorusuna, ankete katılan deneklerin %41,3 terör eylemlerinin yapıldığı yerin önemi olmadığını, korku ve panik oluşturacağını belirtirken, %40'ı terör eylemlerinin şehirlerde yapılmasının daha fazla korku ve panik oluşturduğunu belirtmiştir. Deneklerin %7,5'i ise kırsal alanda yapılan eylemlerin daha fazla korku ve panik oluşturduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak %1,3'lük bir farkla terör eylemlerinin kırsal alanda yada kent merkezlerinde yapılmasının korku ve panik açısından bir fark oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 19. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra, Gezme ve Eğlenme gibi Sosyal Alışkanlıklarında Nasıl Değişmelerin Meydana Geldiğinin Ölçülmesi

Gezme Eğlenme Alışkanlıklarına Etki		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	259	64,8
Az etkiler	90	22,5
Etkili olur	39	9,8
Oldukça etkili olur	7	1,8
Diğer	5	1,3
TOPLAM	400	100

“Terör konunun işlendiği filmleri izledikten sonra, gezme, eğlenme gibi sosyal alışkanlıklarınızda bir değişme oluyor mu?” Sorusuna, ankete katılan deneklerin %64,8’inin etkilemez cevabı verdiği görülmektedir. Terör konulu filmleri izledikten sonra gençlerin sosyal alışkanlıklarında bir değişme olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 20. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmleri İzledikten Sonra Saldırıya Uğrama Korkusundan Etkilenmelerinin Ölçülmesi

Saldırıya Uğrama Korkusu		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	239	59,8
Az etkiler	91	22,8
Etkili olur	57	14,3
Oldukça etkili olur	8	2,0
Diğer	5	1,3
TOPLAM	400	100

Tablo 20’de, “Terör konusunun işlendiği sinema filmlerini izledikten sonra, herhangi bir terör saldırısına uğrama korkusu oluyor mu?” sorusunun yanıtı gösterilmiştir. Ankete katılan deneklerin %59,8’i etkilemez derken %39,1’i etkili olduğunu belirtmiştir. Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinin, terör saldırısına uğrama korkusu oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 21. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra Terör Örgütü Hakkında Olumlu Düşünceler Oluşturacak Reklam Ve Propaganda Amacı Taşıyan Söylem Veya Görüntülerden Nasıl Etkilendiğinin Ölçülmesi

Terör Örgütü Reklamı		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	112	28,0
Az etkiler	97	24,3
Etkili olur	136	34,0
Oldukça etkili olur	48	12,0
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Tablo 21, “Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, terör örgütünün reklamının ya da propagandasının yapılmasında etkili oluyor mu?” sorusunun yanıtları gösterilmektedir. Ankete katılan deneklerin % 28’i filmlerde reklam veya propaganda yapılmasının kendisini etkilemediğini belirtirken, %70,3’ü etkilediğini söylemektedir. Terör konulu sinema filmlerinin, toplumda teröre karşı bir ilgi oluşmasına ve terör örgütünün reklam ve propagandasının yapılmasında etkili olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 22. Deneklerin Terör Konulu Sinema Filmlerini İzledikten Sonra Terörün Olumsuz Yönlerini Fark Edebilmelerinin Tespiti

Terörün Olumsuz Yönlerinin Gösterilmesi		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	60	15
Az etkiler	56	14
Etkili olur	191	47,8
Oldukça etkili olur	86	21,5
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Ankete katılan deneklere, “Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, terörün olumsuz yönlerinin ortaya çıkarılmasında etkili oluyor mu?” sorusu sorulmuştur. Deneklerin %47,8’i filmlerin terörün olumsuz yönlerinin gösterilmesinde etkili oluyor

derken, %15'i etkili olmuyor demiştir. Etkili oluyor diyenlerin toplamı %83,3 oranındadır. Terör konusunun sinema filmlerinde ele alınmasının terörün olumsuz yönlerinin aktarılmasında etkili olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 23. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Dramatik Hayat Hikayelerinden Etkilenmelerinin Ölçülmesi

Dramatik Hayat Hikâyelerinin Etkisi		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	225	56,3
Az etkiler	83	20,8
Etkili olur	67	16,8
Oldukça etkili olur	17	4,3
Diğer	8	2
TOPLAM	400	100

Tablo 23'te, "Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör örgütü mensuplarının dramatik hayat hikayeleri, terör örgütü mensuplarına sempati oluşmasına neden olur mu?" sorusuna ankete katılan deneklerin %56,3'ü etkilemeyeceğini belirtirken, %41,7'si belirli oranlarda etkileyeceğini belirtmiştir. Bu soru, toplumumuzun duygusal bir toplum olmasına rağmen terör örgütü mensuplarının dramatik hayat hikayelerinden etkilenemeyecek kadar teröre ve terör örgütü mensubuna negatif baktığının güçlü bir örneği olmuştur.

Tablo 24. Terör Konulu Sinema Filmlerinde Etnik Terör Konusunun İşlenmesinin Toplumda Etnik Ayrımcılığa Etki Derecesinin Tespiti

Etnik Terör Konusunun Etkisi		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	95	23,8
Az etkiler	97	24,3
Etkili olur	159	39,8
Oldukça etkili olur	42	10,5
Diğer	7	1,8
TOPLAM	400	100

Tabloda, “Sinema filmlerinde etnik terörün işlenmesi, toplumu oluşturan farklı etnik kökenli insanlar arasında, bir çatışma yada gerilim doğmasına neden olabilir mi?” sorusuna verilen cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan deneklerin %23,8’i etkilemez derken, %39,8’i etkili olur demektedir. Sonuç olarak deneklerin %74,6’ı etnik terörün işlenmesinin toplumda etnik bir çatışmaya yada gerilime neden olabileceğini belirtmiştir.

Tablo 25. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde, Terör Örgütü Mensuplarına Hakaret Edici Lakap Ve İsimlerin Verilmesinin Teröre Bakış Açılarında Bir Değişiklik Getirip Getirmediğine İlişkin Bulgular

Hakaret Edici Lakap ve İsim Etkisi		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	303	75,8
Az etkiler	47	11,8
Etkili olur	38	9,5
Oldukça etkili olur	6	1,5
Diğer	6	1,5
TOPLAM	400	100

Tabloda, “Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör örgütü üyelerine hakaret edici lakap ve isimlerle hitap edilmesi terör örgütüne karşı bir acıma duygusunun oluşmasına neden olur mu?” sorusuna verilen yanıtlar gösterilmiştir. Ankete katılan deneklerin %75,8’i hakaret edici lakap ve isimlerin teröre karşı bir acıma duygusunun oluşmasında etkisiz olduğunu belirtmiştir. Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör örgütü üyelerine hakaret edici lakap ve isimlere hitap edilmesinin acıma duygusu oluşturmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 26. Deneklerin, Terör Konulu Sinema Filmlerinde Terör Örgütü Mensuplarının Ağlaması, Hüzünlenmesi, Acı Çekmesi Gibi Duygusal Tepkiler Vermesi Durumunda, Terör Örgütü Mensuplarına Karşı Sempatik Bir Bakış Açısı Oluşması Durumunda Etkilenme Derecelerinin Tespiti

Terör Örgütü Mensupları Ağlama		
SEÇENEKLER	KİŞİ SAYISI	%
Etkilemez	266	66,5
Az etkiler	60	15,0
Etkili olur	53	13,3
Oldukça etkili olur	15	3,8
Diğer	6	1,5
TOPLAM	400	100

Ankete katılan deneklere yöneltilen “Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör örgütü mensuplarının ağlaması, hüzünlenmesi, acı çekmesi gibi duygusal tepkiler vermesi, terör örgütü mensuplarına karşı sempatik bir bakış açısı oluşmasında etkili olur mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar tablo 26’da gösterilmektedir. Deneklerin %66,5’i terör örgütü mensuplarının duygusal tepkiler vermesinin teröre sempati oluşmasında etkisiz olduğunu belirtmiştir. Etkiler diyenlerin % 32,1 olması da azımsanmayacak bir orandır. Sonuç olarak ankete katılan deneklerin verdiği cevaplardan yola çıkarak terör örgütü mensuplarının duygusal tepkiler vermesinin teröre sempati oluşmasında etkisiz olduğu anlaşılmıştır.

4.3.7. Anketteki Bazı Soruların Çapraz Karşılaştırılmasından Elde Edilen Bulgular

Tablo 27. Doğum Yerinin Bağlı Olduğu Coğrafi Bölgelere Göre, Kamu Güçlerinin Terör Örgütü Mensuplarına Ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasına Karşı Verilen Tepkinin Karşılaştırılması

Doğum yerinizin bağlı olduğu coğrafi bölge?	Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde Kamu güçlerinin, terör örgütü mensuplarına ve sivil halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?					Total
	Umursamam	Tepki Duyarım	Hak Ettiğini Düşünürüm	Yapmamasını tercih ederim	Diğer	
Marmara	1 (%3,3)	5 (%16,7)	19 (%63,3)	5 (%16,7)	0	30 (%100)
Ege	2 (%6,3)	9 (%28,1)	17 (%51,1)	4 (%12,5)	0	32 (%100)
Akdeniz	3 (%7,7)	9 (%23,1)	21 (%53,8)	6 (%15,4)	0	39 (%100)
İç Anadolu	5 (%13,5)	7 (%18,9)	18 (%48,6)	6 (%16,2)	1 (%2,7)	37 (%100)
Karadeniz	7 (%25,0)	1 (%3,6)	12 (%42,9)	8 (%28,6)	0	28 (%100)
Doğu Anadolu	17 (%9,3)	43 (%23,5)	81 (%44,3)	39 (%21,3)	3 (%1,6)	183 (%100)
Güney Doğu Anadolu	3 (%5,9)	21 (%41,2)	8 (%15,7)	18 (%35,3)	1 (%2,0)	51 (%100)
TOPLAM	38 (%9,5)	95 (%23,8)	176 (%44,0)	86 (%21,5)	5 (%1,3)	400 (%100)

Chi Square= 46.721, sd= 24, p=0,004<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde doğmuş deneklerin sonuçları bir birine yakındır. Bu bölgelerde en yüksek oranda tercih edilen seçenek “Hak ettiğini düşünürüm” dür. Güney Doğu Anadolu bölgesinde doğmuş olan deneklerin en çok tercih ettiği seçenek ise “Tepki duyarım” olmuştur. Diğer bölgelerin sonuçlarına göre bir diğer farkta Güney Doğu Anadolu bölgesinde doğmuş olan deneklerin tercih ettikleri seçenek sıralamasında “Hak ettiğini düşünürüm” seçeneğinin düşük oranda tercih edilmiş olmasıdır.

Tablo 28. Doğum Yerinin Bağlı Olduğu Coğrafi Bölgelere Göre, Terör Örgütü Mensuplarının, Kamu Güçlerine Ve Sivil Halka Şiddet Uygulamasına Karşı Verilen Tepkinin Karşılaştırılması

Doğum yerinizin bağlı olduğu coğrafi bölge?	Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde Terör örgütü mensuplarının, kamu güçlerine ve sivil halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?					Total
	Umursamam	Tepki Duyarım	Hak Ettiğini Düşünürüm	Yapmamasını tercih ederim	Diğer	
Marmara	1 (%3,3)	18 (%60,0)	0	11 (%36,7)	0	30 (%100)
Ege	6 (%18,8)	20 (%62,5)	4 (%12,5)	2 (%6,3)	0	32 (%100)
Akdeniz	0	27 (%69,2)	3 (%7,7)	9 (%23,1)	0	39 (%100)
İç Anadolu	2 (%5,4)	22 (%59,5)	1 (%2,7)	10 (%27,0)	2 (%5,4)	37 (%100)
Karadeniz	3 (%10,7)	20 (%71,4)	1 (%3,6)	3 (%10,7)	1 (%3,6)	28 (%100)
Doğu Anadolu	8 (%4,4)	115 (%62,8)	19 (%10,4)	37 (%20,2)	4 (%2,2)	183 (%100)
Güney Doğu Anadolu	3 (%5,9)	24 (%47,1)	3 (%5,9)	21 (%41,2)	0	51 (%100)
TOPLAM	23 (%5,8)	246 (%61,5)	31 (%7,8)	93 (%23,3)	7 (%1,8)	400 (%100)

Chi Square= 45.795, sd= 24, p=0,005<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde doğmuş deneklerin ortalama %64,2'si "Tepki duyarım" derken, Güney Doğu Anadolu bölgesinde doğmuş deneklerin %47,1'i "Tepki duyarım" demektedir. Bölgeler içinde en düşük tepki duyarım oranı Güney Doğu Anadolu bölgesine aittir. Diğer bölgelerin %88,15'i "Tepki duyarım" veya "Yapmamasını tercih ederim" derken, Ege Bölgesinde doğan deneklerin sadece %68,8'i "Tepki duyarım" veya "Yapmamasını tercih ederim" demiştir. "Hak ettiğini düşünürüm" seçeneğinin de diğer bölgelerle kıyaslandığında Ege ve Doğu Anadolu bölgelerinde doğan deneklerin daha fazla tercih ettiği saplanmıştır. Bu karşılaştırmaların sonucu: "Coğrafi bölge farklılıkları, gençlerin terör konulu sinema filmlerindeki şiddet görüntülerine farklı tepkiler vermesine neden olur" varsayımının doğru olduğunu göstermiştir.

Tablo 29. Günlük Televizyon İzleme Sıklığı İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku Ve Panik Oluşturmasındaki Etkisinin Karşılaştırılması

Günlük televizyon izleme sıklığımız	Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olur?					Total
	Etkilemez	Az Etkiler	Etkili Olur	Oldukça Etkili Olur	Diğer	
Hiç	13 (%20,6)	16 (%25,4)	27 (%42,9)	6 (%9,5)	1 (%1,6)	63 (%100)
1 saatten az	25 (%20,5)	32 (%26,2)	43 (%35,2)	20 (%16,4)	2 (%1,6)	122 (%100)
1-2 saat	21 (%13,6)	43 (%27,9)	73 (%47,4)	15 (%9,7)	2 (%1,3)	154 (%100)
3-4 saat	11 (%21,6)	10 (%19,6)	16 (%31,4)	13 (%25,5)	1 (%2,0)	51 (%100)
5 saatten fazla	1 (%10,0)	2 (%20,0)	6 (%60,0)	1 (%10,0)	0	10 (%100)
TOPLAM	71 (%17,8)	103 (%25,8)	165 (%41,3)	55 (%13,8)	6 (%1,5)	400 (%100)

Chi Square= 17.523, sd= 16, p=0,353>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Televizyon izleme sıklığı ile terör konulu filmlerin oluşturduğu korku ve panik karşılaştırmasında da ciddi bir fark gözlemlenememiştir.

Tablo 30. Televizyonda İzlenen Program Türleri İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku ve Panik Oluşturmasındaki Etkisinin Karşılaştırılması

Genellikle televizyonda hangi tür programlar izlersiniz?	Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olur?					Total
	Etkilemez	Az Etkiler	Etkili Olur	Oldukça Etkili Olur	Diğer	
Haber tartışma	27 (%19,9)	39 (%28,7)	53 (%39,0)	14 (%10,3)	3 (%2,2)	136 (%100)
Eğlence	6 (%14,6)	14 (%34,1)	16 (%39,0)	5 (%12,2)	0	41 (%100)
Film ve dizi	23 (%14,0)	34 (%20,7)	77 (%47,0)	28 (%17,1)	2 (%1,2)	164 (%100)
Kültürel	5 (%17,9)	9 (%32,1)	10 (%35,7)	3 (%10,7)	1 (%3,6)	28 (%100)
Diğer	10 (%32,3)	7 (%22,6)	9 (%29,0)	5 (%16,1)	0	31 (%100)
TOPLAM	71 (%17,8)	103 (%25,8)	165 (%41,3)	55 (%13,8)	6 (%1,5)	400 (%100)

Chi Square= 17.413, sd= 16, p=0,359>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Televizyon izleme sıklığı ile terör konulu filmlerin oluşturduğu korku ve panik karşılaştırmasında da ciddi bir fark gözlemlenememiştir. “Televizyon izleme sıklığı ve televizyonda izlenen programların türleri, terör olaylarını anlatan sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panik oranında farklılıklar oluşmasına neden olur” varsayımının doğru olmadığı sonucunu vermiştir.

Tablo 31. Sinemaya Gitme Sıklığı İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Korku Ve Panik Oluşturmasındaki Etkisinin Karşılaştırılması

Genellikle sinemaya hangi sıklıkla gidersiniz?	Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olur?					Total
	Etkilemez	Az Etkiler	Etkili Olur	Oldukça Etkili Olur	Diğer	
Haftada 1	7 (41,2%)	4 (23,5%)	3 (17,6%)	3 (17,6%)	0	17 (100%)
İki Haftada 1	6 (16,7%)	12 (33,3%)	14 (38,9%)	4 (11,1%)	0	36 (100%)
Üç haftada 1	23 (19,5%)	32 (27,1%)	45 (38,1%)	15 (12,7%)	3 (2,5%)	118 (100%)
Yılda 1-2	28 (15,3%)	44 (24,0%)	81 (44,3%)	28 (15,3%)	2 (1,1%)	183 (100%)
Hiç	7 (15,2%)	11 (23,9%)	22 (47,8%)	5 (10,9%)	1 (2,2%)	46 (100%)
TOPLAM	71 (17,8%)	103 (25,8%)	165 (41,3%)	55 (13,8%)	6 (1,5%)	400 (100%)

Chi Square= 14.014, sd= 16, p=0,598>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Sinemaya gitme sıklığı azaldıkça terör konulu filmlerin oluşturacağı korku ve panikten etkilenme oranında bir artma görülmektedir. Haftada bir sinemaya gidenlerin %17,6'sı terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olur sorusuna “oldukça etkili olur” derken bu oran iki haftada bir sinemaya gidenlerde %11,1'e, üç haftada bir gidenlerde %12,7'ye, yılda bir iki defa gidenlerde ise %15,3'e yükselmiştir. “Etkilenmez” diyenlerin oranı ise haftada bir sinemaya gidenlerde %41,2 oranındayken, diğer sıklıklarda sinemaya gidenlerin “etkilenmez” oranı %16,67 ortalamasındadır.

Tablo 32. Okumakta Olduğu Sınıf İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinin, Toplumda Oluşturduğu Korku Ve Panik Etkisinin Karşılaştırılması

Okumakta olduğunuz sınıf?	Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olur?					Total
	Etkilemez	Az Etkiler	Etkili Olur	Oldukça Etkili Olur	Diğer	
1.Sınıf	10 (14,9%)	22 (32,8%)	21 (31,3%)	13 (19,4%)	1 (1,5%)	67 (100%)
2.Sınıf	16 (16,7%)	25 (26,0%)	40 (41,7%)	12 (12,5%)	3 (3,1%)	96 (100%)
3.Sınıf	23 (16,9%)	28 (20,6%)	64 (47,1%)	21 (15,4%)	0	136 (100%)
4.sınıf	17 (23,0%)	18 (24,3%)	29 (39,2%)	9 (12,2%)	1 (1,4%)	74 (100%)
5.Sınıf	5 (18,5%)	10 (37,0%)	11 (40,7%)	0	1 (3,7%)	27 (100%)
TOPLAM	71 (17,8%)	103 (25,8%)	165 (41,3%)	55 (13,8%)	6 (1,5%)	400 (100%)

Chi Square= 18.877, sd= 16, p=0,275>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Tabloda ankete katılan deneklerin okudukları sınıflara göre, terör konusunun işlendiği sinema filmlerinin, toplumda korku ve panik oluşmasında ne kadar etkili olduğu karşılaştırılmıştır. 1. sınıfta okuyan öğrencilerin %14,9'u "etkilemez" derken %83,5'i etkileyeceğini belirtmiştir. 2. sınıfta okuyan öğrencilerin %16,7'si "etkilemez" derken, %80,2'si etkileyeceğini belirtmiştir. 3. sınıftaki öğrencilerin % 16,9'u "etkilemez" derken, %83,1'i etkileyeceğini belirtmiştir. 4. sınıf öğrencilerinde "etkilemez" diyenlerin oranı %23'e çıkmış, etkileyeceğini belirtenlerin oranı ise %75,7'ye düşmüştür. 5. sınıf öğrencilerinde ise %17,8'lik kısım "etkilemez" derken, %77,7'lik kısım ise etkileyeceğini belirtmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe, terör konusunun ele alındığı sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme oranının düştüğü görülmektedir.

Tablo 33. Sinemada En Çok Hoşlandığı Film Türü İle Terör Konulu Filmlerden Hoşlanma Oranının Karşılaştırılması

Sinemada izlemekten en çok hoşlandığınız film türü hangisidir?	Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden hoşlanırmısınız?					Total
	Hiç Hoşlanmam	Hoşlanmam	Hoşlanırım	Çok Hoşlanırım	Diğer	
Dram	8 (17,4%)	11 (23,9%)	21 (45,7%)	4 (8,7%)	2 (4,3%)	46 (100%)
Komedi	20 (18,0%)	37 (33,3%)	46 (41,4%)	7 (6,3%)	1 (0,9%)	111 (100%)
Korku	7 (10,6%)	18 (27,3%)	32 (48,5%)	5 (7,6%)	4 (6,1%)	66 (100%)
Macera	16 (13,4%)	27 (22,7%)	67 (56,3%)	9 (7,6%)	0 (,0%)	119 (100%)
Diğer	9 (15,5%)	17 (29,3%)	26 (44,8%)	5 (8,6%)	1 (1,7%)	58 (100%)
TOPLAM	60 (15,0%)	110 (27,5%)	192 (48,0%)	30 (7,5%)	8 (2,0%)	400 (100%)

Chi Square= 17.621, sd= 16, p=0,347>0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Tabloda, Sinemada en çok hoşlandığı film türü ile terör konulu filmlerden hoşlanma oranının karşılaştırılması yapılmıştır. Dram filmlerinden hoşlanan deneklerin %54,4'ü, komedi filmlerinden hoşlanan deneklerin %47,7'si, korku filmlerinden hoşlananların %56,1'i, macera filmlerinden hoşlananların %63,9'ünün terör konulu sinema filmlerinden hoşlandığı anlaşılmıştır. Macera filmi izlemekten hoşlananların terör konulu sinema filmlerine daha ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 34. Toplumsal Sorunların Ele Alındığı Sinema Filmlerinden Hoşlanma Sorusu İle Terör Konusunun İşlendiği Sinema Filmlerinden Hoşlanma Sorusunun Karşılaştırılması

Toplumsal sorunların ele alındığı filmleri izlemekten hoşlanırmısınız	Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden hoşlanırmısınız?					Total
	Hiç hoşlanmam	Hoşlanmam	Hoşlanırım	Çok Hoşlanırım	Diğer	
Hiç hoşlanmam	5 (50,0%)	3 (30,0%)	2 (20,0%)	0	0	10 (100%)
Hoşlanmam	8 (23,5%)	17 (50,0%)	8 (23,5%)	1 (2,9%)	0	34 (100%)
Hoşlanırım	32 (11,8%)	80 (29,4%)	139 (51,1%)	14 (5,1%)	7 (2,6%)	272 (100%)
Çok hoşlanırım	14 (17,1%)	10 (12,2%)	42 (51,2%)	15 (18,3%)	1 (1,2%)	82 (100%)
Diğer	1 (50,0%)	0	1 (50,0%)	0	0	2 (100%)
TOPLAM	60 (15,0%)	110 (27,5%)	192 (48,0%)	30 (7,5%)	8 (2,0%)	400 (100%)

Chi Square= 52,562, sd= 16, p=0,000<0,05 olduğundan anlamlı bir ilişki vardır.

Tabloda, Toplumsal sorunların ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanma sorusu ile terör konusunun işlendiği sinema filmlerinden hoşlanma soruları karşılaştırılmıştır. Toplumsal sorunların ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanırım seçeneğini seçen deneklerin %51,1'i terör filmlerinden hoşlanırım derken, %5,1'i çok hoşlanırım demiştir. Toplumsal sorunların ele alındığı filmlerden çok hoşlanırım diyen deneklerin %51,2'si terör filmlerinden hoşlanırım derken, %18,3'ü çok hoşlanırım demiştir. Toplumsal sorunların işlendiği sinema filmlerinden hoşlananların, terör konulu sinema filmlerinden de hoşlandığı anlaşılmıştır.

SONUÇ

Ülkemiz 1970’li yıllardan beri yoğun terörist eylemlerle karşı karşıyadır. Terör Türkiye’de yüzünü bazen etnik, bazen ayrılıkçı, bazen de dini kimlikle göstermiş, birçok can almıştır. Yıllardan beri süren terörle mücadele yolculuğumuzun ilk dönemlerinde terör durdurulmaya çalışılırken, terörü meydana getiren sorunlarla mücadele edilmemiş, doğrudan terörist gruplarla mücadele edilmiştir. Halkın sorunlarıyla ilgilenilmemesi terör örgütlerinin sempati kazanmasına neden olmuştur. Terör özellikle Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bir güç haline gelmiştir.

Medya, özel televizyon kanallarının açılması ile birlikte bir süre sorumsuz yayın anlayışı benimsemiş olsa da özellikle Basın Konseyi’nin çalışmaları ile birlikte sorumlu yayıncılık ilkelerini benimsemiş ve teröre alet olmamaya çalışmıştır. Fakat rekabet şartları ve ticari çıkarlar medya kuruluşlarının bazen terör konusunu kullanmalarına neden olmaktadır. Terör elbette medyada yer alması gereken toplum için önemli bir konudur fakat ele alınırken dikkat edilmesi gereken temel noktalar gözden kaçırılmamalı; medya, sosyal sorumluluk bilincini kaybetmemelidir. Unutulmamalıdır ki terör eylemlerinin en büyük amacı kamuoyunda ses getirip, dikkat çekmek ve böylece beklenti ve taleplerini dile getirmektir. Bu nedenle terör örgütleri her zaman kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duymuşlardır. Kitle iletişim araçları olmadan terör örgütlerinin varlıkları anlamsızlaşmaktadır. Çünkü onlar için adam öldürmek veya kan akıtmak önemli değildir, onlar için önemli olan öldürdükleri kişilerle gündeme gelip tüm toplumda ses getirmektir. Bu açıdan baktığımızda medya terör örgütleri için oksijen gibidir. Terörizmle mücadelede en büyük paylardan birisi de medyaya düşmektedir. Medya sorumlu yayıncılık politikası ile olaylara yaklaşmalı, daha çok izlenme veya okunma adına terör örgütlerinin propagandacılığını yapmamalıdır. Terör örgütlerinin propaganda ile ayakta kaldığını unutmadan toplum için en iyi sonucu düşünerek hareket etmek zorundadır. Medya kuruluşları sadece birer ticari kuruluş değil, aynı zamanda sosyal ve siyasal hayatı etkileyen büyük bir enformasyon aracıdır. Medya kuruluşları bu gücün farkında olarak daha dikkatli ve daha sorumlu davranmalıdır.

Sinema filmi, projektörden süzülen bir ışık huzmesi olarak perdeye ulaştığında karşımıza bize ait olmayan ama bizi içine çeken bir dünya sunmaktadır. Sinema gündelik hayat stresinden uzaklaşmak isteyen insanlara bir hayal dünyası sunarken, insanların içinden geldiği kültürleri ve yaşam koşullarını barındıran bir takım kodlarda

taşımaktadır. Türk Sineması 1960'lara gelinceye kadar, dışarıdan alınan bir kültürü anlatmıştır. Bize ait olmayana bize ait olan salonlarda izleyerek eğlenen insanlar bize ait olmayan sorunlara üzölmüş, bize ait olmayan çatışma ve gerilimlere tanık olmuştur. İthal filmlerle gelen ithal kültür kentli-köylü ayırımını derinleştirmiştir. Sunulan yeni kültüre batılılaşma merakında olan kentler adapte olmaya çalışırken, Anadolu, filmlere çok sıcak bakmamıştır. 1960'larda bizim sıkıntılarımızın bizim hüüzün ve beklentilerimizin sinemaya yansıması ile birlikte, sinemadan uzaklaşanlar sinemaya tekrar dönmüş fakat 1960'ların toplumsal sineması bir süre sonra sansürün altında nefes alamaz hale gelmiştir. 1960'lar Türk Sineması için oldukça önemli bir dönemdir. Toplumsal sorunların ele alınmaya başlandığı, İthal filmlerin azaldığı, daha da önemlisi yerli filmlerdeki ithal konuların azaldığı bir dönemdir. Sinemanın toplumla etkileşim içinde olduğunun anlaşıldığı; toplumdan etkilendiğinin ve toplumunda sinemadan etkilendiğinin fark edildiği bir dönemdir. 1960'lar sinemasının toplumsal yapısı sansür ve darbe nedeni ile uzun sürmemiş, 1990'lara gelinceye kadar yine toplumsal içeriği olmayan basit ve bize ait olmayan bir sinema anlayışı yerleşmiştir. 1960-1990 yılları arasında Türk Sineması maddi sıkıntılar içinde seyircisi olmayan, popüler sinemanın baskısı altında bitme noktasına gelmiştir. 1990'lı yıllarla birlikte sinemamız kıpırdanırken özellikle bize ait olanın bizim sinemamıza dönüş süreci başlamıştır. Sinema perdelerinde toplumsal sorunlarımızın konu edilmesi seyirciye cazip gelmiş, uzun zamandır kullanılmayan sinema salonları tekrar hareketlenmeye başlamıştır. 1990'lı yılların Türkiye'sindeki en büyük toplumsal sorun olan terör sinema filmlerine de girmiştir. Terör konusu hem izleyicileri hem de yapımcıları mutlu edecek sonuçlar ortaya koymuştur. Terör gibi canımızı yakan bir konunun sinemada yer alması hem gişe başarısı açısından hem de toplumsal sinema açısından ciddi bir başarı olmuştur. Terör filmlerinin sinemada yer alması beraberinde bazı tehlikeleri de getirmiştir. Terör konulu sinema filmlerinin iyi senaryo, iyi olay örgüsü, iyi tip ve karakterlerden yoksun olması, yanlış mesajlar içermesi, toplumumuzun terör içerikli sinema filmlerinden olumsuz etkilenmelerine neden olmuştur. Türkiye gibi terörden canı çok yanmış bir ülkede terör konusu işlenirken daha dikkatli ve özenli olunması gerektiği bazen gözden kaçmıştır. Çalışmamızda terör filmlerinin gençler üzerindeki etkisini varsayımlarımız aracılığı ile sorgulamaya çalıştık. Varsayımlarımızın sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

Terör olaylarının sinema filmlerine konu olmasının genç nüfus üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmada;

1. Toplumsal konuların ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanma oranının (hoşlanırım %68, çok hoşlanırım %20,5) yüksek olduğu anlaşılmıştır.
2. Terör konusunun ele alındığı sinema filmlerinden hoşlanma oranının (%55,5) yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Terör konulu sinema filmlerindeki şiddet görüntülerine verilen tepkilerin, şiddeti yapan ve şiddete maruz kalana göre değiştiği anlaşılmıştır. Şiddeti uygulayan kamu güçleri olduğu zaman ankete katılan deneklerin %44'ü şiddete uğrayanların hak ettiğini düşünürüm derken, şiddeti uygulayan terör örgütü mensubu olunca, %61,5 şiddet uygulanmasına tepki duyduğu görülmüştür.
4. Terör örgütü mensuplarına övücü isimlerle hitap edilmesinin, herhangi bir özendirme nedeni olmadığı anlaşılmıştır.
5. Terör konusunun sinemada ele alınmasının filmi izleyenler üzerinde korku ve panik oluşmasına neden olduğu (%82,2) sonucuna ulaşılmıştır.
6. Terör konusunun sinemada yer almasının terör örgütüne veya terör örgütü mensubuna karşı bir sempati oluşmasına neden olmadığı anlaşılmıştır.
7. Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde terör eylemlerinin kent merkezlerinde yapılmasının, kırsal alanda yapılmasından daha fazla korku ve panik oluşturmadığı, terör eyleminin yapıldığı yerin çok fazla fark etmediği, nerede yapılırsa yapılsın korku ve panik oluşturduğu anlaşılmıştır.
8. Terör eylemlerinin sinemada yer almasının gezme eğlenme gibi sosyal alışkanlıklarda değişmeler meydana getirdiği düşünülürken, terör filmlerinin korku ve panik oluşturmasına rağmen gezme ve eğlenme gibi sosyal alışkanlıklarda değişmeler meydana getirmediği anlaşılmıştır.
9. Sinemadaki terör filmlerini izledikten sonra saldırıya uğrama korkusunun oluşmadığı anlaşılmıştır.
10. Terör konulu sinema filmlerinin terör örgütlerinin reklamının yapılmasına neden olduğu anlaşılmıştır.
11. Sinema filmlerinde terör konusunun ele alınması terörün olumsuz yönlerinin gösterilmesi açısından önemli olduğu, %83,3'lük bir oranla ortaya çıkmıştır.
12. Terör konulu sinema filmlerinde, terör örgütü mensuplarının dramatik hayat hikayeleri ile sunulmasının terör örgütü mensuplarına sempati oluşturduğu

düşünülürken, dramatik hayat hikayelerinin sempati oluşturmadığı anlaşılmıştır.

13. Etnik terör konusunun sinemada yer almasının etnik ayrımcılığa neden olacağı %74,6'lık bir oranla düşünülmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
14. Terör örgütü mensuplarına hakaret edici isim ve lakaplarla seslenilmesinin teröre karşı antipati veya sempati oluşmasında etkisiz olduğu anlaşılmıştır.
15. Terör örgütü mensuplarının filmlerde ağlaması, acı çekmesi, hüzünlenmesi gibi duygusal tepkiler göstermesinin, terör örgütü mensubuna sempati oluşmasına neden olmadığı görülmüştür.
16. Doğmuş oldukları coğrafi bölgenin farklı olması, terör konulu sinema filmlerindeki şiddet sahnelerine gösterdikleri tepkilerin de farklı olmasına neden olduğu düşüncesinin haklı olduğu, Güney Doğu Anadolu bölgesinde doğan gençlerin diğer bölgelerde doğan gençlere göre daha farklı bir bakış açısıyla yaklaştığı anlaşılmıştır.
17. Günlük televizyon izleme sıklığı yüksek olanların, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme derecelerinin düşük olduğu düşüncesinin doğru olmadığı, televizyon izleme sıklığının korku ve panik açısından bir değişiklik sağlamadığı görülmüştür.
18. Televizyonda en çok dizi ve film izlemeyi tercih edenlerin, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme oranlarının düşük olduğu varsayımının yanlış olduğu anlaşılmıştır.
19. Sinemaya gidilme sıklığı yükseldikçe, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme oranında azalma olduğu gözlemlenmiştir.
20. Eğitim seviyesinin yükselmesi, terör konulu sinema filmlerinin oluşturduğu korku ve panikten etkilenme oranında azalma oluşmasına neden olduğu anlaşılmıştır.
21. Macera filmi sevenlerin terör sorunlarının ele alındığı sinema filmlerine karşı daha ilgili olduğu düşüncesinden yola çıkarak yapılan karşılaştırma sonucunda, macera filmlerinden hoşlananların %63,9'ünün terör konulu sinema filmlerinden hoşlandığı anlaşılmıştır. Macera filmi izlemekten hoşlananların terör konulu sinema filmlerine daha ilgili olduğu anlaşılmıştır.

22. Toplumsal sorunların aktarıldığı sinema filmlerinden hoşlananların terör konulu sinema filmlerinden de hoşlandığı da ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Bu sonuçlar ile araştırmanın varsayımlar kısmındaki varsayımlara bir açıklık getirilmiştir. Çalışmamızda ve varsayımlarımızın ortaya çıkmasına kaynak teşkil eden temel düşüncemiz “terör konulu sinema filmleri gençler üzerinde oldukça etkilidir” varsayımdır. Yapılan çalışma sonucunda, terör konulu sinema filmlerinin gençler üzerinde etki bıraktığı ve gençleri yönlendirici bir güce sahip olduğu anlaşılmıştır. Yine çalışmamızın sonucunda elde ettiğimiz diğer bir önemli husus da terör konulu sinema filmlerinin teröre ve terör örgütü mensuplarına karşı herhangi bir sempati oluşmasına neden olmadığıdır.

Sinema insanlara hayal dünyası sunan salt bir eğlence aracı değil, insancıl duygularla yaşanabilir bir dünya için gerekli değerleri yansıtan ve insanı düşünmeye zorlayan bir iletişim aracıdır. Terör konulu sinema filmleri de bu düşünceyle oluşturulmalı, özelliklere gençler üzerinde nasıl bir etki uyandıracığı filmler oluşturulurken hesaplanmalıdır. Çalışmamız terör konulu sinema filmlerinin ele alındığı çalışma sayısının az olması nedeni ile eksikleri olmakla birlikte önem arz etmektedir. Çalışmamız bu çalışmadan sonra bu konuda yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edecektir.

KAYNAKÇA

- ABİSEL, Nilgün, (1989) **Sessiz Sinema**, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara.
- ACAR, Mehmet, (Haziran, 1997) “Bir Film Bir Yönetmen Akıldan Çok Sezgilerle”, **Popüler Sinema Dergisi**, İstanbul.
- ALKAN, Necati, (2002) **Gençlik ve Terörizm**, TEMUH Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ALKAN, Necati, (2003) **Terör Haberleri ve Medya, Medya ve Polis RTÜK-EGM Ortak Paneli**, Gökçe Ofset, Ankara.
- AKMARAL, Kemal, (2004) **Anti -Teröristin El Kitabı**, Bilge Karınca Yay, İstanbul.
- AKSIN, Ahmet, (2000) “*Dini Söyleme Dayalı Terör Örgütlerinin Politikaları Üzerine Bazı Tespitler*”, **1.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ.
- AKYILDIZ, Selim, (2002), “*Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Önlemler*” **Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ.
- AKYOL, Taha. (2000) **Hariciler ve Hizbullah**, Doğan Kitapçılık, İstanbul.
- ALTAN, Ahmet, (2009) Karmaşa, **Taraf Gazetesi** 28 Nisan 2009
- ANGAN, Necla, (1998) *Sinemayı Tartışmada Tek Seslilik*, **25.Kare**, sayı:23, Nisan-Haziran 1998.
- ATICI, Bünyamin, (2001) “*Bireylerin Terör Hareketlerine Katılım Durumları İle Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu*” Elazığ, 17-19 Ekim.
http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_81/81_18337.doc
- AVŞAR, Bozkurt Zakir, (1992) **Kitle İletişim Araçları ve Terör**, Kamer Yayınları, İstanbul.
- AVŞAR, Bozkurt Zakir, (2003) *Terör Haberleri ve Medya, Medya ve Polis RTÜK-EGM Ortak Paneli*, Gökçe Ofset, Ankara.
- BAL, İdris, (2006) **Terörizm**, Uşak Yayınları Ankara.
- BAYBAŞ, Şükrü, (2007) **Türkiye’deki Terör ve Terörle Mücadele Yöntemleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- BAZİN, Andre, (2000) **Sinema Nedir?** (çev. İbrahim Şener) İzdüşüm Yayınları, İstanbul.
- BENGİ, Hilmi, (2003) *Terör Haberleri ve Medya, Medya ve Polis RTÜK-EGM Ortak Paneli*, Gökçe Ofset, Ankara.
- BUDAK, Muzaffer, (1991) Resimde ve Sinemada Dışavurumculuk, Sanat Çevresi, Sayı 152, Ankara.
- ÇAKIR, Ruşen, (2006) *PKK Hamas Olmak İstiyor Ama Mümkün Değil*, **Vatan Gazetesi** 16.03.2006
- DOĞAN, Aslıhan, Özsoy, Ayhan, Topçu, Gürhan, (2002) Atıf Yılmaz'ın Filmlerinde Kentli ve Orta Sınıf Kadınların Arkadaşlıkları, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, No:15, s:41-61, Ankara,
- DÜNDAR, Can, (1996) “*Televizyon ve Sıddet*”, **Cogito Dergisi**, Yapı Kredi Yayınları S.6-7, Kıs-Bahar 1996, İstanbul.
- ERGİL, Doğu, (1997) **Kırık Aynada Kendini Arayan Türkiye**, Doruk Kitapevi, Ankara.
- ERSÜMER, Oğuzhan, (2000) **TV Haberlerinde Gerçeklik ve Yeniden Yaratılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÖKÇE, Orhan, (2001) **İletişim Bilimine Giriş**, Turhan Kitapevi, Ankara.
- GÖKULU, Gökhan, (2005) **Terör Eylemlerinin Medyaya Yansıması (15-20 Kasım 2003 İstanbul Saldırıları Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- GÖNENÇ, E. Özgür, (1995) Medya ve Terör, *İstanbul Üniversitesi Fakültesi İletişim Fakültesi Dergisi S.1*, İstanbul.
- GÜÇHAN, Gülseren, (1992) **Toplumsal Değişme ve Türk Sineması**, İmge Yayınları, Ankara.
- GÜVENDİK, Evrin, (2006) “Güneydoğu Raporu’nda Kürt Sorunu Yok”, **Bugün Gazetesi**, 30 Kasım 2006.
- GÜZEL, Cemal, (2002) **Korkunun Korkusu: Terörizm Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- HÜSEYİN, Asaf, (1990) **Ortadoğu’da Devlet ve Terör**, Pınar Yayınevi, İstanbul.

- IŞIK, Hasan Hüseyin, (2006) **Medya ve Terör Kasım 2003 Bombalama Olaylarının Yazılı Basında Sunumu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- IŞIK, Mehmet, **Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri**, (2006) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İLHAN, Suat, (1998) **Terör Neden Türkiye**, NU-DO Yayın Dağıtım A.Ş. Ankara.
- KAYALI, Kurtuluş, (2001) Türk Sineması Yeniden mi Yapılanıyor yoksa Temel Mecrasında Seyretmeye Devam mı Ediyor? *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yılık 1999*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- KESİCİ, Kayyum, Yavuz Cankara, Ahmet Çeşme, (2004) Kitle İletişim Araçlarının Terör Olaylarını Aktarmasındaki Yanlılıklar ve Pkk Örneği, *Polis Dergisi* s.40, Nisan, Mayıs, Haziran, EGM Yayınları, Ankara.
- KESKİN, Aybek, (2007) **Türkiye’de Terör Sorunu ve Sosyal Politika Stratejileri Açısından Çözümleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- KIŞLALI, Ahmet Taner, (1998) **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, İmge Yayınları, Ankara.
- KONGAR, Emre, (2002) **Küresel Terör ve Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KORKMAZ, Gürol, (1999) **Terör ve Medya ilişkisi**, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- KÖKDEMİR, Doğan, “Bir İnsan Davranışı Olarak Terör” <http://www.elyadal.org/arge/birinsan.htm>, Erişim Tarihi: 20.05.2009.
- ORMANLI, Okan, (2006) **Türk Sinemasında Geçiş Dönemi ve Toplumsal Altyapısı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- ONARAN, Alim Şerif, (1986) **Türk Sineması**, Kitle Yayınları, Ankara.
- ÖZÇATALBAŞ, Murat, (2006) **Terörle Mücadelenin Ulusal ve Uluslararası Boyutu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZDAĞ, Ümit, (2004) İstanbul Bombaları, *Stratejik Analiz Dergisi*, Ocak Ayı S.41. İstanbul.

- ÖZEN, Emrah (2001) Türk Sinemasında Akım-Hareket Değerlendirmelerine Toplumsal Gerçeklik Akımı Özeline Bir Bakış ve bir Model Önerisi, *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık 1999*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- ÖZGÜÇ, Agah, (1993) **Yüz Türk Filmi**, Aytaş Yayınları, İstanbul.
- ÖZÖN, Nijat, (1995) **Karagözden Sinemaya Türk Sineması Sorunları**, Kitle Yayınları, Ankara.
- ÖZÖN, Nijat, (1968) **Türk Sineması Kronolojisi**, Bilge Yayınevi, Ankara.
- PÖSTEKİ Nigar, (2004) **1990 Sonrası Türk Sineması**, Es Yayınları, İstanbul.
- SİMİTH, Geoffrey Nowell, (2008) **Dünya Sinema Tarihi**, (Çev. Ahmet Fethi) Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- SÖZEN, Metin, (1992) **Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- TDK Sözlüğü, (1988) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TAŞĞIN, Serkan, (2007) **Küresel Terör ve Alternatif Mücadele Yöntemleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TUTAR, Hasan, M. Kemal Yılmaz, (2003) **Genel İletişim**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- URAL, Gültekin, (1998) **Ermeni Dosyası**, Kamer Yayınları, İstanbul.
- USLU, Emrullah, (2005) “Hizbullah Yeniden Diriliyor” **Radikal Gazetesi**, 30. Ocak.2005.
- YAĞBASAN, Mustafa, Çakar, Fatih (2006) Doktor-Hasta İlişkilerinde Dile ve Davranışa Dayalı İletişimsel Sorunları Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **Sayı:15**. Sayfa: 609-629, Konya.
- YAVUZ, Felit, (2006) **Terör Eylemlerinin Kitle İletişim Araçlarında Sunumu**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ZAFER, Hamide, (1999) **Sosyolojik Boyutlarıyla Terörizm**, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- <http://www.hukuki.net/kanun/3713.15.text.asp> Erişim Tarihi: 21.04.2009
- <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm4.htm> Erişim Tarihi 21.04.2009

- <http://www.uludagsozluk.com/k/teror/> Erişim Tarihi 21.04.2009
- <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/88.pdf> Erişim Tarihi 22.04.2009
- <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/88.pdf> Erişim Tarihi 22.04.2009
- <http://www.ansiklopedi.turkcebilgi.com> Erişim Tarihi:10.05.2009
- <http://www.atillagirgin.net/makaleler/haber.htm> Erişim Tarihi: 17.05.2009
- <http://www.msxlabs.org/forum/soru-cevap/209117-iletisim-nedir-medya-nedir-turleri-nelerdir.html> Erişim Tarihi 14.05.2009
- http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/T%C3%BCrkiye'de_ter%C3%B6r%C3%BCn_tarihi_geli%C5%9Fimi Erişim Tarihi 10.05.2009
- <http://www.adana.pol.tr/tem/nedenleri.htm> Erişim Tarihi 24.05.2009
- <http://sanattasarim.iku.edu.tr/images/kitap1.pdf> Erişim Tarihi 15.05.2009
- <http://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=2485> Erişim Tarihi 19.05.2009
- <http://www.kultur.gov.tr> Erişim Tarihi: 27.01.2011
- <http://www.turksinemasi.com> Erişim Tarihi 01.03.2011
- http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Terror_Terorizm_Terror_Orgutlerinin_%20Ama%C4%B1.htm Erişim Tarihi 23.04.2009
- http://www.antalyaemniyet.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=190:teroer-nedir&catid=35:teroere-kar&Itemid=108 Erişim tarihi 21.04.2009
- <http://www.maxicep.com> 21.02.2011
- <http://www.broadcasterinfo.net/81/sinema.html> 25.02.2011
- http://www.earlycinema.com/pioneers/melies_bio.html Erişim Tarihi: 26.02.2011
- <http://www.istegenc.com.tr/content/sinema/article.asp?lngArticleID=4243> Erişim Tarihi: 26.02.2011
- www.fantastikedebiyat.com/sinemanin_kisa_tarihi_i-132-sinema-yazi.html Erişim Tarihi: 26.02.2011
- <http://www.maxicep.com/sinema-tiyatro/sinemanin-gelisimi-sinemanin-dogusu-sinema-nasil-gunumuze-geldi-249185.html> Erişim Tarihi: 26.02.2011
- <http://www.nuveforum.net/1735-genel-kultur-s-s/69968-sinema-savas-sonrasi-donemde> Erişim Tarihi: 26.02.2011
- <http://www.msxlabs.org/forum/sinema/5108-sinemanin-yk-s-beyaz-perde-beyaz-perde-tarihi.html> Erişim Tarihi: 26.02.2011

ÖZGEÇMİŞ

03.01.1985 yılında Elazığ'ın Sivrice ilçesinde doğdum. İlköğrenimimi Atatürk İlk Okulu'nda, Orta öğrenimimi Atatürk Orta Okulu'nda, Lise Öğrenimimi Elazığ Lisesi'nde tamamladım. 2002 yılında Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema Bölümüne başladım ve 2006 yılında birincilik ile mezun oldum. Mezun olduğum tarihten beri özel sektörde çalışmaktayım. 2008 yılında Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yüksek lisans eğitimime başladım. 2010 yılından beri Yrd. Doç. Dr. Kazım Özkan ERTÜRK rehberliğinde "Terör konulu sinema filmlerinin genç nüfus üzerindeki etkileri" başlıklı tez hakkında çalışma yapmaktayım.

EKLER**EK 1. Anket**

1. Cinsiyetiniz:
  - 1) Erkek 2) Kadın
2. Yaşınız:
  - 1) 17 2) 18-22 3) 23-27 4) 28 ve üstü
3. Doğum yerinizin bağlı olduğu coğrafi bölge
  - 1) Marmara 2) Ege 3) Akdeniz 4) İç Anadolu 5) Karadeniz
  - 6) Doğu Anadolu 7) Güney Doğu Anadolu
4. Okumakta olduğunuz sınıf:
  - 1) 1 2) 2 3) 3 4) 4
5. Günlük televizyon izleme sıklığınız:
  - 1) Hiç 2) 1 saatten az 3) 1-2 saat 4) 3-4 saat 5) 5 saatten fazla
6. Genellikle televizyonda hangi tür programlar izlersiniz?
  - 1) Haber ve tartışma programları 2) Eğlence programları 3) Film ve diziler
  - 4) Kültürel programlar
  - 5) Diğer.....
7. Sinemaya hangi sıklıkla gidersiniz?
  - 1) Hiç 2) Haftada bir 3) İki haftada bir 4) Üç Haftada bir 5) Yılda 1-2
8. Sinemada izlemekten en çok hoşlandığınız film türü hangisidir?
  - 1) Dram 2) Komedi 3) Korku 4) Macera 5) Diğer.....
9. Toplumsal sorunların ele aldığı filmleri izlemekten hoşlanırsınız mı?
  - 1) Hiç hoşlanmam 2) Hoşlanmam 3) Hoşlanırım 4) Çok hoşlanırım
  - 5) Diğer.....
10. Terör konusunun işlendiği sinema filmlerden hoşlanırsınız mı?
  - 1) Hiç hoşlanmam 2) Hoşlanmam 3) Hoşlanırım 4) Çok hoşlanırım
  - 5) Diğer.....
11. Terör konusunun işlendiği filmlerde, kamu güçlerinin, terör örgütü mensuplarına ve halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?
  - 1) Umursamam 2) Tepki duyarım 3) Hak ettiğini düşünürüm 4) Yapmamasını tercih ederim
  - 5) Diğer.....
12. Terör konusunun işlendiği filmlerde, terör örgütü mensuplarının kamu güçlerine ve halka şiddet uygulaması sizi nasıl etkiler?
  - 1) Umursamam 2) Tepki duyarım 3) Hak ettiğini düşünürüm 4) Yapmamasını tercih ederim
  - 5) Diğer.....
13. Terör konusunun işlendiği filmlerde, terör örgütü mensuplarına "Gerilla, Özgürlük Savaşçısı, Mücahit" gibi isimler verilmesi sizi nasıl etkiler?
  - 1) Etkilemez 2) Özendirir 3) Sinirlendirir 4) Güldürür
  - 5) Diğer.....
14. Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, toplumda korku ve panik oluşmasına ne kadar etkili olur?
  - 1) Etkili olmaz 2) Az etkiler 3) Etkili olur 4) Oldukça etkili olur
  - 5) Diğer.....
15. Terör konusunun işlendiği filmler, toplumda teröre ve terör örgütü mensuplarına sempati ile bakılmasına ne kadar etkili olur?
  - 1) Etkili olmaz 2) Az etkiler 3) Etkili olur 4) Oldukça etkili olur
  - 5) Diğer.....
16. Terör konusunun işlendiği sinema filmlerinde, terör eylemlerinin kırsal alanda yapılması ile şehir merkezlerinde yapılması arasında, korku ve panik oluşturma açısından bir fark var mıdır?
  - 1) Fark yoktur, ikisi de korku ve panik oluşturur
  - 2) Şehirlerde terör eylemlerinin yapılması daha fazla korku ve panik oluşturur
  - 3) Kırsal alanda terör eylemlerinin yapılması daha fazla korku ve panik oluşturur
  - 4) Fark yoktur, ikisi de korku ve panik oluşturmaz
  - 5) Diğer.....
17. Terör konusunun işlendiği filmleri izledikten sonra, gezme, eğlenme gibi sosyal alışkanlıklarınızda bir değişim oluyor mu?
  - 1) Hayır olmuyor 2) Çok az oluyor 3) Oluyor 4) Çok oluyor
  - 5) Diğer.....
18. Terör konusunun işlendiği filmleri izledikten sonra, herhangi bir terör saldırısına uğrama korkusu oluyor mu?
  - 1) Hayır olmuyor 2) Çok az oluyor 3) Oluyor 4) Çok oluyor
  - 5) Diğer.....
19. Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, terör örgütlerinin reklamının yada propagandasının yapılmasında etkili oluyorlar mı?
  - 1) Hayır Olmuyor 2) Çok az oluyor 3) Oluyor 4) Çok oluyor
  - 5) Diğer.....
20. Terör konusunun işlendiği sinema filmleri, terörün olumsuz yönlerinin ortaya çıkarılmasında etkili oluyor mu?
  - 1) Hayır Olmuyor 2) Çok az oluyor 3) Oluyor 4) Çok oluyor
  - 5) Diğer.....
21. Terör konusunun işlendiği filmlerde, terör örgütü mensuplarının dramatik hayat hikayeleri, terör örgütü mensuplarına sempati oluşmasına neden oluyor mu?
  - 1) Hayır Olmuyor 2) Çok az oluyor 3) Oluyor 4) Çok oluyor
  - 5) Diğer.....
22. Sinema filmlerinde etnik terörün işlenmesi, toplumu oluşturan farklı etnik kökenli insanlar arasında bir çatışma yada gerilim doğmasına neden olabilir mi?
  - 1) Hayır Olmaz 2) Çok az olur 3) Olur 4) Çok olur
  - 5) Diğer.....
23. Terör konusunun işlendiği filmlerde, terör örgütü üyelerine hakaret edici lakap veya isimlerle hitap edilmesi terör örgütüne karşı bir acıma duygusunun oluşmasına neden olur mu?
  - 1) Hayır Olmaz 2) Çok az olur 3) Olur 4) Çok olur
  - 5) Diğer.....
24. Terör konusunun işlendiği filmlerde, terör örgütü mensuplarının ağlaması, hüznlenmesi, acı çekmesi gibi duygusal tepkiler vermesi, terör örgütü mensuplarına karşı sempatik bir bakış açısı oluşmasında etkili olur mu?
  - 1) Hayır Olmaz 2) Çok az olur 3) Olur 4) Çok olur
  - 5) Diğer.....